

VITOUULA

Kabovitouula

Mapilana Vitouula bitabani liliula kala vitouula vavagi komwaidona. Ikugwa Yaubada ibubuli valu watanawa deli walakaiwa, e oluvi ibubuli tomota. Oluvi isisu livalela ammakawala eivitouulasi mitugaga deli mmayuyu. Tuvaila bitagisi Yaubada la kidakeda paila bipilasi deli bikaraiwogi mina watanawa. Mapilana Vitouula isim katupwaila katupoyu wala.

Uula 1-11 Mapilasina isisu liliula valu komwaidona kala bububula, deli tommoyabogwa liliusi, makawala liliusi Adam sola la kwava Ibi, deli litusia Keni deli Eibel, liliula Nowa deli saina dadoya, e deli liliula liku makwaina Babiloni.

Uula 12-50 Mapilasina bitabani liliusi matausina tommoyabogwa, matausina goli mina Isireli tubusia. Ikugwa isisu liliula Eberaam, matauna goli taluluwaisi ammakawala eidubumi deli eikabikuwoli Yaubada. Oluvi isisu liliula latula Aisake, eisakaili tabula Yekobe, e liliusi Yekobe litula tailuwotala taiyu, matausina goli mina Isireli dalesi dililuwotala dilayu tubusia. E liliula taitala matausina, matauwena Yosepa, ikalisau komwaidona, paila metoya baisalata mina Isireli komwaidosi eidalasi eilosii Itipita.

Mokwita goli bitabani liliusi tomota bidubadu, mitaga kwaitala vavagi ividubali komwaidona. Baisalata goli kala kamatula Yaubada avaka avaka

eivagi. Paila mapilana ivitouula ilivala ammakawala Yaubada eibubuli valu komwaidona walakaiwa watanawa, e okala vigimkovila ilivala biga katotila mwada Yaubada bisetuwoli wala bimitukwaii la tomota. Pilamwaidona mapilana buki matauna Yaubada itodabala igiyoubwaila wala. Iiyakala tomota komwaidona, e isaiki kasi mipuki matausina eimitugagasi, deli ivakadi ipilasi la tomota, deli ivagi nanola bimimilakatila oninasi la tomota paila mwada bibokulaisi deli si kabikaula.

Mapilana buki pilabogwa goli isisu paila mwada bitaluluwai budotala tomota si dubumi baisa Yaubada, e deli mwada dubumi makwaina gala wala bitamwau baisa ovalu watanawa.

Buki kala katumimisa

Bububuli kala vitouula vavagi komwaidona
deli tomota 1.1—2.25

Kala vitouula mitugaga deli goli mmayuyu 3.1—
24

Metoya baisa Adam ila itobu baisa Nowa 4.15—
32

Ola tutu Nowa deli dadoya isuluvi valu 6.1—
10.32

Liliula makwaina liku Babiloni 11.1-9

Liliusi Sem bila Eberam 11.10-32

Tommoyabogwa Eberaam, Aisake, Yekobe
12.1—35.29

Liliula Iso deli litula 36.1-43

Yosepa deli tuw 'ala 37.1—45.28

Mina Isireli mapilana Itipita 46.1—50.26

Liliula bububula

¹ Kala vitouula tutu matutona Yaubada ibubuli vavagi komwaidona walakaiwa deli watanawa,

² e baisa ovalu watanawa gala avai vavagi isisu. Paila komwaidona vilouwokuva wala, e gala kwaitala avai migila isisu ambaisa ambaisa. Mesinaku bolitawokuva wala isisu, saina vakaigaga milaveta ikuboli vavagi komwaidona, e dubilikitakita wala isisu. Mitaga Yaubada la peula myala^a ititavina ambaisa ambaisa odabala sopi.

³ Yaubada ikaibiga, kawala, “Ibodi tuta baisa lumalama bikaloubusi.” E lumalama ikaloubusi,

⁴ e Yaubada saina iyomwasali nanola avaka bogwa leigisi. Mapaila Yaubada ikelituli lumalama, itavilevi lumalama metoya dudubila.

⁵ E Yaubada lumalama idoki yagala Yam, dudubila yagala Bogi. E bogwa leibogi, eiyam kaukwau, baisa yam kwaimatala.^b

⁶⁻⁷ E Yaubada ikaibiga, kawala, “Ibodi basili avaka bitavilevi sopi,^c e kaitala kabosilaboda makawala kailuya kaiveka, kidamwa sopi kabala ituwoli ituwoli bisisu.” E bogwa ikaloubusi makawala, Yaubada isaili kabosilaboda makawala kailuya kaiveka, e itavilevi sopi watanawa e walakaiwa.

^a **1:2** *Yaubada la peula myala.* Mabigana gagabila bitagini bilomala Yaubada, kaina yagila metoya baisa Yaubada, kaina utuyagila saina kwaitabwabogwa. Mina Iberu si biga paila baloma, yagila deli yagisa kwaitala wala. **1:3** **1.3** 2 Kr 4.6

^b **1:5** Idokaisi kwaitala yam kala vitouula tatoula wala kalasia bisalili, e yam makwaina biwokuva nabwaia avai tuta kalasia siviyuwela bisalili. **1:6-7** **1.6-8** 2 Pt 3.5 ^c **1:6-7** Mina Iberu idokaisi valu watanawa isisu olumoulela bolita. Bolita walakaiwa odabala labuma bivigaki bikuna, deli bolita watanawa osikowala pwaipwaia bivigaki dadoya. Kugisi kaikobu mapilana kala katumiki Vit 7.11.

⁸ E kabosilaboda makaina idoki yagala labuma, e bogwa leibogi, eiyam kaukwau, baisa yam kwaiyuwela.

⁹ E Yaubada ikaibiga, kawala, “Ibodi so pi watanawa bitabai bititayelu bila ambaisa okabala, e pwaipwaia biyoulapula.” E bogwa ikaloubusi makawala.

¹⁰ E pwaipwaia idoki yagala Valu Watanawa. E so pi leila isisu okabala idoki yagala Bolita. E Yaubada saina iyomwasali nanola avaka bogwa leigisi.

¹¹ E Yaubada ikaibiga, kawala, “Ibodi kai kasi gigisa migawelu migawelu bisusinasi ovalu watanawa - makaisina takamkoma, avaka avaka biuwasi isim waitunesi, e avaka avaka biuwasi isim kawaiuwasi.” E bogwa ikaloubusisi makawala.

¹² E mapaila valu watanawa isusinasi kai kasi gigisa migawelu migawelu, e Yaubada saina iyomwasali nanola avaka bogwa leigisi.

¹³ E bogwa leibogi eiyam kaukwau, baisa yam kwaitolula.

¹⁴ E Yaubada ikaibiga, kawala, “Ibodi kaitapa wa labuma bikelituli yam deli bogi, e deli bikibuboti kala yam taitu, kabosigugula e deli kweluvala paka kala tutu.

¹⁵ E bikatasi metoya wa labuma, paila bisimitali valu watanawa.” E bogwa ikaloubusi makawala.

¹⁶ E Yaubada ibubuli kaiyu kaitapa kaivakaveka, kalasia bikaraiwaga otutala yam, e tubukona bikaraiwaga otutala bogi. E tuvaila ibubuli utuyam.

17 Oluvi isaili kaitapa makaisina wa labuma paila bisimitali valu watanawa,

18 paila bikaraiwagasi tutala wa yam wa bogi, e deli bitavilevi metoya lumalama deli dudubila. E Yaubada saina iyomwasali nanola avaka bogwa leigisi.

19 E bogwa leibogi, eiyam kaukwau, baisa yam kwaivasila.

20 E Yaubada ikaibiga, kawala, “Ibodi sopi bikasewoki nammomova migawelu migawelu, e deli gawata bikasewoki mauna nayoyowa.”

21 E Yaubada ibubuli mimilisi dokanikani, e maunela bolita kasi gigisa migawelu migawelu, e deli mauna nayoyowa kasi gigisa migawelu migawelu. E Yaubada saina iyomwasali nanola avaka bogwa leigisi.

22 Ikabwaili minasina komwaidona, e iluki minasina isisuaisi obolita kidamwa biunigeyaisi bimiliaki bolita. E iluki mauna nayoyowa biunigeyaisi bimiliaki valu.

23 E bogwa leibogi, eiyam kaukwau, baisa yam kwailimala.

24 E Yaubada ikaibiga, kawala, “Ibodi maunela odabala pwaipwaia kasi gigisa migawelu migawelu bikaloubusisi, nabubolodila deli nabulu-tvalu, navakaveka deli nakikekita.” E bogwa ikaloubusi makawala.

25 E bogwa Yaubada ibubuli komwaidona, e saina iyomwasali nanola avaka bogwa leigisi.

26 E Yaubada ikaibiga, kawala, “Baisa tuta bitabubulaisi tomota matausina igau migisi kasi gigisa deli goli kasi bububula komwaidona

makawala wala yakidasi.d Matausina bikarai-wogaisi yena, mauna nayoyowa deli goli mauna komwaidona nabulutuvalu deli nabubolodila, navakaveka deli nakikekita.”

²⁷ E mapaila Yaubada ibubuli tomota e migisi kasi gigisa makawala matauna kala gigisa. Ibubuli tau deli vivila.

²⁸ Ikabwaili matausina e ikaibiga, kawala, “Ibodi litumia bidalasi kidamwa biunigeyaisi tubumia, e bitokwabitamsi paila valu watanawa kala kaisisu. Bavigakaimi bukutokwaraiwagasi paila yena, mauna nayoyowa, deli goli komwaidona maunela lawodila.

²⁹ Bogwa lasaili avaka avaka isim waitunesi deli avaka avaka isim kawailuwasi, paila bukukwamkwamsi.

³⁰ Pailaga mauna nabubolodila deli mauna nayoyowa bogwa lasaili mnumonu deli kai yekwesisi paila bikamkwamsi.” E bogwa ikaloubusi makawala.

³¹ Yaubada igisi komwaidona avaka bogwa ibubuli e saina iyomwasali nanola. E bogwa eibogi, eiyam kaukwau, baisa yam kwailima kwaitalela.

2

¹ E mapaila Yaubada ivigimkulovi kala bububula vavagi komwaidona walakaiwa deli watanawa.

d **1:26** Gala tanikoli avaka uula Yaubada eikaibiga “yakidasi”. Mimirisi idokaisi ibudoki taitala guyau bilivala makawala paila titoulela, mimilisiga idokaisi Yaubada ililivala paila budotala boda matausina mina labuma; kugisi Vit 3.22; Yobi 1.6.

1:27 1.27 Md 19.4; Mk 10.6 **1:28 1.27-28** Vit 5.1-2

² E kwailima kwaiyuwela yam Yaubada eivinaku la bububula komwaidona baisa avaka leiuvgagi, e ivaiwasiga paisewa.

³ E bogwa ikabwaili yam kwailima kwaiyuwela e ikatupaliga makwaina yam kwaiveka paila matutowena leivigimkulovi bububula, e ivaiwasi.

⁴ Baisa makawala goli leivigaki leibubuli walakaiwa deli watanawa ambaisa ambaisa vavagi komwaidona.

Buyagu makubilana Ideni

Tutala Guyau Yaubadae ibubuli vavagi komwaidona walakaiwa deli watanawa,

⁵ e gala avai kai isisu odabala pwaipwaia. Paila uula Yaubada gala wala biwitali kuna, e tuvaila gala availa bibiguli makwaina pwaipwaia.

⁶ Mitaga sopi biludulodu metoya olumoulela pwaipwaia biiyopututu.

⁷ E Guyau Yaubada iyeili sitana pwaipwaia metoya opwaipwaia e ivigaki taitala tau.^f E ikayoki yagisa deli momova okabulula, e matauna tau ivitouula la momova.

⁸ E Guyau Yaubada ibiguli buyagu makubilana Ideni opilibomatu, e baisa isaili matauwena tau leibubuli.

⁹ E Guyau Yaubada ivali kai kaiminibwaita kasi gigisa migawelu migawelu isusinasi iuwasi

2:2 2.2 Ib 4.4,10 **2:2 2.2-3** Sun 20.11 e **2:4** Avai tuta mina Iberu ikavitagaisi Yaubada yagala, baisa Yahweh, yakidasu taginisi maigana Guyau. (Mimilisi buki pilabubogwa biginisi Yeoba.) **2:7 2.7** 1 Kr 15.45 f **2:7** *pwaipwaia...tau:* Mina Iberu si biga paila pwaipwaia (adam) deli tau (adamat) kala lega makawala wala. **2:9 2.9** YG 2.7; 22.2,14

kawailuwa bwaina sainela. E oluwalela makwaina bagula kaiyu kai itotusi, kaitala makaina kaila momova, e kaiyuwela makaiwena uulela kabitam paila vavagi bwaina deli vavagi gaga.^g

¹⁰ E sakala ititayelu olopolo Ideni, e ivinumli bagula makwaina. Metoya baisa Ideni ikatuvi ivigaki waya kaduyovasi.

¹¹ Kaduyomatala waya makaduyona yagala Pisoni, ititayelu olopolo mapilana valu Abila.

¹² (Goula kwevivivila ikanaiki baisa, e bulami maiina saina simasimina, deli dakuna kwekavikavila mwau mipusi.)

¹³ Kaduyuwela waya yagala Gioni ititayelu olopolo mapilana valu Kusa.

¹⁴ Kaduyotolula waya yagala Tegiris, makaduyona ititayelu mapilana Asiria opilibomatu. E kaduyovasila waya makaduyona Yupereiti.

¹⁵ E Guyau Yaubada isaili tau matauna olopolo buyagu Ideni paila bibiguli deli biyamati.

¹⁶ E Guyau Yaubada iluki matauna, kawala, “Ibodaim bukukoma kai kaiuwala komwaidona olopolo bagula,

¹⁷ mesinaku wala makaina kai uulela kabitam paila vavagi bwaina deli vavagi gaga. Gala ibodi bukukoma kaiuwala kai makaina. Kidamwa bukukoma, yam makwaina wala bukukwaliga.”

¹⁸ E Guyau Yaubada ikaibiga, kawala, “Ka, gala avaka kala bwaina tau matauna kalamwaleta wala bisisu. Bogwa babubului taitala lubaila kidamwa bipilasi matauna.”

^g **2:9** *kabitam paila vavagi bwaina deli vavagi gaga.* Gagabila bitagini “kabitam paila vavagi komwaidona.”

19 Mapaila iyeili sitana pwaipwaia metoya opwaipwaia, e ivigaki mauna nasigisagina deli nayoyowa kasi gigisa migawelu migawelu. E imai minasina bimaisi omatala tau kidamwa bisaiki igasi. E makawala goli komwaidona minasina isim wala igasi.

20 Matauna tau bisaiki igasi komwaidona maunah nayoyowa deli nasigisagina. Mitaga gala goli natana minasina isisu bisaiki lubaila kidamwa bipilasi matauna.

21 E oluvi Guyau Yaubada ikaraiwogi matauna tau bimisiwoya sainela. Tutala immasisi, e Guyau Yaubada ikisasi visiala kaitala e oluvi iluvisosuvau wowola matauwena.

22 Ikau visiala ivigaki natana vivila e ivakouli minana imiaki matauna.

23 E tau matauna ikaibiga, kawala,
“Ka, bogwa labani taitala migima migitinidesi
wala.

Totuwanela metoya ototuwanegu, e vilionala
metoya ovilioneugu.

Bogwa ladoki minana yagala ‘Vivila’ paila uula
eisunapula metoya baisa tau.??i

24 Baisa uula tau bisilavi tamala inala, bivakouli la kwava, e kasitaiyu bivigakaisi uwosi makawala taitala.

25 E kasitaiyu wala tau sola vivila tokikimwadu
wala, mitaga gala wala immosilasi.

h **2:20** Metoya baisa tanikoli tau isim la karaiwaga odubasi
mauna komwaidona. i **2:23** vivila...tau: Mina Iberu si biga
paila tau (ish) deli vivila (ishah) kala lega makawala wala. **2:24**

2.24 Md 19.5; Mk 10.7-8; 1 Kr 6.16; Ep 5.31

3*Tomota si kowolova*

¹ E baisa tuta minana keiyuna saina nakabitam mitaga la katuduvidavi saina ikalisuwoli mauna komwaidona avaka Guyau Yaubada ibubuli. E keiyuna ikatupoi minana vivila, kawala, “Ve! Ki - mokwitala Yaubada eilukwaimi gala bukukwamsi kawailuwala kaitala kai metoya olopolo bagula?”

² E minana ivitakaula, kawala, “Ibodi bakakoma avai kai avai kai kaiuwasi olopolo bagula makwaina.

³ Mesinaku wala makaina kai oluwalela bagula Yaubada ilukwaima galaga bakakoma kaiuwala makaina, kaina bakakabikoni. Kidamwa bakavagi makawala, e igau bakakaliga kamataiyu.”

⁴ Keiyuna ikaibiga, kawala, “Ve! Mabigana biga gala mokwita, gala wala bukukwaligasi.

⁵ Yaubada ilivala baisa uula inikoli tuta matutona bukukomasi yokomi makawala wala Yaubada, paila bukunikolaisi vavagi bwaina deli vavagi gaga.”j

⁶ Vivila igisi kai makaina saina kaiminabwaita, deli idoki kawailuwala kala kamkwam bwaina, e magila wala bibani kabitam. Mapaila minana ikau mimilisi ikoma. Oluvi isaiki la mwala, e deli ikam.

⁷ Tutala eikamsi iwokuva, e itapuloki ninasi, e ikatetasi kidamwa tokikimwadu matausina. E mapaila ikauwaisi yekwesila kai ibisitukwaisi e isikamsi.

3:1 3:1 YG 12.9; 20.2 j **3:5** *vavagi bwaina deli vavagi gaga.*
Gagabila bitagini “vavagi komwaidona”.

⁸ Koyavi makwaina ilagaisi Guyau Yaubada ililoula olumoulela bagula, e mapaila isipepunisi metoya omatala matauna oyalela kai.

⁹ Mitaga Guyau Yaubada idou matauna tau, kawala, "Mwa! Ambaisa yoku?"

¹⁰ Ivitakauloki, kawala, "Alagaim olumoulela bagula, e agu kokola asipepuni metoya baisa yoku, paila yeigu tokimwadu wala."

¹¹ E Yaubada ikatupoi, kawala, "Availa ilukwaimi baisa lokukikimwadusi? Ki, kukomasi makwaina kawailuwa, makwaina lalukwaimi gala bukukomasi?"

¹² E matauna ivitakauloki, kawala, "Minawenala vivila bogwa lokusaili kamataiyu, e minawena leisakaigu kawailuwa makwaina, e lakoma."

¹³ E Guyau Yaubada ikatupoi minana, kawala, "Avaka paila lokuvagi baisa?" E minana ivitakauloki, kawala, "Keiyuna isipulokaigu e akoma."

Yaubada ikamogi

¹⁴ E Guyau Yaubada iluki minana keiyuna, kawala, "Yoku bukubani mipuki paila baisa. Yoku wala kammwaleta oluwalaisi mauna komwaidosi bukubani makwaina mipuki. Lagaila e tuta komwaidona bukusigisagina metoya olopom e deli bukukwamkwam tubumyou tuta komwaidona avai tuta m momova isisu."

¹⁵ E bavigakaimi yoku deli vivila tilaula bisisu oluwalaimi. Vivila dalela deli yoku

dalem komwaidosi bitilaulasi. Vivila dalela bikatumkumku pwanetam, e yoku bukugadi kaigadula kaikesi.”

¹⁶ E iluki vivila, kawala, “Igau bakatumkulovi kam mwau bila om susuma, e kam mmayuyu aavi tuta m valulu. Ilagoli tuta tuta bukunanamsa peula paila m mwala, mitaga matauna kam todabala.”

¹⁷ E iluki tau, kawala, “Ki, yoku bogwa lokunakaigali m kwava la biga, e lokukoma makwaina kawailuwa. E makwaiwena lalukwaim gala bukukoma baisa tuta. Paila baisa avaka bogwa lokuvagi e pwaipwaia bogwa bivigaki mwau baisa yoku. Tuta oluvi bukupaisewa peula paila m kwaisisu, e bukubagula titoulem k'am e bukukwam.

¹⁸ Paila bogwa mnumonu gaga deli kaitasusila toyo kaigunigwaini bisusinasi, deli yoku bogwa kanipugwa kalagila bukukwam.

¹⁹ E igau yoku bukupaisewa peula bipolu kam kwapololu. Bukubiguli avaka avaka kam kawailuwa, tatoula wala bukukwaimilavau opwaipwaia baisa labubulaim. E yoku bogwa labubulaim metoya opwaipwaia e igau bukumila pwaipwaia tuvaila.”

²⁰ E Adam idoki yagala la kwava Ibi.k Paila minawena tomota komwaidona mina watanawa inasi.

²¹ E Guyau Yaubada ivigaki kasi kakapula Adam sola la kwava metoya mauna kanuvinesi, e ivisikoma matausina.

3:17 3.17-18 Ib 6.8 k 3:20 Maigana Adam kala katumiki “mina watanawa”, e maigana Ibi kala katumiki “nammomova”.

Yaubada iyabi Adam isilavi makubilana

²² E Guyau Yaubada ikaibiga, kawala, “Tuta baisa tau matauna makawala wala yakidasi, e eitapuloki nanola paila avaka bwaina deli avaka gaga. Galaga batagwala bikam kaiuwala metoya makaina kaila momova. Paila kidamwa bikoma, la momova bogwa bikanuvagasi.”

²³ Mapaila Guyau Yaubada iyabi matauna isilavi makubilana Ideni, ivigaki matauna bibiguli pwaipwaia makwaina, ambaisa goli Yaubada eibubuli matauna.

²⁴ E mapilana opilibomatu bagula otokwedala Yaubada isaili mimilisi tommomova,¹ deli kavitala puluta kavilululu makavina tuta komwaidona bititavina ambaisa ambaisa wala. E baisa kala silaboda gala availa bimakaia katitaikinela makaina kaila momova.

4

Liliusi Keni sola Eibeli

¹ E oluvi Adam imasisisi sola la kwava e minana bogwa isuma. E iuni latula tau, e ikaibiga, kawala, “Metoya Guyau la pilasi bogwa labani taitala latugu.” Mapaila ivabu yagala e idoki matauna Keni.^m

² E igau oluvi minana iviluluva taiyuwela latula tau, matauna yagala Eibeli. Eibeli matauna

3:22 3:22 YG 22.14 ¹ **3:24** Minasina mina labuma goli, idokaisi isim pinupanesi bidubadu deli migisi migawelu migawelu (kugisi Isi 1.5-12). E minasina goli ikibuboti Yaubada matauna Toguyugwayu deli Topeuligaga. ^m **4:1** Maigana Keni kala lega makawala mina Iberu si biga “leibani”.

toyamata sipi, mitaga Keni matauna tobigubagula.

³ Igau oluvi Keni imai mimilisi la tayoyuwa e isemakavi baisa Guyau.

⁴ Mitaga Eibeli imai natana la sipi latula kuluta, e ikatumati minana e isemakavi makabilasina kabilipusoposa baisa Guyau. E Guyau saina ikabwaili Eibeli deli la semakavi.

⁵ Mitaga ipaiki Keni deli la semakavi. Keni saina igibuluwa e itakulukulu deli kala leiya.

⁶ E Guyau iluki Keni, kawala, “Avaka paila kam leiya? Avaka paila m takulukulu e migim eidavila?

⁷ Kidamwa bogwa lokuvagi vavagi duwosisia, ibodaim bukugigila.ⁿ Mitaga lokuvagi vavagi gaga, e mitugaga bogwa eititayaya om lulu.^o E mitugaga magila bikaraiwogaim, mitaga yoku ibodaim bukutuma mitugaga.”

⁸ E Keni iluki bodala Eibeli, ikaibiga, kawala, “Bitala obaleku.” Tuta makwaina bogwa ilosi obaleku, Keni itovilaki bodala e ikatumati matauna.

⁹ Guyau ikatupoi Keni, kawala, “Ambaisa bodam Eibeli?” Ivitakauloki ikaibiga, kawala, “Gala anikoli. Avaka kudoki, ki, yeigu bodagu kala toyamata kaina?”

¹⁰ E Guyau ikaibiga, kawala, “Avaka uula bogwa kuvagi vavagi makwaina saina gaga sainela? Bodam buyavila ikayubabai baisa yeigu

^{4:4 4.4} Ib 11.4 n ^{4:7} *ibodaim bukugigila*: Gagabila bitagini “bogwa bakau m semakavi.” o ^{4:7} Makawala laiyoni makateki biyosi kala tau. ^{4:8 4.8} Md 23.35; Lk 11.51; 1 Yn 3.12 ^{4:10}

4.10 Ib 12.24

metoya opwaipwaia, makawala kaigila idoudou paila kaimapu.

¹¹ Mapaila yoku bavabwaim watanawa deli isim kam bulubolata, e gala tuvaila bukubagula pwaipwaia makwaina. Paila bodam buyavila bogwa ikogiaki pwaipwaia makawala pwaipwaia isim wodola, e tutala kukwatumati bodam, e pwaipwaia ikapogega bimom wala buyavi.

¹² Kidamwa bukuvigikoni kudoki bukuvala kawailuwa metoya opwaipwaia makwaina, gala bukubani kabinaisi. E deli yoku bukuvagi togumayobu wala gala isim m kwabosisu mitaga bukutitavina wala ovalu watanawa komwaidona.”

¹³ E Keni iluki Guyau, kawala, “Saina mwau baisa yeigu paila mipuki makwaina bakeula.

¹⁴ Lokuyabaigu metoya omatam e gala tuvaila batobigubagula. E yeigu bivagi togumayobu gala tolegu e batitavina wala baisa ovalu watanawa. Kidamwa availa bibodaigu ambaisa, bikatumataigu wala.”

¹⁵ Mitaga Guyau iluki matauna, kawala, “Gala. Kidamwa availa bikatumataim, matauna bibani kala mipuki mapula bikeula sivalima sivayu.” Mapaila Guyau isaili kala kabutuvatusi baisa Keni, kidamwa availa bibodi matauna, gala bikatumati.

¹⁶ E mapaila Keni itokaia isilavi Guyau.p E ila imili valu mapilana idokaisi Lomakava, baisa mapilana Ideni opilibomatu.

p **4:16** Idokaisi kidamwa bisilavaisi si valu, e bogwa bisilavaisi si Yaubada, paila uula si nanamsa Yaubada la kabokwaraiwaga kwaitala wala valu.

Keni tubula

¹⁷ E Kени sola la kwava iunaisi litusi tau, idokaisi matauna yagala Inoki. Oluvi Kени ibudi valu makwaina idoki mapilana tuvaila Inoki, makawala goli yagala latula.

¹⁸ Inoki latula tau idoki yagala Irada, matauna latula yagala Meuyeili e Meuyeili latula tau idoki yagala Metuseili, e Metuseili latula Lameki.

¹⁹ Matauna Lameki ivilayawa la kukova nayu, natana la kwava yagala Ada, e nayuwela Sila.

²⁰ E minana Ada ivilulu Yabali, matauna tubusi matausina isim wonesia bulutuvalu deli isisuaisi obuliyoyoya.

²¹ Matauna bodala yagala Yubali e matauwena tubusi komwaidosi tomwasawa gita deli loloni.

²² Minana Sila ivilulu latula tau yagala Tubali Keni, matauna kala tobubuli tanumnumta barasi deli aiyani. E Tubali Keni luleta Naama.

²³ Lameki iluki la kukova, kawala,
“Yokomi Ada som Sila, kulagaigusi.
Bogwa lakatumati toulatila paila matauna
iwaigu.

²⁴ Kidamwa availa bikatumati Keni,
e ibodi wala kaimapula tailima taiyu bikali-gasi.

E ka, kidamwaga availa bikatumataigu,
ibodi wala kaimapugu bikaligasi tailu-wolima tailuwoyu tailima taiyu.”

Liliusi Seti deli Inosi

²⁵ Adam sola la kwava iunaisi tuvaila taitala litusi tau. Ikaibiga minana, kawala, “Yaubada bogwa isakaigu latugu tau, kaimapula Eibel,

matauna Keni eikatumati." E minana ivabu yagala idoki Seti.^q

²⁶ E Seti iuni latula ivabu yagala idoki Inosi. E tuta makwaina tomota ivitouulasi bikavitagaisi Yaubada yagala igibumabomar paila si tapwaroru.

5

Adam tubula liliusi (1 Lil 1.1-4)

¹ Baisa yagasi matausina Adam tubula. (Avai tuta Yaubada eibubuli mina watanawa ibubuli makawala kala gigisa titoulela.

² Matauna ibubuli matausina tau deli vivila, ikabwaili matausina e idoki yagasi "Tomota.")

³ Avai tuta Adam kala taitu iboda 130, matauna iuni guditala latula tau magudina kala gigisa makawala titoulela, e ivabu yagala Seti.

⁴ E igau Adam isisu tuvaila 800 taitu. E matauna tuvaila iunai litula,

⁵ e kala taitu komwaidona iboda 930 matauna ikaliga.

⁶ Avai tuta Seti kala taitu iboda 105, matauna iuni guditala latula tau, yagala Inosi,

⁷ e igau isisu tuvaila 807 taitu. E matauna tuvaila iunai litula,

⁸ e kala taitu komwaidona iboda 912 matauna ikaliga.

⁹ Avai tuta Inosi kala taitu iboda 90, matauna iuni guditala latula tau, yagala Kenani,

q 4:25 Maigana Seti kala lega makawala mina Iberu si biga "leisiaiki". r 4:26 Baisa maigana Yahweh. 5:1 5.1-2 Vit 1.27-28

5:2 5.2 Md 19.4; Mk 10.6

¹⁰ e isisu tuvaila 815 taitu. E matauna tuvaila iunai litula,

¹¹ e kala taitu komwaidona iboda 905, matauna ikaliga.

¹² Avai tuta Kenani kala taitu iboda 70, matauna iuni guditala latula tau, yagala Maalaleli,

¹³ e isisu tuvaila 840 taitu. E matauna tuvaila iunai litula,

¹⁴ e kala taitu komwaidona iboda 910 matauna ikaliga.

¹⁵ Avai tuta Maalaleli kala taitu iboda 65, e matauna iuni guditala latula tau, yagala Yaredi.

¹⁶ E isisu tuvaila 830 taitu. E matauna tuvaila iunai litula,

¹⁷ e kala taitu komwaidona iboda 895 matauna ikaliga.

¹⁸ Avai tuta Yaredi kala taitu iboda 162 matauna iuni guditala latula tau, yagala Inoki,

¹⁹ e isisu tuvaila 800 taitu. E matauna tuvaila iunai litula,

²⁰ e kala taitu komwaidona iboda 962 matauna ikaliga.

²¹ Avai tuta Inoki kala taitu iboda 65 matauna iuni guditala latula tau, yagala Metusela.

²² E Inoki isisu tuvaila 300 taitu, e iveryawa deli Yaubada. E matauna tuvaila iunai litula;

²³ matauna kala taitu komwaidona iboda 365.

²⁴ Matauna itugwali la tuta komwaidona deli wala Yaubada, e oluvi matauna itamwaumakava wala, paila Yaubada bogwa leikau matauna leilau.

²⁵ Avai tuta Metusela kala taitu iboda 187, matauna iuni guditala latula tau, yagala Lameki,

²⁶ e isisu tuvaila 782 taitu. E matauna tuvaila iunai litula

²⁷ e kala taitu komwaidona iboda 969 matauna ikaliga.

²⁸ Avai tuta Lameki kala taitu iboda 182, matauna iuni guditala latula tau,

²⁹ e ikaibiga kawala, "Metoya pwaipwaia makwaina, makwaina goli Guyau eibuloti e gwadi magudina igau bikiminum komwaidona kada mmayuyusi metoya komwaidona da pwaitukulasi," mapaila ivabu yagala Nowa.

³⁰ Lameki isisu tuvaila 595 taitu. Matauna tuvaila iunai litula

³¹ e kala taitu komwaidona iboda 777 matauna ikaliga.

³² Avai tuta Nowa kala taitu iboda 500, matauna iunai litula taitolu, yagasi Sem, Am, deli Yapeta.

6

Mina watanawa si mitugaga

¹ Omitibogwa, tomotala valu watanawa igalasi ilosi ambaisa ambaisa ovalu komwaidona. E tuta matutona bidubadu kapugopugula idalasi.

² E mimilisi mina walakaiwas igisaisi minasina saina naminibwaita, mapaila ikauwaisi minasina availa availa nambwailisi.

³ E Guyau Yaubada ikaibiga, kawala, "Gala batagwala tomota si momova bikanigaga baisa ovalu watanawa. Ibodi wala tomota bibodaisi kaliga. Ka, metoya tuta baisa wala batagwala

S **6:2** *mina walakaiwa*. Gagabila bitagini "yaubada litusia tauwau" kaina "Yaubada litula tauwau."

mina watanawa kasi taitu biboda lakatutala kweluwoyu, e gala availa bikalisuwoli baisa.”

⁴ Wa Yam makwaisina, e oluvi, mimilisi mina watanawa isisuaisi saina touwonaku saina topapeula matausina. Paila matausina dalesi mina walakaiwa goli. E matausina tommoyabogwa topapeula goli tokinabogwa ivagaisi bidubadu vavagi siligaga, e mapaila Yam lagaila taluluwaisi matausina.

⁵ Tuta makwaina Guyau bogwa igisi mina watanawa si bubunela saina gaga deli si nanamsa gaga oninasi tuta komwaidona.

⁶ E Guyau nanola ikivili paila ibubuli tomota isaili odabala pwaipwaia. Saina ikapisiki lopola paila la bububula,

⁷ e ikaibiga, kawala, “Bogwa laninavila paila labubuli mina watanawa tomotala deli maunela. Mapaila bakatudoum tomota komwaidosi deli mauna nasigisagina e deli mauna nayoyowa.”

⁸ Mitaga Guyau ininabwaila paila Nowa.

Nowa

⁹⁻¹⁰ Baisa makawala Nowa liliula. Nowa iuni litula tauwau kasitaitolu, Am, Sem, Yapeta. Nowa gala isim la sula, e matauna kalamwaleta tobwaila ola tubwa matubona. Tuta komwaidona Yaubada isivadulisi kasitaiyu Nowa.

¹¹ Mitaga komwaidosi tomota imitugagasi omatala Yaubada, e si lakaipota ikaligiaki valu komwaidona.

¹² Yaubada imitakavati valu watanawa, e bogwa igisi saina mitugaga, paila tomota

komwaidosi ibububunasi deli mitugaga tuta komwaidona.

¹³ Yaubada iluki Nowa, kawala, “Bogwa lanagi kidamwa bakatumtuwoli komwaidosi mina watanawa. Bakatudoum komwaidosi matausina paila saina si lakaipota ikasewoki valu watanawa.

¹⁴ Kula kunevi kai bwaina e kuteya m waga. Kusaili kalitutila olumoulela e kukwaibasi olumoulela deli otapwala.

¹⁵ Kuuvi waga uvaluwolima uvaluwotala uvalima uvatala kala wonaku, e deli uvaluwotala uvatala kala beiyaya e uvalima uvatala kala woloula.

¹⁶ Odabala bisim kala sasa biboda katupwaila yamila oluviga katuvala. E makaina waga buligatolu e opapala kusaili kabosusuvi.

¹⁷ Paila igau bawitali dadoya bitayelu odabala pwaipwaia bikatudidaimi vavagi komwaidona kwemmomova. E vavagi komwaidona kwemmomova odabala pwaipwaia bikaligasi,

¹⁸ mesinaku wala yokomi deli litumwa gala bukukwaligasi, paila bogwa bakabutaimi.^t Kusuvi wa waga deli m kwava e litumwa tauwau deli si kukova.

¹⁹⁻²⁰ Kulau wa waga mauna nammwala deli nauvila kasi gigisa migawelu migawelu metoya nasigisagina deli nayoyowa, e bukuyamatibimwamovasi.

²¹ Kukwedidagi kami kalaga, deli mauna kasi kawaiulu migawelu migawelu.”

^t **6:18** Kabutu baisa Yaubada la biga katotila mwada bikoli deli bimitukwaii availa availa ikabikuwlaisi matauna.

22 Nowa bogwa ivagi vavagi komwaidona makawala Yaubada ikaraiwogi.

7

Dadoya

1 Guyau ikaibiga baisa Nowa, kawala, "Bogwa lamitakavati mina watanawa komwaidosi, e lavitusaim kidamwa yoku kammwaleta wala m bubunela duwosisia. Mapaila bukusilasi kusuvivi olopolo waga deli litumwa komwaidosi.

2 Minasina mauna ibodaimi bukukwamkomasi bukukwau nalima nayu nammwala deli si kukova metoya migatala migatala minasina, e kukwedidagi. Mitaga minasina bomikikila bukukwamkomasi ibodi wala bukukwau natana wala namwala sola la kwava metoya migatala migatala, e kukwedidagi minasina makawala.

3 E tuvaila kukwau nalima nayu nammwala deli si kukova metoya migatala migatala minasina nayoyowa e kukwedidagi. Bukuvgaisi makawala kidamwa komwaidosi mauna minasina bisisuasi nammomova. Mwada goli igau bikaimilavausi bilosi odabala pwaipwaia, e baisa mauna nasigisagina migawelu migawelu bivilulaisi, e makawala wala minasina nayoyowa bipousi, makawala tokinabogwa.

4 Igau kwailima kwaiyu yam biwokuva, bawitali kuna, bikunokuna kweluwovasi yam deli bogi, kidamwa bakatudidaimi komwaidona kwemmomova avaka avaka labubuli."

5 E Nowa bogwa ivagi vavagi komwaidona makawala Guyau ikaraiwogi.

6 Tuta makwaina valu watanawa idadoya, e Nowa bogwa kala taitu lakatulima lakatutala.

7 E matauna la kwava deli litusia tauwau deli si kukova isuvisi wa waga olopolo kidamwa bikwalasi paila dadoya.

8-9 Mapaila Nowa ilau minasina mauna nasigis-agina deli mauna nayoyowa wa waga makawala Yaubada la karaiwaga. E migawelu migawelu ikau natana namwala sola navivila, kaina minasina ibodi kamkwam kaina bomikikila kamkwam.

10 Kwailima kwaiyu yam oluvi, dadoya iviloubusi.

11 Tuta makwaina Nowa kala taitu iboda lakatulima lakatutala, e tubukona nayuwela kala yam kweluwotala kwailima kwaiyu, e oluvi itilibwabwau ovalu watanawa kala utuwotu komwaidona igigibwabulasi e labuma ponanelia uilaim e dadoya ititayelu.

12 E kuna ikapusi ovalu watanawa kweluwovasi yam deli bogi.

13 Yam makwaina wala Nowa deli la kwava ipelasi wa waga deli litusia taitolu Sem, Am, Yapeta, deli si kukova.

14 E, isuvisi deli mauna migawelu migawelu nabulutuvalu deli nabubolodila navakaveka deli nakikekita migawelu migawelu mauna nayoyowa.

15 Mauna nammwala deli navivila migawelu migawelu minasina nammomova isusuvisi deli Nowa,

16 makawala Yaubada bogwa ikaraiwogi. Bogwa isuvisi deli Nowa, e oluvi Yaubada

ikatubodi yoyu.

¹⁷ E dadoya isisu wala kweluwovasi yam deli saina talia kwaiveka gagabila waga makaina bikopuwi.

¹⁸ Tuvaila goli sopi itiligougwau waga makaina ibubeu wala odabala dadoya.

¹⁹ Dadoya itiligougwau ikatukuwosi koya kweuwonakusi.

²⁰ Bogwa talia saina kwaiveka imili bolita kala malola odabala koya imwena iboda uvavasi.

²¹ Tuvaila komwaidona bubuli makwaisina kwemmomova idoumsi wala mauna nayoyowa deli mauna nasigisagina e deli tomota.

²² Komwaidona avaka avaka deli si yagisa idoumlabasi wala.

²³ Tuta makwaina Guyau bogwa eikatudoum bubuli komwaidona ovalu watanawa, tomota, mauna nasigisagina deli mauna nayoyowa e kesalaga imovasi baisa Nowa deli litula deli goli minasina wa waga olopolo.

²⁴ E dadoya gala sitana ibusi, isisu wala kala bawa yam lakatutala kweluwovolima, e oluvi ivitouula bibusi.

8

Sopi eimada

¹ Yaubada gala ilumwelavi Nowa deli komwaidona minasina mauna isisuausi deli matauna wa waga. E mapaila iwitali yagila biuu, e sopi ivitouula ibubusi.

² Tuvaila tulubwabwau kala utuwotu deli dadoya kala ponana metoya wa labumau ikatu-

u 8:2 Kugisi Vit 7.11 deli kaikobu ikikatumiki nanamsa makwaina.

bodi, e kuna iwokuva idodewa.

³ Lakatutala kweluwloma yam sopi bogwa eibubusi watanawa.

⁴ Tubukona nalima nayuwela kala yam kweluwotala kwailima kwaiyu, waga makaina isila odabala koya Ararata.

⁵ E bogwa eiboda naluwotalela tubukona kala yam ikugwa dubasi wala koya iyoulapulasi mitaga sopi igau wala ibubusi.

⁶ Kweluwovasi yam bogwa leiwokuva e Nowa iulaim waga tabodala kaduyokekita.

⁷ E iwitali sikweikwa ila, mitaga gala ikaimilavau iyoyowa wala ititavina igauga sopi imidamada.

⁸ E oluvi Nowa iwitali bubuna ila bigisi sopi kaina bogwa eimada.

⁹ Mitaga sopi igau wala ikuboli pwaipwaia e bubuna gala sitana ibani paila bitoli, e iyowa ikaimilavau wa waga e Nowa iyosali yamala ikau isewoya wa waga.

¹⁰ Itulotula tuvaila kwailima kwaiyu yam oluvi iwitalivau bubuna ila.

¹¹ Eikoyavi ikaimilavau owodola ikavitau olibe yekwesila yatubovau e Nowa bogwa inikoli sopi bogwa eimada.

¹² Itulotula kwailima kwaiyu yam tuvaila, e oluvi iwitalivau bubuna ila. Tuta matutona gala ikaimilavau.

¹³ Lakatulima lakatutala kwaitala Nowa kala taitu e tubukona kala vitouula e yamla kwaitala, e sopi bogwa imada. Nowa waga kala yoyu iulaim e itadoyai igisi pwaipwaia dabala sitana imada.

¹⁴ E tubukona nayuwela kala yam kweluwoyu kwailima kwaiyu e pwaipwaia bogwa ilubulabu.

¹⁵ E Yaubada iluki Nowa, ikaibiga, kawala,

¹⁶ “Kusunapulasi metoya wa waga, yoku, m kwava, litumwa tauwau deli si kukova.

¹⁷ Bukusunupuloi mauna komwaidona nayoyowa deli nasigisagina. Paila igau tuta oluvi bidalasi ovalu watanawa bikaligiaki.”

¹⁸ Bogwa isunapulasi Nowa sola la kwava litusia tauwau deli si kukova.

¹⁹ Komwaidona mauna nasigisagina deli nayoyowa isunapulasi metoya wa waga ilokaiasi osi boda migatala migatala.

Nowa igabu lula

²⁰ Nowa ikaliai kabolula bigabu lula baisa Guyau. Inagi bikau migatala migatala metoya minasina nasigisagina deli nayoyowa, e ivigaki lula. Ikatumati minasina, e namwaidosi igibuki lula.

²¹ Guyau isikoni maiina saina iyebwaili, e titoulela ikaibiga, kawala, “Gala tuvaila watanawa tomotala bakatudoumvaau, paila avaka tomota bogwa eivagaisi. Paila bogwa lanikoli matausina metoya osi tuta tubovau si nanamsa gaga wala. E gala tuvaila bakatudoum vavagi kwemmomova ovalu watanawa makawala bogwa lavigaki tuta matutona.

²² E bogwa makawala valu watanawa tutala, bogwa bisisu kweluvala sopu kweluvala tayojuwa. E tuta komwaidona bukulumbokolaisi kala tuta tula kala tuta yuviyavi. Bogwa bisisu

kweluvala tula kweluvala yuviyavi, e yam deli bogi gala wala biwokuva.”

9

Yaubada ikabutu deli Nowa

¹ Yaubada ibigibwaili Nowa deli litula, ikaibiga, kawala, “Magigu bukuunaisi litumia bibidubadu e bidalasi bimiliaki valu watanawa komwaidona.

² Mauna nasigisagina deli nayoyowa, deli yena bikukolaimi. Komwaidona minasina wala mi kabokwaraiwaga.

³ Baisa tuta gagabila bukukwatumkulovaisi uvagila kamkwam metoya wa bagula, e bukukwamsi deli viliona. Paila baisa tuta asakaimi komwaidona minasina bukuvigakaisi k'ami.

⁴ Kwaitala wala vavagi viliona kabilibuyavi gala bukukomasi. Uula lasilibodaimi paila momova isisu obuyavi.

⁵ Kidamwa avai tau bikatumati sola, matauna bibani mipuki. Kidamwa natana mauna bikamat tomota, bibani mipuki bikaliga.

⁶ Paila yeigu Yaubada abubuli tomota makawala kaikobugu. Mapaila availa bikatumati taitala tomota, e sala bikeulasi lugwa bikatumataisi matauna.

⁷ “Ibodi bukuunaisi litumia bibidubadu e tubumia bimiliaki valu watanawa komwaidona.”

⁸ Yaubada iluki Nowa deli litula tauwau,

⁹ kawala, "Baisa tuta bakabutu baisa yokomi deli tubumia,

¹⁰ deli komwaidona bubuli kwemmomova mauna nayoyowa deli nasigisagina deli vavagi komwaidona eisunapulasi metoya wa waga deli yokomi.

¹¹ Bakabutu baisa yokomi - metoya wa biga mabigasina, ka, akatotila kidamwa gala tuvaila bayogagi bubuli kwemmomova metoya odadoya, e gala tuvaila dadoya bikodidaimi valu watanawa.

¹² Baisa kabutuvitusila makwaina kabutu gala biwokuva baisa lavagi deli yokomi toyo bubuli kwemmomova,

¹³ baisa tuta lasaili makaina lubakaidoga olowalowa e baisa kala kabutuvatusi ulo kabutu baisa valu watanawa.

¹⁴ E avai tuta bamai lowalowa ovalu watanawa e bogwa bisisu lubakaidoga olowalowa,

¹⁵ baluluwai ulo biga katotila baisa yokomi deli bubuli komwaidona kidamwa gala tuvaila bakatudoum bubuli komwaidona metoya odadoya.

¹⁶ Avai tuta lubakaidoga bitokaia olowalowa e yeigu bagisi e baluluwai makwaina kabutu gala biwokuva avaka lakabutu deli bubuli komwaidona kwemmomova odabala pwaipwaia.

¹⁷ Ka, baisa kabutuvatusi ulo biga katotila metoya baisa yeigu deli bubuli komwaidona ovalu watanawa."

Nowa deli litula

¹⁸ E matausina Nowa litula isunapulasi metoya wa waga, yagasi Sem, Am, Yapeta. (Matauna Am latula yagala Kenani.)

¹⁹ Matausina kasitaitolu litula Nowa dalesi idalasi ikaligiaki komwaidona valu watanawa.

²⁰ Nowa matauna tobigubagula, e matauna goli tovaulabogwa matamna waini.

²¹ E avai tuta matauna imom waini, baisa sopila peula, iwaiya kaibotutu e itaneku kala kwama e tokimwadu ikanukwenu ola bwala.

²² E avai tuta Am matauna tamala Kenani igisi tamala tokimwadu ikanukwenu, isunapula iluki sala.

²³ Sem sola Yapeta ikauwaisi yatala kwama isailasi ovilavasi e itotuboulolasi ilokaisi tupwasi e ilokaiasi tumasi ivakanunuwaisi paila gala magisi bigisaisi tumasi tokimwadu.

²⁴ Tuta makwaina Nowa ikaluyuvisi nanola lagi avaka latula molagwadi ivigaki baisa matauna,

²⁵ ikaibiga, kawala,

“Abuloti Kenani.

Ibodi matauna bitopaisewa baisa tuwala.

²⁶ Bitayakawolaisi Guyau Sem la Yaubada.

Sem bivigaki Kenani la topaisewa.

²⁷ Ibodi Yaubada bivigaki Yapeta^V tubula bidalasi.

Ibodi tubula bisisuaisi deli Sem tubula.

E Yapeta bivigaki Kenani la topaisewa.”

²⁸ Dadoya bogwa leiwokuva e Nowa isisu iboda lakatutolu kweluwloma taitu.

V 9:27 Maigana Yapeta kala lega makawala mina Iberu si biga “bibidubadu”.

²⁹ Nowa kala taitu iboda lakatulima lakatuvasi kweluwloma e oluvi ikaliga wala.

10

*Nowa litula tubusia liliusi
(1 Lil 1.5-23)*

¹ Matausina Nowa litula, Sem, Am, Yapeta. Matausina iunaisi litusia avai tuta dadoya leiwokuva.

² Yapeta litula - Goma, Magogi, Madai, Yavani, Tubali, Meseki, deli Tirasi - matausina tubusia yagasi eitakasaisi makawala.

³ Goma dalela mina Asikenasi, Ripati, deli Togama.

⁴ Yavani dalela mina Elisa, Sipeini, Saipirosi, deli Rodesi;

⁵ matausina tubusia mabudona isisuaisi okowolawa deli wa simla. Matausina tubula Yapeta, isisuaisi dala ituwoli deli valu ituwoli, boda kwaitala kwaitala ililivalasi obonasi titoulesi.

⁶ Am litula - Kusa, Itipita, Libia, deli Kenani - matausina tubusia yagasi eitakasaisi makawala.

⁷ E Kusa dalela mina Seba, Abila, Sabita, Raama, deli Sabiteka. E Raama dalela mina Seba deli mina Dedani.

⁸ E Kusa taitala latula yagala Nimrodi, matauna saina topeula valu watanawa iyoligigai komwaidona.

⁹ E metoya Guyau ola pilasi matauna ivigaki saina kala tovagi waiga, e baisa uula tomota ililivalasi kawasi, "Ibodi Guyau bivigakaim kam tovagi waiga makawala Nimrodi!"

¹⁰ Okabovitouula, la kabokaraiwaga ilokaia Babiloni, Ereki, deli Akadi kwaitolu wala valu makwaisina isisuaisi mapilana Babilonia.

¹¹ E metoya mapilana valu matauna ilokaia Asiria e ibudi valu mapilasina, Niniba, Reyoboti Iri, Kala

¹² deli Reseni, makwaina valu itowalai Niniba deli vilouvekala Kala.

¹³ E Itipita dalela mina Lidia, mina Anam, mina Leyabi, mina Napitu,

¹⁴ mina Patirusi, mina Kasilu, deli mina Kiriti (matausina tubusia mina Pilisitia).

¹⁵ E Kenani litula - molitomoya Saidoni, e deli Eti - molagwadi matausina tubusia yagasi eitakasaisi makawala.

¹⁶ Kenani matauna tubula mina Yebusi, mina Amora, mina Gigasa

¹⁷ mina Ivi, mina Aka, mina Sini,

¹⁸ mina Abadi, mina Semara, deli mina Amati. E Kenani dalela iunigeyaisi e isipitalaisi valu.

¹⁹ Mina Kenani kasi kaligei ila itobu Saidoni isuwa opilibolimila ila Gerara katitaikinela Gasa, e isuwa opilibomatu ila mapilana Sodom, Gomora, Adima, Seboiim katitaikinela Lasa.

²⁰ Matausina tubula Am isisuaisi dala ituwoli deli valu ituwoli, boda kwaitala kwaitala ilili-valasi obonasi titoulesi.

²¹ Yapeta tuwala Sem, e matauna Sem tubusi komwaidosi mina Iberu.

²² Sem litula - Elam, Asuri, Apakisadi, Luda, deli Aram - matausina tubusia yagasi eitakasaisi makawala.

²³ Aram tubula matausina mina Usa, Uli, Geteri, deli Meseka,

²⁴ Apakisadi latula Sela, e matauna latula Eba.

²⁵ Eba litula taiyu: taitala yagala Pelegi,^W paila uula igau ola tuta mina watanawa ilivisisi. E taiyuwela yagala Yokitani.

²⁶ E Yokitani tubula mina Alomodadi, mina Selepa, mina Asarimaveta, mina Yera,

²⁷ mina Adoram, mina Usali, mina Dikila,

²⁸ mina Obali, mina Abimaeli, mina Siba,

²⁹ mina Opira, mina Abila, deli mina Yobabi. Komwaidsi wala tubula Yokitani.

³⁰ Valu makwaisina ambaisa isisuaisi eivitouula Mesa e ila itobu Separa mapilana wa koya opilibomatu.

³¹ Matausina Sem tubula isisuaisi dala ituwoli, deli valu ituwoli, boda kwaitala kwaitala ilili-valasi obonasi titoulesi.

³² E komwaidsina tomota mabudosina Nowa wala tubula, makawala boda kwaitala kwaitala, e makawala goli kala takasa metoya otubusia taitala taitala. Avai tuta dadoya leiwokuva boda komwaidsina ovalu watanawa idalasi metoya Nowa litula.

11

Liliula makwaina liku Babiloni

¹ Omitibogwa, tomotala valu watanawa komwaidsina bonasi kaigitinidesi wala, e si biga komwaidsina makawala wala.

² Ililoulasi mapilana opilibomatu e ibanaisi kwaitala kabayatila mapilana Babiloni, e ibudaisi valu isikailisi baisa.

^W **10:25** Maigana Pelegi kala lega makawala mina Iberu si biga “ilivisisi”.

³ Ilivalasi taitala baisa taitala, kawasi, “Ka, ibodi bitakauwaisi mlomwaluva pwaipwaia bitagabwaisi bikasai bimili dakuna.” E mapaila ikepupolaisi imili dakuna e ikikaliaisi, deli si kaibasi pwadidiweta pikipaki.

⁴ Ikaibigasi, kawasi, “E ka, bitakaliaisi valu vilouveka deli kwaitala bwala bitakaliaisi olopolo makawala liku, bitatakasaisi bila ikapituki labuma. E mina watanawa biyakawolaidasi, e taga bitabutusi ambaisa ambaisa ovalu watanawa komwaidona.”

⁵ E baisa tuta Guyau ibusi ima bigisi makwaina valu vilouveka deli makaina liku avaka tomota eikaliaisi.

⁶ E Guyau ikaibiga, kawala, “Ka, matausina tomota budotala wala e bonasi ililivalasi kaiginidesi wala! E baisa avaka eiuvagaisi kala vitouula wala. Igau goli gagabila bivagaisi avaka avaka ikikau ninasi.

⁷ Ibodi bitabusisi^X tawaisi takipinigwaisi bonasi e taga bikatetasi avaka sesia ililivalaisi.”

⁸ Mapaila Guyau ikatugai matausina ilosi ovalu watanawa komwaidona e iligaimwaisi wala kaliai.

⁹ E valu mapilana idokaisi Babiloni^Y paila uula Guyau ekipinigu bonasi tolesi mapilana valu e ikatugai matausina ilosi ambaisa ambaisa.

*Sem tubula liliusi
(1 Lil 1.24-27)*

¹⁰ Baisa Sem tubula liliusi. Tutala dadoya bogwa leiwokuva, e kwaiyu taitu tuvaila, Sem

^X **11:7** Kugisi Vit 1.26 kala katumiki. ^Y **11:9** Maigana Babiloni kala lega makawala mina Iberu si biga “ekipinigu”.

kala taitu bogwa eiboda 100, matauna iuni guditala latula tau, yagala Apakisadi.

¹¹ E igau matauna isisu tuvaila 500 taitu, e matauna tuvaila iunai litula.

¹² Avai tuta Apakisadi kala taitu iboda 35, matauna iuni guditala latula tau yagala Sela,

¹³ e igau, matauna isisu tuvaila 403 taitu, e iunai tuvaila litula.

¹⁴ Avai tuta Sela kala taitu iboda 30, matauna iuni guditala latula tau, yagala Eba,

¹⁵ e igau matauna isisu tuvaila 403 taitu, e tuvaila iunai litula.

¹⁶ Avai tuta Eba kala taitu iboda 34, matauna iuni guditala latula tau yagala Pelegi,

¹⁷ e igau matauna isisu tuvaila 403 taitu, e tuvaila iunai litula.

¹⁸ Avai tuta Pelegi kala taitu bogwa eiboda 30, matauna iuni guditala latula tau yagala Reu,

¹⁹ e igau isisu tuvaila 209 taitu, e tuvaila iunai litula.

²⁰ Avai tuta Reu kala taitu bogwa eiboda 32, matauna iuni guditala latula tau yagala Serugi,

²¹ e igau isisu tuvaila 207 taitu, e iunai tuvaila litula.

²² Avai tuta Serugi kala taitu bogwa eiboda 30, matauna iuni guditala latula tau, yagala Nayo,

²³ e igau isisu tuvaila 200 taitu e tuvaila iunai litula.

²⁴ Avai tuta Nayo kala taitu bogwa eiboda 29, matauna iuni guditala latula tau, yagala Tira,

²⁵ e igau, matauna isisu tuvaila 119 taitu, e tuvaila iunai litula.

²⁶ Avai tuta Tira kala taitu bogwa eiboda 70, matauna iuni litula, Eberam, Nayo, deli Erana.

Tira tubula liliusi

²⁷ Baisa Tira tubula liliusi. E Tira litula Eberam, Nayu, Erana. E Erana latula yagala Lota.

²⁸ Erana ikaliga oviloutabula Ura, baisa mapilana Babilonia, e tamala igau wala tomomova isisu.

²⁹ Eberam la kwava yagala Serai, Nayu la kwava yagala Milika. E minana Milika deli bodala Isika tumasi Erana.

³⁰ E mitaga Serai minana nakaliga, gala taitala latula.

³¹ Tira ivakouli latula Eberam deli tabula Lota matauna Erana latula, e yawala Serai minana Eberam la kwava, e deli matausina isilavaisi ovilouveka Ura mapilana Babilonia mwada bilosiga Kenani. E ilosi iviloubusisi valu Erana, e baisa isisuaisi.

³² E Tira isisu mapilana Erana kala taitu iboda lakatuyu kwailima, oluvi ikaliga.

12

Yaubada idou baisa Eberam

¹ E Guyau ikaibiga baisa Eberam, kawala, "Kusilavi baisa, m valu tatoum, veyamwa, e deli tamam la viloutoula kulokaiaga makwaina pwaipwaia bavitulokaim.

² E basakaim tubumwa bibidubadu e tomota budoveka bikaloubusisi. E bayebwailim deli bavigaki yagam bikaligiaki kidamwa yoku tomatakwi.

³ Bamitukwaii matausina availa availa imitukwaiyaimsí,

mitaga bakaluwou matausina availa availa
bikaluwouwaimsi.

E bamitukwaii komwaidosi mina watanawa
metoya baisa yoku.”^z

⁴ Kweluwloma kweluwoyu kwailima kala
taitu Eberam, e makwaina tuta ivitouula isilavi
Erana makawala Guyau iluki matauna. E Lota
deli matauna ilokiasi.

⁵ Eberam ivakouli la kwava Serai, deli bodala
latula Lota deli komwaidona si guguwa deli
la ula komwaidona isoguguwasi metoya Erana
bilokiasi Kenani.

E tuta makwaina bogwa iviloubusisi Kenani,

⁶ Eberam iluluwapela mapilana igau iviloubusi
mapilana Sekem. E baisa goli valu bumaboma
yagala Morei, e kaitala kai kaibumaboma itotu.
E tuta matutona mina Kenani isisuaisi baisa.

⁷ E Guyau iyoumatila baisa Eberam ikaibiga,
kawala, “Ka, valu mapilana bogwa basaiki
tubumwa.” E tuta matutona wala Eberam ikaliai
kabolula baisa Guyau, matauwena eiyoumatila
baisa Eberam.

⁸ Oluvi isaitaula ila mapilana opilibolimila e
ibudi la kabosikaiwa baisa. Mapilana Beteli isisu
opilikwaibwaga, deli mapilana Ai isisu opilibo-
matu. E Eberam isisu wa koya makwaisina
oluwalaisi mapilasina valu. E baisa tuvaila
ikaliai kabolula e itapwaroru baisa Guyau.

⁹ E oluvi isaitaula ila ambaisa ambaisa e
ililoula bila mapilana Kenani opilibolimila.

^z **12:3** *bamitukwaii komwaidosi...metoya baisa yoku.* Kaina gagabila bitagini “Komwaidosi mina watanawa binigadaigusi mwada
bamitukwaii matausina makawala goli lamitukwaiyaim.” **12:7**

12.7 VA 7.5; Gl 3.16

Eberam ilokaia Itipita

¹⁰ Mitaga mapilana Kenani molusaula eikaloubusi. E molusaula saina vakaigaga, mapaila Eberam isaitaula wala ilokaia opilibolimila iviloubusi Itipita, mwada tuta pikekita wala bisisu baisa.

¹¹ Avai tuta bogwa ivakatitaikina biluvipeili kaligeila Itipita ikaibiga baisa la kwava Serai, kawala, "Yoku vivila naminabwaita.

¹² Avai tuta mina Itipita bigisaimsi binikolaisi yoku ulo kwava e bikatumataigusi, e yokugwa bukubwaina.

¹³ Ka, ibodi bukuluki matausina kidamwa yoku luguta, e mapaila bitagwalasi yeigu basisu tomomova, e bimitukwaiyaigusi paila uula yoku."

¹⁴ Avai tuta iluvipeili kaligei ila Itipita e mina Itipita igisaisi mokwita wala la kwava saina naminabwaita.

¹⁵ E mimilisi tokwaraiwaga igisaisi minana e ilukwaisi guyau paila minana, paila saina naminabwaita, mapaila ivakoulisi minana ilauwaisi ola ligisa.

¹⁶ E guyau iyebwaili Eberam paila uula minana isaiki yuwovila sipi deli gota, bulumakau, ase, la ula, e deli kameli.

¹⁷ E mitaga tuta makwaina guyau bogwa ivakouli Serai ivigaki la kwava, e Yaubada iwitali bidubadu lelia mwau baisa matauna deli ligisa makwaina kala tosisu.

¹⁸ E oluvi guyau iwitali biga magila Eberam. E ikatupoi matauna, kawala, "Avaka lokuvagi

baisa yeigu? Avaka paila gala kulukwaigu kidamwa minana m kwava?

¹⁹ Mitaga lokukwaibiga mwada minana lumta, e oluvi kutagwala avakouli minana avigaki ulo kwava. Ka, minawena m kwava isisu wala. Kulau bukulosi."

²⁰ E guyau ikaraiwogi la touwata ikauwaisi Eberam ikogalaisi matauna bisilavi Itipita deli la kwava deli goli komwaidona la guguwa.

13

Eberam deli Lota itavilevisi

¹ Eberam isilavi mapilana Itipita opiliyavata, e ila mapilana Kenani opilibolimila. E deli ilau la kwava deli komwaidona la guguwa. E matauna Lota deli ililoulasi.

² Eberam matauna saina bidubadu la guguwa, la sipi, lagota deli la bulumakau, e deli goli la siliba la goula.

³ E isilavi baisa, magila bila Beteli. Ililoula ila valu ituwoli ituwoli igau tutala iviloubusi valu makwaina omitibogwa eisisuaisi, baisa oluwalaisi Beteli deli Ai.

⁴ E mapilana kabolula eikaliibogwi isisu. Mapaila mapilana valu itapwaroru baisa Guyau.

⁵ Lota tuvaila isim la sipi lagota deli la bulumakau. Tuvaila goli litula tatoula deli la ula bidubadu.

⁶ Mapaila mnumonu gala ibodi wa kwabila paila kasitaiyu matausina bisisuaisi gulitinidesi. Paila saina bidubadu si mauna.

⁷ Mapaila vatai deli yowai itokaia oluwalaisi matausina eyiamataisi Eberam la mauna, deli matausina eyiamataisi Lota la mauna. (Wa tuta

matutona mina Kenani deli mina Peresi isisuaisi
valu mapilana.)

⁸ E Eberam ikaibiga baisa Lota, kawala,
“Anigadaim taga vatai deli kominimani bisisu
oluwalaida baisa ulo towotetila deli m towotetila.
Paila yakida dala dilatala wala.

⁹ Ibodi bitatavilevi boda. Yoku bukunagi
ammakabulona magim. E yoku bukula makab-
ulona, e yeigu bala kabuluyuwela.”

¹⁰ Lota igigisi kwabila komwaidona e oluvi
igisi saina kaduwonaku mapilana Yoridani oitay-
tila saina kwaiveka bilokaia Sowa. Baisa saina
bidubadu sopi makawala Guyau la Bagula,^a
kaina makawala pwaipwaiala Itipita. (Baisa
Guyau igau gala bikatumtuwoli valu makwaisina
Sodom deli Gomora.)

¹¹ Mapaila Lota inagi komwaidona oitayatilela
Yoridani paila titoulela. E ilokaia opilibomatu.
Baisa makawala matausina taiyu tauwau eilivi-
ssisi.

¹² Eberam isisu mapilana Kenani, mitaga Lota
isikaili oitayatila ovilouvakaveka oluwalaisi, e
ibudi la kabosikaiwa katitaikinela Sodom.

¹³ Tomota matausina si bubunela saina gaga e
imitugagasi baisa Guyau.

Eberam iluvapela ila Ebironi

¹⁴ Tuta makwaina Lota bogwa leila, e Guyau
ikaibiga baisa Eberam, kawala, “Kutotu baisa e
kutitovila kumitakavati ambaisa ambaisa, kuvi-
tusi bibwaina.

13:10 13:10 Vit 2.10 a **13:10** Baisa makubilana Ideni; kugisi
Vit 2.8.

¹⁵ Paila bogwa basakaimi yoku deli tubumwa komwaidona pwaipwaia avaka lokugisi, e buku-vigakaisi mi vavagi gala wala biwokuva, bikani-gaga.

¹⁶ Bogwa basakaim tubumwa saina bidubadu, gala igagabila availa bikalau komwaidosi matausina. Makawala kala mwau gala gagabila availa bikalawa tubumyou komwaidona ovalu watanawa.

¹⁷ Tuta baisa, kula kuvakawoli pwaipwaia komwaidona paila igau basakaim makwaisina komwaidona paila yoku titoulem.”

¹⁸ Mapaila Eberam iluvipeili la bwala ilau katitaikinela makaina kai kaibumaboma baisa Mamira mapilana Ebironi. E baisa ikaliai kabolula paila Guyau.

14

Eberam ikoli Lota

¹⁻² E taivasi gweguya isisuaisi mapilana, magisi bikabiliasi deli tailima gweguya ituwoli. E kasitaivasi gweguya yagasi Amrapela guyoula Babilonia, Arioka guyoula Elasa, Kedolauma guyoula Elam, e Tidali guyoula Goyim. E kasi tilaula tailima gweguya yagasi Bera guyoula Sodom, Birisa guyoula Gomora, Sina guyoula Adima, Semeba guyoula Seboiim, e taitala tuvaila guyoula Bela (kainaga Sowa).

³ Paila kasitailima gweguya ivigakaisi si tok-wabilia boda budotala, e itogugulasi oItay-atilela Sidim, mapilana valu baisa tutu tadolaisi Milaveta Pilamata.

⁴ Paila omitibogwa guyau matauna Kedolauma eiguyoi matausina eiboda kweluwtala kwaiyu taitu. Mitaga taitu kweluwtala kwaitolula eipakaisi matauna.

⁵ E taitu makwaina oluvi, matauna si guyau Kedolauma deli sala leimaisi deli si tokwabilia, e itomgwagasi odubasi mina Repa mapilana Asiteroti Kanaim, mina Susa mapilana Am, mina Ema mapilana Kiriataim

⁶ e mina Ora mapilana Edom okoyala. E ibokavilaisi komwaidsi matausina ilosi igau itutusi mapilana Eliparana oviloupakala opapala.

⁷ E oluvi itovilasi ikaimilavausi mapilana Kadesi. (Mitaga omitibogwa mapilana idokaisi yagala Enimisipata.) Mapaila iyoulisi komwaidsa si valu mina Amaleki, e itomgwagasi odubasi mina Amora tolesi Asasoni Tamari.

⁸ E oluvi goli kabilia makwaina itokaia. Matausina guyousi Sodom, Gomora, Adima, Seboiim e Bela si tokwabilia itogugulasi, e ikatubaiiasasi oItayatilela Sidim e ikabiliasi makawala

⁹ baida matausina guyousi Elam, Goyim, Babiloni e Elasa. E guyau tailima ikabiliasi makawala baida guyau taivasi.

¹⁰ E kasitailima gweguya mwada bisakaulasi. Mitaga mapilana valu ikasewa pwadidiweta saina pikipaki avaka tomota ikilikelisi bivigakaisi si kaibasi. E gweguyala Sodom deli Gomora ivigikonaishi bisakaulasi metoya kabilia, e ikikapusisi olumoulela pwadidiweta okabosilagi. E gweguya kasitaitolu isakaulasi ilosi wa koya ikwalasi wala.

¹¹ Matausina taivasi gweguya ikauwaisi komwaidona guguwa metoya Sodom deli Gomora, deli kaula, e ilosi.

¹² Lota, matauna Eberam bodala latula, matauna isisu Sodom. E mapaila ivakoulisi matauna deli la guguwa komwaidona.

¹³ Mitaga taitala tau ila ikamituli komwaidona baisa Eberam matauna guma Iberu isisu kati-taikinela makaina kai kaibumaboma. E tolilikai yagala Mamira matauna tolela Amora. E matauna Mamira budala yagasi Esikoli, Aneri, e kasitaitolu goli deli Eberam bivigakaisi si tokwabilia budotala.

¹⁴ Eberam bogwa ilagi bodala latula iyosisi e idou ikatuguguli komwaidona matausina tokabilia ola valu, kasi bawa lakanutolu tailuwotala tailima taitolu matausina ivakulaisi taivasi gweguya okedala bilokaia Dani.

¹⁵ E matauna ivili la tokwabilia budotala budotala e wa bogi iwaiyasi kasi vituvatu. E bogwa leitomgwagasi. E ibokavilaisi matausina ilauwaisi Oba mapilana Damasiko opiliyavata.

¹⁶ E vavagi komwaidona makwaisina leikauwaisi ikaimilivau. E ikaimilivau Lota, e la guguwa komwaidona deli vivila, e tuvaila mimilisi tokwatupipi.

Melikisedeki ibigibwaili Eberam

¹⁷ Eberam bogwa itomgwaga kabilia baisa Kedolauma deli matausina gweguya, ikeita ima. E Sodom guyoula ila ibodi matauna, olitayatilela Sabe. (Tuvaila idokaisi Guyau la Itayatila.b)

b **14:17** Baisa otalila Yerusalem; kugisi 2 Sml 18.18.

18 Melikisedeki matauna guyoula Salem,^c tuvaila tolula baisa Yaubada Towalakaiwa Sainela, imai beredi deli waini baisa Eberam.

19 Ibigibwaili matauna deli ikaibiga, kawala, “E, ibodi Yaubada Towalakaiwa Sainela, matauna ibubuli labuma toyo watanawa, bikabbwaili Eberam.

20 Ibodi bitayakawolaisi Yaubada Towalakaiwa Sainela matauna bogwa isakaim peula lokukwalisau kam tilaula.” E Eberam ikouguguli la guguwa komwaidona guloluwtala e ivili gutotala isaiki Melikisedeki.

21 Guyoula Sodom ikaibiga baisa Eberam, kawala, “Kuyosi avai guguwa bogwa eilebwaisi metoya baisa yeigu mitaga ulo tomota komwaidosi kukwaimali kusakaigu.”

22 Eberam ivitakauloki, kawala, “Alivala biga mokwita omatala Guyau matauna saina Towalakaiwa Yaubada, matauna ibubuli labuma deli watanawa,

23 gala kwaitala m guguwa bayusi, gala kaina yatala wotunu kaina katubukolela kaikila kaigigila. Ka, bakaimali komwaidona m guguwa. Mapaila gala igagabila igau bukulivala, kawam ‘Ka Eberam la guguwa eibidubadu, e uulotoula yeigu.’

24 Gala bakoumakavi kwaitala vavagi paila titoulegu metoya baisa yoku, mesinaku wala avaka ulo tokwabilia bogwa eikomasi. Mitaga ibodi matausina deli lakklosi, Aneri, Esikoli, Mamira bikauwaisi kasi vilavila.”

14:18 14.18-20 Ib 7.1-10 ^c **14:18** Maigana Yerusalem igiyuwela.

15

Yaubada ikabutu baisa Eberam

¹ Oluvi Eberam igisi kilisala, e ilagi Guyau iluki matauna, kawala, “Mwa! Eberam, taga bukukokola. Bogwa bakolaim mwada gala avai kabosilagi biyogagaim, e basakaim kam mapu kwaiveka.”

² Mitaga Eberam ivitakauloki, kawala, “Mwa! Guyau Yaubada, ki, m mapu makwaina avaka kala bwaina baisa yeigu? Paila gala isim litugwa. Ka, taitala wala bikau kaikeyagu, matauwena Eliesa guma Damasiko.

³ Yoku gala kusakaigu litugwa, e taitala ulo ula bikau kaikeyagu.”

⁴ E ilagi Guyau ilukivau matauna, kawala, “Ka, matauna Eliesa m ula gala wala bikau kaikeyam, paila latum tatoum wala bikau makwaina.”

⁵ E Guyau ivakouli matauna isunapulasi okoukweda, e ikaibiga, kawala, “Kumitakavati labuma. Kuvigikoni bukukwalau kasi bawa utuyam. Paila ka, tubumwa bidalasi kasi bawa makawala minasina.”

⁶ Eberam idubumi Guyau e mauula iyomwasali nanola e Guyau ikabwaili matauna.

⁷ E Guyau iluki matauna, kawala, “Yeigu wala Guyau yeigula lavisunupuloiyaim metoya Ura mapilana Babilonia, e lasakaim makwaina valu, lavigaki makawala m vavagi titoulem.”

⁸ Mitaga ivitakauloki matauna, kawala, “Guyau Yaubada, ammakawala gagabila banikoli kidamwa baisa ulo vavagi tatougu?”

9 Iluki matauna, kawala, "Kumiakaigu natana bulumakau, natanagota, deli natana sipi namwala, natana natana kasi taitu kwaitolu, e deli natana bubunerora, e natana bubuna."

10 Eberam imai komwaidona minasina bains Yaubada. Oluvi itaviki pilayu, e itakasi kasayu. Mitaga bubuna gala wala itavi.

11 Deli avai tuta mluveka italakapusisi mwada bikomasi minasina, Eberam ibokavili ilosi.

12 E avai tuta kalasia bogwa bisalili, Eberam ikenu imisiwoya wala, e kabovitukokola ibusi bains matauna e ikokoluvagasi.

13 E Guyau ikaibiga bains matauna, kawala, "Igau makateki dalem bivagaisi gilagala bains valu ituwoli. Deli, bivigakaisi si ula, deli si sisu mwau sainela taitu kala bawa kwelakatuvasi.

14 Mitaga igau bamipuki kabokwaraiwaga makwaina availa eivaulaisi matausina. E avai tuta bisilavaisi makwaina valu, bikauwaisi bidubadu veiguwa deli matausina.

15 Pailaga yoku bukusisu wala bila bibodi kam tomoya mokwita, e bukukwaliga bogwala lokukwam kalagila vakota e bibakwaims.

16 Makawala tubuvasisi biwokuva e oluviga bikeiitasi bains, paila yeigu gala babokavili mina Amora bisunapulasi igau wala saina bimitugagasi e ibodi bibanaisi mipuki."

17 E kalasia bogwa isalili, e idudubila, kubowala kulia deli visigala kova, e kaitapa ilululu, saina nanakwa iyoumatilasi e ilosi oluwalaisi makasasina mauna.

¹⁸ E, tuta matutowena goli, mapilana valu Yaubada ikabutu baisa Eberam,^d e iluki, kawala, "Bogwa lakatotila igau dalem biyoulisi pwaipwaia okaligeila Itipita bila bila ee - kaduyoveka waya Yupereiti e baisa bitobu.

¹⁹ Makawala wala si valu mina Keini, mina Kenisi, mina Kadimoni,

²⁰ mina Itai, mina Peresi, mina Repa,

²¹ mina Amora, mina Kenani, mina Gigasa, e mina Yebusi."

16

Liliusi Ega sola Isimeili

¹ Eberam la kwava Serai nakaliga, gala ibodi bibani taitala latula. Mitaga minana bogwa eisisii natana vivila la ula, minana vilela Itipita yagala Ega.

² Mapaila Serai iluki Eberam ikaibiga, kawala, "Ka, Guyau eisisilibodaigu metoya unai gugwadi. E avaka kala silaboda, ki, gala ibodi bukumisii minana ulo ula? Kaina goli minana bibani gwadi paila yeigu."^e E Eberam itagwala avaka Serai bogwa ilivala.

³ Mapaila Serai isaiki Ega baisa matauna e kasitaiyu bisisuaisi bivigaki makawala la kwava.^f (Bogwa isunapula makawala wa tuta makwaina

^{15:18} ^{15.18} VA 7.5 ^d ^{15:18} Kugisi Vit 6.18. ^e ^{16:2} Idokaisi kidamwa natana ula biunai latula, minana ula inala bidoki magudina latula titoulela. ^f ^{16:3} Natana ula gala bivai sola matauna la tokwaraiwaga, mitaga idokaisi ibodi wala matauna bimisii minana. Minana isim la kaisisu bwaina, deli tomota bidokaisi tau matauna la mwala.

Eberam isisu mapilana Kenani kweluwtala taitu.)

⁴ Eberam imisii Ega e minana isuma. Tuta makwaina bogwa inikoli leisuma, minana nanola saina walakaiwa deli la kalawou, e ikakululu Serai.

⁵ E Serai iluki Eberam, ikaibiga, kawala, "Ka, baisa m pakula, uula baisa Ega la kalawou deli ikakululaigu. Ka yeigu titoulegu asakaim minana mitaga tuta makwaina bogwa inikoli leisuma minana ikaluwouwaigu deli ikakululaigu. Ibodi Guyau binagi availa duwosisia, yoku kaina yeigu."

⁶ Eberam ivitakauloki minana, ikaibiga, kawala, "Makawala goli baisa bwaina sainela, minana m ula e deli iuwotetila m kwaraiwaga osikowala, e kuvagi avaka nanom baisa minana." E Serai saina iyogagi minana sainela, mapaila Ega isilavi minana, isakaula.

⁷ E Guyau la anelosi ibodi Ega outuwotu baisa oviloupakala, okedala bila mapilana Sura.^g

⁸ E ikaibiga, kawala, "Ve, Ega! Serai la ula yoku. Ambaisa mokutoya lokuma deli ambaisa bukula?"

E minana ivitakauloki, kawala, "Yeigu lasakaula metoya baisa ulo giyouvila."

⁹ E anelosi ikaibiga, kawala, "Kukweiita baisa minana, e bivaulaim."

¹⁰ E oluvi ikaibiga, kawala, "Basakaim tubumwa saina bidugaga sainela, gala gagabila availa bikalau matausina.

^g **16:7** Mapilana valu viluwela Itipita — minana Ega vilela Itipita; kugisi mailela 1.

11 Yoku igau bukuuni taitala latum tau, e bukudoki yagala Isimeili,^h paila Guyau bogwa eilagi m valam uula nanom saina kala mmayuyu.

12 Mitaga latum bisisu makawala ase bulukilova. E matauna bivigaki kala leiya baisa tomota komwaidona, e tomota komwaidona bivigakaisi kasi leiya baisa matauna. Matauna bitavilevi dalela komwaidosi.”

13 E Ega ililivala titoulela, kawala, “Ki bogwa mokwita lagisi Yaubada, e gagabila basisu wala namomova yeigu e balivali paila baisa?” Mapaila minana idoki Guyau matauna eibigitoni minana yagala, “Yaubada matauna Togigisa.”

14 Baisa uula tomota idokaisi utuwotu makwaina eitowala mapilana Kadesi deli mapilana Beredi yagala, “Utuwotula Tomomova Matauna Igigisaigu.”

15 E Ega ivilulu taitala Eberam latula tau, e idoki matauna yagala Isimeili.

16 E tuta makwaina Eberam kala taitu kwelu-wolima kweluwotolu kwailima kwaitala.

17

Bobu baisa kabutuvitusila Yaubada la kabutu

1 Tutala Eberam kala taitu kwelu-wolima kweluwovasi kwailima kwaivasi, e Guyau iyoumatila baisa matauna, ikaibiga, kawala, “Yeigu Yaubada Topeuligaga. Tuta komwaidona bukukwabikuwolaigu, e bukuvagi bwaina baisa yeigu.

^h **16:11** Maigana Isimeili kala katumiki “Yaubada ililagi.”

16:15 16.15 Gl 4.22

² Yeigu bakabutaim deli basakaim kala bawa tubumwa bidalasi.”

³ Eberam ikavagina deli migila opwaipwaia. E Guyau Yaubada ikaibiga,

⁴ kawala, “Yeigu bakabutaim makwaina. akatotila wala kidamwa yoku tubusi bidubadu mina watanawa.

⁵ Yagam gala tuvaila badokaim Eberam,ⁱ mitaga Eberaam, paila bavigakaim yoku tubusi bidubadu mina watanawa.

⁶ Basakaim yoku bidubadu tubumwa bidalasi, mamilisi matausina igau biguyausi. Paila tubumwa bogwa bidalasi saina bidugaga, e mapaila tomota ituwoli bona ituwoli bona bikaloubusisi.

⁷ “Ka, baisa ulo biga katotila bayamati baisa yoku deli baisa tubumwa avai tubwa avai tubwa, kidamwa ulo kabutuj gala biwokuva, bikanigaga wala, Yeigu goli m Yaubada deli si Yaubada tubumwa.

⁸ Paila mapilana valu tuta baisa kususuaisi makawala togilagala, mitaga igau wala basakaim deli basaiki tubumwa. E mapilawena Kenani pilamwaidona tubumwa bivigakaisi viloutabusi e bikanigaga goli. E yeigu goli si Yaubada.”

⁹ Yaubada iluki Eberaam, kawala, “Ibodi goli yokomi tuvaila bukutagwalasi bukuyamataaisi baisa avaka lakabutaimi yoku deli tubumwa avai tubwa avai tubwa.

17:5 17.5 Rm 4.17 i **17:5** Maigana Eberam kala katumiki “tabudasi toveka”. E maigawena Eberaam kala lega makawala mina Iberu si biga “tubusi boda bidubadu”. **17:7 17.7** Lk 1.55

j **17:7** Kugisi Vit 6.18. **17:8 17.8** VA 7.5

10 Ibodi wala yoku deli tubumwa komwaidomi bukutagwalasi bukubobwaisi tau^k taitala taitala oluwalaimi.

11-12 Baisa kami bobu bogwa bikibuboti kidamwa lakabutaimi makawala. Metoya tuta baisa ibodi bukubobwaisi gugwadi tauwau okala yam kwailima kwaitolu. Tuvaila ibodi bukubobwaisi magudisina mi ula tauwau availa availa eikaloubusisi omi bwala, deli goli matausina okugimolaisi metoya baisa togilagala.

13 Ibodi tauwau taitala taitala bibobusi, e bobu makwaina baisa kabutuvatusi ouwomi bikibuboti kidamwa lakabutaimi makawala.

14 Kidamwa avai tau isisu oluwalaimi gala kala bobu, e matauna gala wala badioki ulo tomota, paila uula gala ivagi baisa avaka lakabutaimi.”

15 Yaubada iluki Eberaam, kawala, “Gala tuvaila bukudoki m kwava yagala Serai. Baisa tuta bukudoki m kwava yagala Sera.¹

16 E bakabwaili minana, deli basakaim latum tau metoya baisa minana. E bakabwaili minana e bivigaki minana igau inasi bidubadu mina watanawa, e tuvaila mimilisi tubula igau biguyausi.”

17 E Eberaam ikavagina deli migila opwaipwaia. E igigila tutala eiluwai, kawala “Ki, mokwitala taitala tomota bibani latula kidamwa kala taitu lakatutala? E Sera, ki, gagabila bivalulu, paila kala taitu kweluwloma kweluwovasi?”

17:10 17.10 VA 7.8; Rm 4.11 k **17:10** Baisa tau kwila omatala bibobwaisi kanuvinela; kugisi makasana Biga Kala Katumiki.

¹ **17:15** Maigana Sera kala katumiki “giyovila”.

¹⁸ E Eberaam ikatupoi Yaubada, kawala, “Am-makawala Isimeili? Kaina bibodi matauna kaimapugu biyosi kaikeyagu?”

¹⁹ Mitaga Yaubada ikaibiga, kawala, “Gala. M kwava Sera igau biuni latum tau, bukuvabu yagala bukudoki Aisake.^m Paila baisa avaka lakabutu bayamati baisa matauna deli baisa tubula tuta gala biwokuva. Paila makwaina kabutu kwekanuvagasi.

²⁰ Taga bogwa lalagi avaka m kwapuloki paila Isimeili, mitaga igau bakabwaili matauna basaiki bidubadu litula deli bakatumkulovi dalela. E matauna bivigaki tumalela tailuwotala taiyu gweguya, e oluvi bavigaki saina kwaipeula kabokwaraiwaga metoya odalela.

²¹ Mitaga avaka la kabutu bayamati baisa latum Aisake matauna igau biuni Sera otutala matutona talatova tubukonela minawena wala.”

²² E avai tuta Yaubada bogwa eivenokusi kaiyaku sola Eberaam, e isilavi matauna ila.

²³ Makwaina wala yam Eberaam ikabikuwoli Yaubada e ibobu latula Isimeili deli komwaidosi tauwau ola bwala kala tosisu. Deli goli ibobu la ula matausina eikaloubusisi ola bwala deli matausina eigimloki la mani.

²⁴ Eberaam kala taitu iboda kweluwloma kweluwovasi kwailima kwaivasi e ibani kala bobu.

²⁵ E latula Isimeili kweluwtala kwaitolu taitu.

²⁶ Kasitaiyu wala ibobwaisi yam kwaitala wala,

²⁷ e deli goli komwaidona Eberaam la ula.

^m **17:19** Maigana Aisake kala katumiki “igigila”; kugisi mailela 17.

18

Yaubada ikatotila Eberaam bibani latula tau

¹ Guyau iyoumatila bainsa Eberaam wa kai kaibumaboma bainsa Mamira.ⁿ E tuta makwaina saina yuviyavi kalasia, e Eberaam isisu ola lulu ola buliyoyova.

² Avai tuta ikowana igisi taitolu tauwau itotusi. E tuta makwaina bogwa igisimlili matausina wala, e isakaula ibodi matausina itapopula kwaitutula ikavagina opwaipwaia.

³ E matauna ikaibiga, kawala, “Tommoya, ka, gala ibodi bukusilavaigusi. Yeigu bainsa lasisu ibodi bawotitalaimi.

⁴ “Kutagwalasi bamiakaimi sitana sopi bukuwinaisi kaikemi. Bukusilaisi kai kaibumaboma osikowala bukuvaiwasisi.

⁵ E tuvaila bamai sitana kaula bukukwatu-peulasi, oluvi bukulosi. Paila bogwa labani kamaiaba, paila lokumakaiagusi goli. Ka, ibodi bawotitalaimi.”

E ivitakaulokaisi matauna, kawasi, “Bwaina avaka kulivali kuvagi makawala.”

⁶ Eberaam inanakwa isuvi ola buliyoyova iluki Sera, kawala, “Kunanakwa kukwau kapotala pwarawa kapominabwaita e kugabu sitana beredi.”

⁷ E matauna isakaula ilokaia mayuwona bulumakau, iyosi natana nagwadi naposa e isaiki la touwata bivigimmalaisi.

⁸ Ikau sitana nunu deli posala, deli viliona e ikatubiasi kawailuwa omitasi tommoya osikowala kai, e iyeia, isaiki, e ikamsi.

ⁿ **18:1** Kugisi Vit 13.18. **18:2** **18.2** Ib 13.2

9 E ikatupoiyaisi matauna, kawasi, “Ambaisa m kwava Sera?” E iluki matausina, kawala, “Isisu ola buliyoyova.”

10 E taitala ikaibiga, kawala, “Igau nalima navasi tubukona biwokuva^o bakeiita bama e matutona goli m kwava Sera bivalulu latula tau.”

E minana katitaikina itotu otuboulola matauna, e ililagi.

11 Eberaam bogwa itomoya deli Sera bogwa eivinumoya, e minana Sera bogwa isim paila tubukona natana natana paila vivila kasi katoula.

12 Sera igigili titoulela ikaibiga, kawala, “Baisa tuta yeigu bogwa lavinumoya bogwa lakapanunu, ki gagabila bamwasawa paila bamasisi sogu ulo mwala? Deli tuvaila ulo mwala bogwa eitomoya.”

13 Oluvi Guyau ikatupoi Eberaam, kawala, “Avaka paila Sera eигигила? Avaka paila Sera ikaibiga, kawala, ‘Ki gagabila babani gwadi tutala bogwa lavinumoya?’”

14 Ki, avai vavagi saina mwau paila Guyau bivagi? Bogwa makawala lakaibiga, ‘Igau nalima navasi tubukona biwokuva bakaimilavau bama, e matutona goli Sera bivalulu latula tau.’ ”

15 Mapaila Sera ikokola e iyakala, ikaibiga, kawala, “Yeigu gala agigila,” e matauna ivitakauloki, kawala, “Mitaga, lokugigilala.”

Eberaam inigada mwada Yaubada taga bikatudoum Sodom

18:10 18.10 Rm 9.9 ^o **18:10** Igau nalima navasi tubukona biwokuva. Gagabila bitagini “taitu bima igau matutala”. **18:12**

18.12 1 Pt 3.6 **18:14 18.14** Lk 1.37

16 Tuta matutona matausina tauwau bogwa isilavaisi baisa ilokaiasi ovalu makwaina ambaisa igagabila bivakawolaisi Sodom. E deli Eberaam ilosi wa keda bitaloi bilosi.

17 Guyau onanola ikaibiga, “Adoki gala ibodi bakatupwani baisa Eberaam paila igau oluvi avaka bavigaki.

18 Paila tuta oluvi tubula bidalasi saina budoveka deli topapeula la boda komwaidona. E bamitukwaii matauna deli komwaidosi mina watanawa metoya baisa matauna.p

19 “Bogwa lanagi matauna kidamwa igau tuta oluvi bikaraiwogi litula deli tubula, kidamwa bikamiabaigusi deli bivagaisi avaka kala bwaina, deli avaka kala duwosisia makawala. Kidamwa bogwa bivagaisi, e yeigu bavagi komwaidona vavagi paila matauna. Bogwa makawala lalivala ulo biga katotila.”

20 Mitaga Guyau ikaibiga baisa Eberaam, kawala, “Baisa saina kwevakaigaga kasi tabinona lalagi paila Sodom deli Gomora e si mitugaga saina isiligaga.

21 Bogwa laligibogwi kasi tabinona saina gaga. Ibodaigu babusi watanawa banevi ammakawala, kaina mokwita kaina gala.”

22 E matausina taiyu tauwau tommoya isilavaisi baisa e ilokaiasi Sodom. Mitaga Guyau isikaili Eberaam.

23 Eberaam ila katitaikinela, ikatupoi baisa Guyau, kawala, “Ki, mwada yoku mokwita

p **18:18** *bamitukwaii...metoya baisa matauna.* Gagabila bitagini “Komwaidosi mina watanawa binigadaigusi mwada bamitukwaii matausina makawala goli lamitukwaii matauna.”

bukukwatudoum matausina tobubwaila deli tomitugaga oluwalaisi?

²⁴ Kidamwaga tailuwolima tobubwaila olumoulela valu, ki, yoku bukukwatudoum komwaidona? Ki, kaina ibodi bukunokapisi komwaidsi kidamwa bukukwatumovi matausina tailuwolima?

²⁵ Mokwita, gala bukukwatumati matausina tobubwaila deli tomitugaga, baisa gala gagabila bukuvagi makawala. Kidamwa bukuvagi makawala e matausina tobubwaila igau bibanaisi mipuki deli matausina tomitugaga. Wa, galaga gagabila baisa. Ibodaim yoku kasi toyakala mina watanawa bukuvagi duwosisia wala."

²⁶ Guyau ivitakauloki, kawala, "Kidamwa babani tailuwolima tobubwaila olumoulela Sodom, e, gala bakatudoum komwaidsi. Bogwa banokapisi valu paila uula matausina tailuwolima."

²⁷ E Eberaam tuvaila ikaibiga, kawala, "Anigadaim kuninabwaila paila ulo kaliyeiya. Tuvaila balivilavau baisa yoku. Paila yeigu tau wala, e gala ibodaigu balivala avaka.

²⁸ Kaina luwovasi tailima matausina tobubwaila bikaimapwaisi luwolima, ammakawala? Ki, bukukwatudoum mapilana pilamwaidona kidamwa tobubwaila kasi bawa bibusi e biboda wala tailuwovasi tailima?"

E Guyau ikaibiga, kawala, "Kidamwa babani tailuwovasi tailima tobubwaila, gala bakatudoum valu."

²⁹ E Eberaam ikaibigavau, kawala, "Kidamwa tailuwovasi wala, e, ammakawala?"

Guyau ikaibiga, kawala, “Kidamwa babani kasi bawa tailuwovasi gala wala bakatudoum valu.”

³⁰ Eberaam ikaibiga, kawala, “Guyau, taga bimwau nanom, mitaga ibodi balivilavau. Kidamwa kasi bawa tailuwotolu e ammakawala?”

E ikaibiga, kawala, “Kidamwaga babani tailuwotolu gala wala bakatudoum valu.”

³¹ Eberaam ikaibiga, kawala, “Anigadaim kuninabwaila paila ulo kaliyeiya. Tuvala balivilavau baisa yoku. Kaina kasitailuwoyu tobubwaila, e, ammakawala?”

E ikaibiga, kawala, “Kidamwa babani kasitailuwoyu gala bakatudoum valu.”

³² Eberaam ikaibiga, kawala, “Anigadaim taga bimwau nanom kidamwa sivatala wala balivilavau. Ka, kidamwaga kasitailuwotala bukubani, ammakawala?”

E ikaibiga, kawala, “Kidamwa babani kasitailuwotala, gala wala bakatudoum valu.”

³³ E bogwa ivenokusi livala kasitaiyu Eberaam. E Guyau bogwa leila, e Eberaam ikaimilavau ola valu.

19

Mina Sodom si mitugaga

¹ Tutala kasitaiyu anelosi bogi makwaina imakaiasi mapilana Sodom, e Lota eisili wala okalapisilela valu. E tutala igisi matausina itokaia ila ibodi matausina. Lota ikavagina omitasi,

² e ikaibiga, kawala, “Tommoya, ka, mwada bawotitalaimi. Anigadaimi bukumaisi bavakomaimi ogu bwala. Gagabila bukuwinaisi kaikemi e bukukwanamwaisi baisa. Igau biyam bukumatasi bukutokaiasi bukulosi wala.”

Mitaga ivitakaulasi, kawasi, “Gala wala. Bakasimwaisi baisa obikubaku.”

³ Mitaga Lota saina imnabi matausina, imnabi imnabi, e mapaila ilosi deli matauna ola bwala. E Lota iluki la touwata bisulusi kaula e bikatubaliasasi kidamwa sala bikamsi. Tutala bogwa leikatubiasaisi, e kasitaiyu ikamsi.

⁴ Igau gala bimasisisi kasitaiyu, e mina Sodom itoulaisi Lota la bwala. E komwaidosi tauwau mina Sodom tommoya deli tubovau itotusi baisa.

⁵ E idousi baisa Lota, kawasi, “Ambaisa kasitaiyu samwa eimaisi mwada bikanamwaisi baisa yoku bogi makwaina? Kumai matausina bakayosisi goli.” Paila mina Sodom ninasi mwada bikatudeuwaisi matausina e bimisiaisi goli.

⁶ E Lota bogwa isunapula okoukweda, e otapwala ikatubodi kabosuvi.

⁷ Ikaibiga baisa matausina, kawala, “Segwaia. Anigadaimi gala bukuvagaisi makawala saina vavagi gaga.

⁸ Ka, kugisaisi litugwa vivila nayu wala, minasina gala ikikapugulasi. Igagabila basunupuloi minasina baisa yokomi, e bukuvagaisi avaka magimi baisa minasina. Mitaga gala avaka bukuvigakaisi baisa matausina tauwau, paila matausina tokwaidadina leimaisi ogu bwala, ibodaigu bakoli matausina.”

⁹ Mitaga matausina ikaibigasi, kawasi, "Mwa! Togilagala yoku, kutomwada ma kedesiga. Availa yoku mwada bukulukwaimasi avaka bakavagaisi? Kutomwada ma kedesiga taga bakayogagaimsai sainela, e matausinaga sitana." E matausina itupaisi Lota ikeiita, e iyagaisi kabosuvi mwada bikodidaimisi bikapusi.

¹⁰ Mitaga matausina tauwau kasitaiyu wa bwala iyosalaisi yumasi iyosisi Lota ibiyumalaisi olumoulela bwala. E ikatubodaisi kabosuvi.

¹¹ Tuta makwaina ikatupataisi mitasi komwaidosi matausina tauwau okoukweda, e isugweulu mitasi ikausi e gala ibodi bibanaisi kabosuvi.

Lota isilavi Sodom

¹² E matausina tommoya taiyu ikaibigasi bainsa Lota, kawasi, "Ki kaina litumwa, yuwomwa kaina availa veyamwa isisuaisi bainsa ovalu? Kidamwa availa m boda isisuaisi bainsa, bukuvakouli e deli bukusunapulasi metoya mapilana valu, e bukusakaulasi.

¹³ Paila makateki bakakatudoum valu. Paila Guyau bogwa eiwitalaima lakama mwada bakakatudoum mapilana Sodom."

¹⁴ E Lota ilokaia tauwau matausina mwada eipakusi litula paila mwada bivaiyasi, e ikaibiga, kawala, "Kunanakwasi kusilavaisi metoya bainsa; paila Guyau bogwa bikatudoum valu makwaina." Mitaga matausina idokaisi Lota ikukovili.

¹⁵ Bogwa eikikivi visiga e matausina anelosi ivigikonaisi bikammalaisi Lota. Ikaibigasi, kawasi, "Kunanakwa kuvakouli m kwava deli

litumwa minasina nayu e kusilavaisi kusunapulasi igau bukukitumouwaisi mi momova avai tuta valu makwaina bitamwau.”

¹⁶ Lota ininayuwa gala itagwala bisakaulasi, ilagoli Guyau inokapisi matauna deli litula. E tommoya matausina ivakoulisi matauna, la kwava deli litusia, iyosaisi yumasi isunupuloiyaisi metoya ovalu makwaina.

¹⁷ E taitala anelosi iluki Lota, kawala, “Kusakaulasi paila mi momova. Gala bukutovilasi, taga bukugisaisi otupwami. Taga bukuvaiwasisi oitayatila. Kusisakaulasi wala bukulosi wa koya e taga bukusilagisi bukukwaligasi.”

¹⁸ E Lota ivitakauloki, kawala, “Guyau anigadaim taga bukuvigakaimasi makawala.

¹⁹ Bogwa lokuvagi vavagi siligaga deli m nokapisi paila ulo momova. E mitaga koya makwaisina saina kaduwonaku, baliloula wala mwada bala mitaga wa keda basilagi e bakaliga.

²⁰ Ka, kugisi kabayatila ovalu makwaina kwekekita baisa katitaikina wala. Bibodaigu bala baisa. E bogwa kugisi kwekekita e baisa basisu bwaina.”

²¹ Anelosi ivitakauloki Lota, kawala, “O bwaina. Bogwa latagwala. Makwaina valu gala bakatudoum.

²² E kusakaula nanakwa gala avaka bavagi igau wala bukula baisa.”

E mapilana valu idokaisi yagala Sowa^q (baisa kala katumiki kwekekita), paila uula Lota idoki

19:16 19.16 2 Pt 2.7 q **19:22** Maigana Sowa kala lega makawala mina Iberu si biga “kwekekita”.

valu kwekekita wala.

Sodom deli Gomora kasi katudoum

²³ Tuta makwaina kalasia bogwa eiyuwoula e Lota bogwa eiviloubusi Sowa.

²⁴ Saina nanakwa Guyau ilavi dakuna salipa kwelululu maiinela saina gaga ikapusi ovalu makwaisina Sodom deli Gomora.

²⁵ Ikatudoum makwaisina deli komwaidona kabayatilela deli tomotala komwaidona deli vavagi komwaidona eisususinasi olumoulela valu makwaisina.

²⁶ E mitaga Lota la kwava imitavila igisi otuboulola imila yona kala gigisa makawala kokola.

²⁷ Obulubuvisiga Eberaam inanakwa ila makwaina valu ambaisa eitobogwa omatala Guyau.^r

²⁸ Bogwa igisi Sodom deli Gomora deli komwaidona oitayatilela deli bogwa eigisi mseula ititokaia metoya valu opwaipwaia makawala mseula kumkumla deli kubowala.

²⁹ Mitaga tuta makwaina Yaubada bogwa eikatudoum valu makwaisina, ambaisa wala Lota eisisu oitayatilela, iluluwai Eberaam e bogwa itugwali Lota bisakaula e bibwaina.

Mina Mowabi deli mina Amoni

³⁰ Matauna Lota ikokola bisisuaisi Sowa, mapaila deli litula igalasi ilosi wa koya, e kwaitala lagi baisa mesisikaisi deli litula.

³¹ Latula vilitomoya iluki bodala, kawala, “Ka, sogu, ammakawala tamada bogwa eitomoya, e

19:24 19.24-25 Md 10.15; 11.23-24; Lk 10.12; 17.29; 2 Pt 2.6; Yd 7

19:26 19.26 Lk 17.32 **r 19:27** Kugisi Vit 18.16.

gala wala taitala tau ovalu komwaidona isisuaisi bitavaisi e bitabanaisi gugwadi.

³² Ka, ibodi bitavimom tamada waini e bitamisii matauna, e bitaunai gugwadi metoya baisa matauna.”

³³ E bogi makwaina ivimomwaisi tumasi sopi kaipeula waini, e minana vilitomoya eimisii matauna. Mitaga matauna gala wala avaka inikoli paila bogwa eimom kaipeula.

³⁴ E eiyam minana vilitomoya iluki bodala, kawala, “Kamataiyu tamada kamasisi bogi e ka! tavimom tuvaila sopi kaipeula ibogi e bukumisii. Mapaila kadataliyu wala bitaunai gugwadi metoya baisa tamada.”

³⁵ Mapaila bogi makwaina ivimomwaisi tumasi, e latula vilagwadi eimisii matauna. Deli tumasi saina imom, mwada gala binikoli avaka.

³⁶ Bogwa makawala Lota litula ivagaisi, e katisaiyu wala isumasi wala metoya baisa tumasi.

³⁷ Vilitomoya iuni tau, idoki yagala latula Mowabi.^s Mina Mowabi baisa tuta isisuaisi, e tubusi matauwena.

³⁸ E vilagwadi latula tuvaila iuni tau wala, e idoki yagala Benami.^t Mina Amoni baisa tuta isisuaisi, e tubusi matauwena.

20

Eberaam deli Abimeleki

^S **19:37** Maigana Mowabi kala lega makawala mina Iberu si biga “metoya baisa tamagu”. ^t **19:38** Maigana Benami kala katumiki “veiyogu la unai” e kala lega makawala mina Iberu si biga “mina Amoni”.

¹ Eberaam isilavi valu Mamira, e ila Kenani mapilana opilibolimila, e ibudi la valu oluwalaisi Kedesi deli Sura. E avai tuta matauna igau eisisu mapilana Gerara,

² matauna eilivala kawala, la kwava Sera mwada minana luleta. Mapaila guyau Abimeleki matauna guyoula Gerara ikaraiwogi Sera ilauwaisi ola bwala.

³ Kwaitala bogi Yaubada iyoumatila baisa matauna metoya wa mimi e iluki kawala, "Yoku bukukwaliga, paila minana vivila navavaigila, e lokuvaisabuga."

⁴ Mitaga Abimeleki gala wala sitana isividuli minana, mapaila ikaibiga kawala, "Mwa, Guyauw'o - yeigu tobwaila wala! Ki, mwada bukukwatumataigu deli ulo tomota?

⁵ Ka, titoulela wala Eberaam eilivala mwada minana luleta, e minana eilivala mabigana wala. Yeigu lauvagi baisa okedala duwosisia, e gala wala avai sula avagi."

⁶ Yaubada ivitakauloki Abimeleki wa mimi ikaibiga, "E mokwitala. Bogwa lanikoli lokuvagi baisa okedala duwosisia, mapaila lakolaim taga bukumitugaga baisa yeigu, e baisa uula gala atugwalaim bukukwabikoni minana.

⁷ Mitaga tuta baisa, kukwaimali minana baisa la mwala. Paila matauna taitala tovitoubobuta, e matauna binigada paila yoku, kidamwa yoku gala bukukwaliga. Mitaga kidamwa gala bukukwaimali minana baisa la mwala, alukwaim biga mokwita igau bukukwaliga, deli goli m tomota komwaidona bikaligasi."

⁸ Eiyam kaukwau Abimeleki idou komwaidosi la tosikwawa e iluki matausina avaka eikaloubusi, e matausina ikokolas i sainela.

⁹ E oluvi Abimeleki idou Eberaam ikatupoi matauna kawala, “Avaka baisa lokuvigakaimasi? Avai sula lavagi baisa yoku, e lokuyomituli kabosilagi baisa yeigu deli ogu kwabokwaraiwaga komwaidona? Mwa, gala availa bivigakaigu makawala lokuvigakaigu.

¹⁰ Avaka uula lokuvagi makawala?”

¹¹ E Eberaam ivitakauloki kawala, “Mwa, adokila gala taitala tosisula baisa ikukoli Yaubada e adokila matausina bikatumataigusi e bivaiyasiga ulo kwava.

¹² Minana mokwitala luguta, tamagu latula, mitaga gala inama natana, e yeigu lavaiya minana.

¹³ Mapaila avai tuta Yaubada iwitalaigu basilavi tamagu la bwala e bala valu viloumitawasi aluki minana kawagu, ‘Kidamwa kuyebwailigu, bukululuki tomota taitala taitala mwada yeigu lumta.’”

¹⁴ E oluvi Abimeleki ikaimilivau Sera isaiki Eberaam; e tuvaila tuta matutona wala isaiki mimilisi sipi, bulumakau, deli ula.

¹⁵ E Abimeleki iluki Eberaam kawala, “Mwa, baisa komwaidona ulo pwaipwaia wala; e am-baisa wala magim bukula kubudi m valu.”

¹⁶ E iluki Sera kawala, “Ka, basaiki lumta lakatuluwotala siliba kidamwa komwaidona availa availa deli lokumaisi bisimokwitasi yoku nabwaila wala e deli tomota komwaidona igau binikolaims i mwada gala avai sula kuvagi.”

17-18 Paila wala avaka eikaloubusi Eberaam la kwava, baisa minana Sera, mapaila Guyau ikibodi luposi bikaligasi nunumoya komwaidosi eisisuaisi wa ligisa. Eberaam inigada paila Abimeleki, e Yaubada ikatumovi matauna. E deli goli ikatumovi la kwava deli la ula vivila, e igagabila goli bivalulusi.

21

Aisake la kaloubusi

¹ Guyau imitukwaii Sera, makawala la katotila.

² E minana isuma ivalulu gwadi magudina Eberaam latula, tutala Eberaam eitomoya. Paila Yaubada bogwa inagi avai tuta magudina la kaloubusi, e bogwa goli eikaloubusi makawala.

³ Eberaam ivabu magudina yagala Aisake.^u

⁴ E tuta matutona magudina kala yam iboda kwailima kwaitolu, e Eberaam ibobu magudina^v makawala Yaubada la karaiwaga.

⁵ E tuta makwaina Aisake ikaloubusi, Eberaam kala taitu iboda lakatutala taitu.

⁶ Sera ikaibiga, kawala, “Yaubada bogwa imi-akaigu kala mwamwasila nanogu, e deli ulo gigila. Paila komwaidosi availa availa bilagaisi bulogala ulo valulu, bakagigilasi deli.”

⁷ E tuvaila minana ikaibiga, kawala, “Tokin-abogwa, availa biluki Eberaam kidamwa yeigu Sera bavinunu litugwa? Mitaga yeigu lavinumoya e launiga latuma.”

21:2 21.2 Ib 11.11 ^u **21:3** Maigana Aisake kala katumiki “gigila”; kugisi Vit 17.17-19. **21:4 21.4** Vit 17.12; VA 7.8 ^v **21:4** Kugisi Vit 17.10.

8 E magudina itoveka. E tuta matutona ivakalai gwadi, e Eberaam ivagi paka kwaiveka.

Eberaam iyabi Ega sola latula Isimeili

9 Minana Ega vilela Itipita, e omitibogwa Eberaam eimisii minana e ivilulu latula Isimeili. E kwaitala yam Isimeili sola bodala Aisake imwasawasi.^W

10 E Sera igigisi matausina si mwasawa, e iluki Eberaam, kawala, “Mwa! Ibodi bukuyabi minana m ula bilosi sola latula. Galaga bibodi minana latula bibani avaka kaikeyam. Ibodi wala latugu Aisake biyosi kaikeyam komwaidona.”

11 E Eberaam ikai nanola paila baida, paila uula Isimeili tuvaila latula.

12 Mitaga Yaubada iluki Eberaam kawala, “Taga bikai nanom paila magudina sola inala minana m ula. Yeigu bogwa lakatotila kidamwa tubumwa bidalasi, e bogwa bikaloubusi makawala metoya baida Aisake. Desi wala, ibodi bukuvagi avaka Sera eilukwaim.

13 Paila magudina latula minana m ula latula tuvaila biunai litula bidubadu, e mabudona bavigaki budotala tomota budovau. Paila matauwena goli Isimeili tuvaila latum.”

14 Eiyam kaukwau Eberaam isaiki sitana kala kalaga deli yatala lukwava kasi sopi. Ikau latula ipapi, e iyabi wala ilosi. E minana isilavi e ilomakava mapilana Biasiba oviloupakala.

15 E tuta matutona eivinakwaisi kasi sopi, e isaili magudina gwadi osikowala kai kaikekita,

W **21:9** *Isimeili sola bodala Aisake imwasawasi*. Gagabila bitagini “Isimeili ikatudeu bodala Aisake”. **21:10** **21.10** Gl 4.29-30

21:12 **21.12** Rm 9.7; Ib 11.18

16 e ila kala malola iboda uvaluwolima isili wala. Paila ikaibiga, kawala, "Saina ikaikai nanogu, gala magigu bagisi la kaliga latugu." E minana isisu isisu e ikapwali koku ivalam.

17 Yaubada ilagi magudina gwadi iuvalam. E Yaubada la anelosi ilivala metoya wa labuma iluki Ega, kawala, "Ve! Avaka ikaiki nanom? Taga bukukokola. Yaubada bogwa ilagi magudina la valam.

18 Kutokaia kula kukopwi magudina kuvisimoli. Paila yeigu bogwa lakaraiwaga kidamwa magudina dalela bidalasi e bavigaki budotala tomota budoveka."

19 E Yaubada iulaim mata la minana e igisi kwaitala utuwotu. Ila ivakasau lukwava deli sopi e ivimom magudina gwadi.

20 Yaubada eisisu deli magudina tutala ititoveka. Isisu mapilana Parana oviloupakala. E matauna iwawaiga, towaiga komwaidona kasi tokugwa.

21 E inala ibani natana vilela Itipita iyovaiya latula.

Eberaam sola Abimeleki ininabwailasi

22 Wa tuta matutona Abimeleki ilosi kasitaiyu Pikoli, matauna la tokwabilia kasi tokugwa, e iluki Eberaam kawala, "Vavagi komwaidona lokuuvagi, Yaubada deli yoku.

23 Mapaila makatupona wala baisa kubiga katotila omatala Yaubada kidamwa gala bukuwbwaimasi deli litugwa e deli goli dalegu komwaidona. Yeigu bogwa lamitukwaiyaim mapaila kukwatotila kidamwa

bukumitukwaiyaigu deli goli valu makwaina tuta baisa lokusisiki.”

²⁴ Eberaam ilivala kawala, “Bogwa akatotila.”

²⁵ E oluvi Eberaam ikavilavila baisa Abimeleki paila utuwotu makwaina Abimeleki la touwata eiyoulisi.

²⁶ E Abimeleki ilivala kawala, “Gala wala anikoli availa eivagi vavagi baisa. E gala kuluk-webogwaigu paila baisa, deli lagaila wala lalagi lokulivali.”

²⁷ Tuvaila Eberaam isaiki Abimeleki mimilisi sipi deli bulumakau, e kasitaiyu wala ininabwailasi.

²⁸ E Eberaam ikatupali nalima nayu lam metoya ola yawa,

²⁹ e Abimeleki ikatupoi matauna kawala, “Avaka uula lokuvagi makawala ke?”

³⁰ Eberaam ivitakauloki Abimeleki kawala, “Kutagwala bukukwau minasina nalima nayu lam. Kidamwa bukukwau, bogwa bukukwamokwita baisa yeigu, paila utuwotu makwaina yeigu wala lakeli.”

³¹ Mapaila valu makatupona idokaisi yagala Biasiba,^X paila uula metoya mapilana kasitaiyu wala ibigasi katotila.

³² Avai tuta bogwa eininabwailasi mapilana Biasiba, Abimeleki sola Pikoli ikaimilavausi mapilana Pilisitia.

³³ E Eberaam ivali kaitala pulopola olopolo Biasiba e matauna itapwaroru baisa Guyau, Yaubada matauna Tosivagasi.

^X **21:31** Maigana Biasiba kala kivila “Utuwotula Katotila”. (Kugisi tuvaila 26.33.)

34 Eberaam imilivalu mapilana Pilisita tuta kaduwonaku.

22

Yaubada ikaraiwogi Eberaam bitugwali Aisake

1 Igau oluvi Yaubada iwakoli Eberaam. Idou baisa matauna, kawala, “Eberaam’o!” E Eberaam ivitakaula, kawala, “Mayeigu ka.”

2 Yaubada ikaibiga, kawala, “Kukwau latum gudikesa Aisake matauwena tombwailim. Bukulosi mapilana Moria, e oluvi bavitulokaim koya kwaitala. Baisa goli bukutugwali magudina bukuvigaki m lula baisa yeigu.”

3 Eiyam kaukwau Eberaam iselavi luvatala kai kidamwa bigabu lula, e isaili otapwala ase. E ilau magudina Aisake deli taiyu la ula. Ivitouulasi loula bilokiasi mapilana valu ambaisa Yaubada eilivala bibodi bilula baisa matauna.

4 Ililoulasi ililoulasi e yam kwaitolula Eberaam igisi koya makwaina sita kaduwonaku.

5 E mapaila iluki matausina la ula, kawala, “Kusisiaisi minana ase. Yeigu sogu latugu bakawa baisa bakatapwaroru e oluvi bakakaimilavau.”

6 Eberaam iluki Aisake bikeula maluvana kai, e matauna ikau kutou deli kova paila bivakati kovala la lula. Ililoulasi

7 e Aisake ikaibiga, kawala, “Tamag’o.”

E tamala ivitakaula, kawala, “Mwa! Am-makawala?”

E Aisake ikaibiga, kawala, “Ka, bogwa lagisi kova deli kai. Mitaga amminana lam paila bitavigaki da lula?”

⁸ E Eberaam ivitakaula, kawala, “Yaubada titoulela bisakaida da lula.” E kasitaiyu wala isaitaulasi ilosi.

⁹ Tutala eisakailasi makwaina koya, Eberaam ikatubiasi kabolula, e isaili kai odabala. E iyosi iyuwoli latula isaili magudina okabolula odabala kai.

¹⁰ E ikau kutou mwada bikatumati latula.

¹¹ Mitaga Guyau la anelosi idou baisa matauna metoya wa labuma, kawala, “Eberaam, mwa! Eberaam.”

E ivitakaula, kawala, “Mayeigula, ka!”

¹² E ikaibiga, kawala, “Taga kukwatumati gwadi. Gala avaka bukuvigaki magudina. Tuta baisa bogwa anikolaim yoku kukukoli Yaubada, paila gala lokuyusi latum tombwailim metoya baisa matauna.”

¹³ Eberaam imitibilibili igisi natana sipi namwala ikasikola kala doga wa kai. E ila iyosi minana imai ivigaki lula kaimapula latula.

¹⁴ Eberaam idoki mapilana valu kala kavilevi yagala “Yaubada bisakaidasi.”^y E tuta baisa tomota bililivalasi, “Ola koya Yaubada, matauna isakaidasi.”

¹⁵ E siviyuwela Guyau la anelosi idou baisa Eberaam metoya wa labuma.

¹⁶ Kawala, “Ka baisa tuta akavitagi yagagu e baisa makawala goli akatotila baisa yoku.

22:9 22.9 Ym 2.21 **Y 22:14** Yaubada bisakaidasi. Gagabila bitagini “Yaubada bigisaidasi.” **22:16 22.16-17** Ib 6.13-14

Ka, yeigula Guyau Yaubada alilivala. Bogwa bamitukwaiyaim saina siligaga. Uula goli bogwa lokuvigaki makawala baisa yeigu yam lagaila, e gala goli kuyusi latum gudikesa.

¹⁷ E mauula akatotila kidamwa tubumwa bidalasi makawala utuyam kala bawa wa labuma, kaina makawala kanakenova kala bawa olumata. Tubumwa bogwa bikalisauwaisi odubasi kasi tilaula.

¹⁸ E komwaidsi mina watanawa binigadaigusi kidamwa bamitukwaii matausina makawala lamitukwaii tubumwa. E vavagi makwaina uulela paila yoku lokukwabikuwoli baisa avaka lakaraiwogaim."

¹⁹ Eberaam sola latula ikaimilavausi baisa la ula, e matausina ilosi Biasiba. E mapilana Biasiba baisa Eberaam ibudi la valu.

Naiyo tubula

²⁰ E igau makateki Eberaam einikoli Milika eiuni litula kasitailima kasitaitolu ola bwala Naiyo, matauna Eberaam bodala.

²¹ Kuluta Usa e bodala Busa, Kemueli litula, Aram,

²² Kesedi, Aso, Pilidasi, Yidilapi, deli Betuweli,

²³ matauna Ribeka tamala. Milika, eiuni matausina litula kasitailima kasitaitolu ola bwala Naiyo. Matauna Eberaam bodala.

²⁴ Reuma, minana Naiyo la ula e ivigakiga la kwava, eiuni Teba, Gami, Taasi, deli Maaka.

23

Sera ikaliga e Eberaam imapu laka

¹ Sera isisu iboda lakatutala kweluwoyu kwailima kwaiyu kala taitu.

² E minana ikaliga mapilana Ebironi viluwela Kenani, e Eberaam ivalam paila minana.

³ Isilavi mapilana ambaisa la kwava wowola ikanukwenu, e ilokaia mina Itai, kawala,

⁴ “Yeigu togilagala mitaga asikailimi baisal Magigu bagimoli sita pwaipwaia metoya baisal yokomi e gagabila babaku ulo kwava.”

⁵ Ivitakaulasi, kawasi,

⁶ “Ka, tomwaya, kulagi. Yakamaisi kadokaimsiti tokugwa saina topeula yoku. E avai laka makwaina ikalisau laka komwaidona, baisal goli bukubaku m kwava. Paila availa goli oluwalaimasi bogwa bimwamwasila nanola kidamwa bisemakavi avai laka baisal yoku, kidamwa bukubaku minana.”

⁷ E mapaila Eberaam ikavagina omitasi,

⁸ e ikaibiga, kawala, “Kidamwa kutagwalasi mwada babaku ulo kwava baisal, anigadaim bukulukwaisi matauna Sowara latula yagala Epironi

⁹ kidamwa yeigu magigu bagimoli makwaina lagi Makipela, makwaina isisu ola kwabila opapala. Magigu bukunigadaisi matauna bisakaigu makwaina e yeigu bamapuvigasi wala baisal omitami, kidamwa bayosi wala paila laka.”

¹⁰ E matauna Epironi titoulela wala isili deli mina Itai okabosigugula makwaina okalapisilela valu. Matauna ivitakauloki Eberaam omitasi komwaidosi baisal,

11 kawala, "Ka, tomwaya, kulagi. Bogwa basemakavi wala makubilana kubilimwaidona deli goli makwaina lagi olopolo. Ka, baisa goli omitasi ulo tomota basakaim, kidamwa bukubaku minana m kwava."

12 Mitaga Eberaam ikavagina omitasi mina Itai,

13 e ililivala mimilakatila baisa matauna, mwada goli komwaidosi bilagaisi, kawala, "Mwa! anigadaim goli bukulagi ulo biga. Magigu bamapu makubilana pilamwaidona. Bukutag-wala basakaim mapula goli, e bogwa babaku ulo kwava baisa."

14 Epironi ivitakaula,

15 kawala, "Wi, tomwaya, kuligaiwa. Ka, mapula gala wala bikalisau lakatuvasi siliba. Baisa gala wala avaka oluwalaida. Kubaku m kwava baisa goli."

16 E Eberaam itagwala wala e ivisaikoli mapula avaka Epironi eilivala otaigasi tomota, baisa goli lakatuvasi siliba, kwaitala kwaitala kala kwaiveka makawala togigimwala bikaraiwagasi tutu tutu okabogimwala.

17 E baisa makawala Eberaam imapu makubilana omitibogwa Epironi la pwaipwaia, makubilana Makipela isisu mapilana Mamira opilibomatu. E tutu matutona igimoli, eimipugoli kwabila, lagi, e deli kai komwaidona olopolo kwabila bila opapala wala.

18 E komwaidosi mina Itai availa availa eisusuaisi yam makwaina e eigaisi baisa, bogwa ikatetasi kidamwa Eberaam eivigaki la pwaipwaia.

¹⁹ E oluvi Eberaam ibaku la kwava Sera makwaina lagi^Z mapilana Kenani.

²⁰ E mauula makubilana omitibogwa mina Itasi kwabila, deli goli makwaina lagi, Eberaam eigimoli la pwaipwaia, e ivigaki kasi laka la tomota.

24

Inainevisi la kwava Aisake

¹ Tuta baisa Eberaam saina wala eitomoya e komwaidona avaka eivagi, Guyau leimitukwaii matauna.

² Eberaam idou la tosikwawa e iluki matauna, kawala, “Kuvisuvi yamam okwaapiapagu e bukulivalaa biga katotila mwau.

³ Magigu bukukwavitagi yagala Guyau, matauna walakaiwa deli watanawa la Yaubada, e bukukwatotila goli omatala matauna kidamwa bukunagi Aisake latugu la kwava natana. Gala goli bukunagi natana metoya minasina vilesi Kenani oda valusi baisa.

⁴ Ibodi wala bukukwaimilavau bukula ogu valu viloutabugu, e baisa bukubani natana metoya odalegu, kidamwa minana la kwava latugu.”

⁵ E tosikwawa ikatupoi, kawala, “E kidamwaga minana gala magila bisilavi la viloutoula mwada gala bakama, e ammakawala? Kaina bawitali latum bila om valu viloutabum e bivaisi baisa?”

^Z **23:19** Igau oluvi makwaina lagi eibakwaisi tuvaila Eberaam (Vit 25.9-10), deli Aisake e Ribeka (Vit 49.31), Yekobe (Vit 50.13) deli tuvaila Lea (Vit 49.31). ^a **24:2** Baisa makawala mina Iberu kasi gulogula omitibogwa kidamwa mwada bilivalasi biga katotila mwau e gala wala gagabila bikotuni.

⁶ Mitaga Eberaam ivitakaula, kawala, "Wa. Kuyamataim goli. Galaga bukuwitali latugu biwa baisa.

⁷ Ka, Guyau matauna labuma la Yaubada eimaiyaigu baisa, e ilukwaigu basilavi mapilana tamagu la viloutoula deli dalegu si valu. E Guyau ikatotila baisa yeigu saina peula kidamwa bisaiki mapilana Kenani baisa tubugwa. Ka, matauna biwitali la anelosi bilobogwa omatam, kidamwa bukubani natana latugu la kwava bai's'e.

⁸ Kidamwa minana gala magila mwada deli bukumaisi, ka baisa bitanekwaim metoya om biga katotila. Taga, bomam wala bukulau latugu bukuwaisi bai's'e."

⁹ E mapaila tosikwawa isaili yamala okwaip-iapala Eberaam la guyau, e ikatotila bivagi makawala Eberaam eilivala.

¹⁰ Matauna tosikwawa ikau Eberaam la kameli buluwotala e ililoula ila matauna Nayo ola valu, mapilana Mesopotemia opiliyavata.

¹¹ Yam makwaina iviloubusi baisa, iluki kameli bikanapopulasi otalila utuwotu osisunela valu. E bogwa eikoyavi e ibodi tuta matutona vivila bisunapulasi bikasopisi outuwotu.

¹² Matauna tosikwawa inigada baisa Yaubada. Kawala, "Mwa! Guyau, yoku ulo guyau Eberaam la Yaubada - ka, bukutagwala bapeula wala yam lagaila, kidamwa bavagi makawala lakatotila baisa ulo guyau.

¹³ Baisa goli atulotula outuwotu, e makateki minasina natubovau vilesi mapilana valu bimaisi bikasopisi.

¹⁴ E baluki natana minasina, 'Anigadaim sita

bamom metoya om lukwava.' Kidamwaga minana bivitakaulokaigu, kawala, 'Bwaina, kumom. E deli bakasopi bamai bavimom kameli minasina' - e baisa bikibuboti kidamwa yoku lokunagi minawena paila m towotetila Aisake. E kidamwa bikaloubusi makawala, bogwa banikoli kidamwa yoku lokuvagi makawala m biga katotila baisa ulo guyau."

¹⁵ Ininigada makawala, e natana yagala Ribeka ima ikokeula yatala lukwava ovilavalala. E minana tamala Betuweli, e matauna tamala Nayu, Eberaam bodala, e inala Milika.

¹⁶ E minana Ribeka saina namitabwaila e vilakapugula minana gala avai tuta availa imisii minana. E minana isalili ila outuwotu ikasopi e imwenavau.

¹⁷ E tosikwawa isakaula ila ibodi minana, kawala, "Ve! Anigadaim sita bamom metoya om lukwava."

¹⁸ Ikaibiga kawala, "Bwaina wala tomoya, kumom." E nanakwa ivabu miyana metoya ovilavalala, ikikuloti paila bimom.

¹⁹ Imom iwokuva, e minana ikaibiga, kawala, "Tuvaila bala akasopi paila minasina kameli, kidamwa natana natana bimomsi."

²⁰ E inanakwa iligabu sopi okasi damwau mauna e isakaula ila outuwotu kidamwa bimai tuvaila kasi sopi kameli e imai avaka ibudoki komwaidosi minasina.

²¹ E matauna tosikwawa ikapatu wala imitakavati minana, mwada bigisi kidamwa Guyau eitagwala bipeula la vavagi.

²² Bogwa leivenoku minana, e matauna ikau kala gosa goula saina mwau mapula, e isaili

okabulula, e deli ivilili kwaiyu kala mtuwetuwa kwevakaveka goulawokuva oyamala.

²³ E ikaibiga, kawala, “Ve! Kulukwaigu avai tau tamam. Ki, gagabila bukuaulaimasi deli ulo towotetila paila bogi makwaina?”

²⁴ E minana ikaibiga, kawala, “Tamagu yagala Betuweli, e tubugwa Nayo sola Milika.

²⁵ E oma valusiga bidubadu kasi kawailuwa mauna, e gagabila wala bakavaulaimi.”

²⁶ E matauna ikavagina itemmali Guyau.

²⁷ Ikaibiga, kawala, “Ayakawolaim yoku Guyau, yoku la Yaubada ulo guyau Eberaam, paila tokimadagi wala yoku, e bogwa lokuvagi makawala m biga katotila baisa ulo guyau. Paila lokuvakadaigu duwosisia goli, e asaitaula wala laboda dalela ulo guyau.”

²⁸ E minana isakaula ilokaia inala ola bwala, e ikamituli komwaidona avaka eikaloubusi.

²⁹ E taitala luleta Ribeka isisu, yagala Lebani. E matauna nanakwa isunapula kidamwa bilokaia utuwotu ambaisa matauna Eberaam la tosikwawa isisu.

³⁰ Paila Lebani leigisi kala gosa kala mtuwetuwa avaka luleta eisikoma, e ililagi minana ilivala avaka tosikwawa eiluki minana. E ilokaia matauna Eberaam la tosikwawa, itotu outuwotu deli kameli.

³¹ Ikaibiga, kawala, “Kuma bitalosi goli ogu bwala. Paila yoku mokwita goli Guyau eimitukwaiyaim. Avaka uula kutomakava baisa okoukweda? Ka, bogwa lakatubiasi kabam ogu bwala, e gagabila kameli tuvaila bimaisi.”

³² Mapaila tosikwawa ila isuvi wa bwala. E Lebani ivabu guguwa okameli, e isaiki kasi

kawailuwa deli ikatubiasi kabasi kameli. Oluvi imai sitana sopi kidamwa Eberaam la tosikwawa deli sala biwinaisi kaikesi.

³³ E imai kaula, mitaga matauna tosikwawa ikaibiga, kawala, "Gala wala bakam. Igau bitabigatonasi biwokuva, oluviga kamkwam."

E Lebani ikaibiga, kawala, "Kulivila wala."

³⁴ Ikaibiga, kawala, "Yeigu Eberaam la tosikwawa.

³⁵ Guyau Yaubada saina eimitukwaii ulo guyau mauula tuta baisa la guguwa saina bidubadu. Yaubada bogwa leisaiki matauna yuwovakaveka sipi, gota, bulumakau, e tuvaila isisii goula, siliba, bidubadu la ula tauwau deli vivila, e kameli deli ase buluwovila.

³⁶ Minana Sera, la kwava ulo guyau, eivinumoya mitaga iuni latula tau goli, e ulo guyau eisaiki matauna komwaidona avaka avaka eisisii.

³⁷ Ulo guyau ilukwaigu mwada bakatotila saina peula kidamwa bakabikuwoli kwaitala la karaiwaga.

"Kawala, 'Gala goli bukunagi natana la kwava latugu metoya minasina vilesi Kenani.

³⁸ Mitaga bukulokaia tamagu la viloutoula, baisa dalegu si valu.'

³⁹ E lakanupoi matauna ulo guyau, kawagu, 'Kidamwaga minana gala magila deli bakama, ammakawala?'

⁴⁰ Matauna ivitakaulokaigu, kawala, 'Tuta komwaidona lakabikuwoli Guyau Yaubada, e matauna goli biwitali la anelosi e deli bukulosi, e mauula bogwa bukupeula. Bogwa bukubani la kwava latugu metoya baisa dalegu, matausina tamagu tubula goli.

41 E kwaitala wala vavagi bitanekwaim metoya om biga katotila. Ka, kidamwa bukulokaia dalegu, e matausina bipakaimsi, baisa goli bogwa bitanekwaim.'

42 "E Yam lagaila aviloubusi outuwotu. E lanigada, kawagu, 'Mwa! Guyau, yoku ulo guyau Eberaam la Yaubada, anigadaim bukutagwala bapeula wala avaka lauvagi.

43 Baisa goli atulotula outuwotu. E avai tuta natana natubovau bima bikasopi, banigadi minana bisakaigu sita sopi bamom metoya ola lukwawa.

44 E kidamwa minana bitagwala, e deli bilukwaigu mwada bimai kasi sopi kameli, e bogwa badoki kidamwa yoku Guyau lokunagi minana, kidamwa bukuvigaki minana la kwava ulo guyau latula.'

45 Aninigada wala onanogu e ka, minana Ribeka ima ikokeula lukwava ovilavala, e isalili ila outuwotu bikasopi. E akaibiga baisa minana, 'Ve! Anigadaim, sita bamom.'

46 E inanakwa ivabu miyana metoya ovilavala. Kawala, 'Bwaina wala, kumom. E tuvaila bavimom minasina m kameli.' E mapaila yeigu amom, e minana ivimom kameli.

47 E akatupoi minana, 'Availa tamam?' Minana ivitakaulokaigu, kawala, 'Tamagu yagala Betuweli, e tubugwa yagasi Nayo sola Milika.' E asaili kala gosa okabulula, deli avilili makwaisina kala mtuwetuwa oyamala.

48 E, akavagina atemmalli Guyau, paila bogwa ivakadaigu duwosisia, e lasaitaula wala bogwa laboda ulo guyau dalela. E baisa goli bogwa

labani minana latula vivila ibodi ulo guyau latula bivigaki la kwava.

⁴⁹ E ammakawala? Ka, yokomi mokwita wala metoya odalela ulo guyau. Kidamwa magimi bukuvagaisi avaka ibodaimi baisa ulo guyau, e ninami mwada bukububunasi duwosisia baisa matauna, anigadaimi bukulukwaigusi banikoli. Kidamwaga gala bukulivalasi mimilakatila, e yeigula baninamsi avaka bavagi.”

⁵⁰ E Lebani deli tamala Betuweli, ivitakaulokaisi, kawasi, “Guyau Yaubada eiwitali vavagi baisa. Mauula goli gala ibodaima avaka bakakaraiwaga.

⁵¹ Ka, minawena Ribeka isisu, ibodi minana la kwava m guyau latula makawala goli Guyau eililivala. E mapaila kulau, e deli bukulosi.”

⁵² E tutala Eberaam la tosikwawa ilagi baisa, ikavagina itemmali Guyau.

⁵³ E imai bobwailila isaiki Ribeka, kala kwama, e la veiguwa siliba deli goula. Tuvalia isaiki bobwailila saina mwau mipusi baisa luleta deli goli inala.

⁵⁴ Oluvi Eberaam la tosikwawa deli sala ikamsi, imomsi, ikanamwaisi wala. E, eiyam imamatasi itokaiiasi, e tosikwawa ikaibiga, “Bukutagwalasi bakaimilavau balokaia ulo guyau.”

⁵⁵ Mitaga Ribeka luleta deli inala ikaibigasi, kawasi, “Gala goli. Kaina bukutagwala minana igau kasi tulaisi kaina biboda kweluwotala yam kainaga wiki kwaitala, e oluvi gagabila deli bukulosi.”

56 Mitaga ikaibiga, kawala, "Galaga bukusaimwaimasi. Ka, bogwa lapeula paila vavagi makwaina paila uula Guyau eipilasaigu. Bukttagwalasi wala bakaimilavau e minana deli bakalokaiasi ulo guyau."

57 E ivitakaulokaisi, kawasi, "Igau bitadouwaisi minana vilakapugula e bitanikolaisi nanola."

58 E idouwaisi Ribeka ikatupoisi, kawasi, "Ki, magim matauna deli bukulosi?"

E minana ivitakauloki, kawala, "Mitaga!"

59 E itugwalaisi minana bilosi deli Eberaam la tosikwawa toyo sala. E Ribeka ilau minana numoya kala toyamata.

60 E ibigibwailisi Ribeka baisa makawala. "Ka, luguta, ibodi tubumwa bidalasi saina bidugaga sainela. E ibodi dalem biyoulisi kasi tilaula si valu."

61 E Ribeka deli minasina la ula ikatubaiasasi, e isilasi okameli ilosi deli Eberaam la tosikwawa. E ivitouulasi si loula.

62 Aisake ililoula ima oluwalela mapilana viloupakala yagala "Utuwotula Tomomova Matauna Igigisaigu,"^b e baisa tuta isisu mapilana Kenani opilibolimila.

63 E, ikoyavi, e isunapula mwada bililoula osaivau, e igisi mimilisi kameli eideilisi leimaisi.

64 Tutala Ribeka igisi matauna Aisake, e minana isilabusi metoya ola kameli,

65 e ila ikatupoi Eberaam la tosikwawa, kawala, "Ki, avai tau matauna ililoula osaivau imakaiadasi baissa?"

b **24:62** Kugisi Vit 16.14.

E tosikwawa ivitakauloki, kawala, "Matauna ulo guyau." Mapaila Ribeka ikau yatala yagesi e itabodi migila.

⁶⁶ Tosikwawa iluki Aisake komwaidona avaka avaka eivagi.

⁶⁷ E Aisake imai minana isuvisi makwaina bu-liyoyova omitibogwa inala Sera bolela. E Aisake sola Ribeka ivaisi. Aisake iyebwaili Ribeka, e ivigaki kala visimoli paila inala bogwa eikaliga.

25

Budotala tuvaila Eberaam tubula liliusi (1 Lil 1.32-33)

¹ Eberaam ivaivau natana tuvaila vivila, yagala Katura.

² E ola bwala Eberaam minana iuni Simrana, Yokisan, Medani, Midiani, Isibaki, deli Suwai.

³ Yokisan iuni Seba deli Dedani, e Dedani tubula mina Asuri, mina Letusi, deli mina Leum.

⁴ E litula Midiani yagasi, Epa, Eperi, Anoki, Abida, deli Elidaa. Komwaidosi matausina Ke-tura tubula.

⁵ E Eberaam la guguwa komwaidona isaiki Aisake kala bigukeya,

⁶ mitaga igau otobwailala, isaiki kasi bob-wailila litula matausina eiuni, mitaga inisia ituwoli. E iyabi matausina ilosi mapilana valu opilibomatu, e isilavaisiga Aisake.

Eberaam ikaliga e ibakwaisi

⁷⁻⁸ E Eberaam bogwa saina eitomoya kala taitu iboda lakatutala kwailuwolima kwailuwoyu kwailima; matauna ikaliga.

⁹ E litula Aisake sola Isimeili ibakwaisi matauna wa Lagi Makipela, mapilana Mamira opilibomatu, kwabila makubilana metoya baida Epironi matauna Sowara latula guma Itai.

¹⁰ E kwabila makubilana Eberaam eigimoli metoya baida mina Itai; e kasitaiyu wala Eberaam sola la kwava Sera ibakwaisi metoya baida.

¹¹ E tutala Eberaam bogwa eikaliga Yaubada ikabwaili Aisake, matauna isisu katitaikinela makwaina utuwotu yagala, “Utuwotula Tomomova Matauna Igigisaigu.”

*Isimeili tubula liliusi
(1 Lil 1.28-31)*

¹² Isimeili, inala Ega ola bwala Eberaam, minana vilela Itipita e Sera la ula;

¹³ e matausina Isimeili litula yagasi eikasasi kuluta leila kasusu, Nebaioti, Kedara, Adibieli, Mibisam,

¹⁴ Misima, Duma, Masa,

¹⁵ Adadi, Tema, Yeturi, Napisa, deli Kedema.

¹⁶ Matausina tubusia madilasina dilaluwotala dilayu, e yagasi titoulesi idokaisi si valu deli si kabovaiwasi.

¹⁷ E Isimeili kala taitu iboda lakatutala kwailuwotolu kwailima kwaiyu matauna ikaliga.

¹⁸ E Isimeili tubula isisuaisi oluwalaisi Abila deli Sura, mapilana opilibomatu bilokaia Itipita okedala bila Asiria. Mabudona isipalasi metoya mabudosina tubula Eberaam.

Iso deli Yekobe si kaloubusi

¹⁹ Baisa liliula Eberaam latula yagala Aisake.

20 Tutala ivaisi sola Ribeka, Aisake kala taitu iboda kweluwovasi taitu. E minana tamala Betuweli matauna guma Aramia mapilana Mesopotemia. E Ribeka luleta yagala Lebani.

21 Minana Ribeka nakaliga wala, e mapaila Aisake inigada baisa Guyau paila minana titoulela. E Guyau ilagi e imapu la nigada, e mapaila Ribeka isuma wala.

22 Bogwa bivilulu litula nupoyu, e igau makateki bikaloubusisi, saina iyowaisi kasitaiyu olopolo inasi. E minana ikaibiga, kawala, "Wi. Avakaga uula aboda makawala baisa?" Mapaila ila mwada bikatupoi baisa Guyau,^c e bibani avaka uula.

23 E Guyau iluki minana, kawala,
"Magudisina nupoyu olopom bavigaki budoyu tomota.

E bukuvilulu budoyu tomota wala.
Budotala bivigaki kasi tilaula baisa buduyuwela
E budotala bitomgwaga baisa buduyuwela.
Molitomoya igau biwotitali molagwadi."

24 Bogwa leima kala tuta bitapoi yamala e ivalulu nupoyu litula tauwau.

25 Matauna molitomoya tobweyani, e wowola isim unuuunula kala gigisa makawala kakapula saina yaunuunu e mapaila ivabwaisi yagala Iso.^d

^c **25:22** Ila makwaina kabotapwaroru ambaisa ititapwarorusi baisa Guyau. **25:23 25.23** Rm 9.12 ^d **25:25** Maigana Iso igau idokaisi valu yagala, mapilawena Seira, paila igau oluvi Iso dalela igalasi imili valusi baisa. Maigana Seira kala lega makawala mina Iberu si biga "tounuunu".

26 Matauna molagwadi tutala ikaloubusi, ikikikola okaigadula kaikela tuwala, e mapaila ivabwaisi yagala Yekobe.^e E tutala ikaloubusisi, tumasi Aisake bogwa iboda kweluwloma kweluwtala kala taitu.

Iso ikaluwou la kaikeya molitomoya

27 Gugwadi itovakavekasi, e Iso imila towawaiga, towaiga komwaidosi kasi tokugwa. Matauna saina mbwailila sunini olawodila. Mitaga Yekobe tomanum wala, tosikuvalu wala.

28 Aisake tombwailila Iso, paila saina magila bikam minasina bolodila avaka Iso eiwawaiga. Mitaga Ribeka tombwailila Yekobe.

29 Kwaitala yam Yekobe isulusulu kala bini, e Iso ikaloubusi metoya wawaiga e ima ovalu. Matauna saina kala molu,

30 e iluki bodala Yekobe, kawala, “Wo, saina agu molu. Kumai sitana akoma kam kwawailuwa kwebweyani.” (Ka, baisa uula tomota idokaisi matauna yagala Edom.^f)

31 Yekobe ivitakauloki, kawala, “Ka, bogwa basakaim kidamwaga yoku bukutugwali m kwaikeyag baisa yeigu.”

32 Iso ikaibiga, kawala, “Bwaina wala. Ka, makateki bakaliga, e gala avaka ulo kaikeya mwadaga bipilasaigu.”

^e **25:26** Maigana Yekobe kala lega makawala mina Iberu si biga “kaigadula kwai”. ^f **25:30** Maigana Edom kala lega makawala mina Iberu si biga “tobweyani”. ^g **25:31** Kasi gulogula mina Iberu kidamwa molitomoya igau bitokwaraiwaga paila dala, deli kidamwa bikeula kala vilavila saina kwaiveka tamala la guguwa bikalisau budala.

³³ E Yekobe ikaibiga, kawala, “Ikugwa kulivala biga katotila peula kidamwa bogwa bukutugwali m kwaiveya baissa yeigu.”

E Iso ikatotila makawala, e itugwali la kaikeya baissa Yekobe.

³⁴ E oluvi Yekobe isaiki sita kaula deli lubwaula lokwai. Iso ikam, imom, ikomata e itokaia isunapula. E baissa makawala goli Iso ikaluwou la kaikeya.

26

Aisake imilivalu mapilana Gera

¹ Molusaula kwaitala tuvaila ikaloubusi mapilana valu, ituwoliga makwaina ola tuta Eberaam. E Aisake ilokaia Abimeleki, guyoula Pilisitia, mapilana Gerara.

² Guyau iyoumatila baissa Aisake e ikaibiga, “Gala bukula Itipita, kusisu wala valu mapilana ambaisa lalukwaim bukususu.

³ Kumilivalu baissa, e yeigu deli yoku, e bogwa bakabwailim. Yeigu basakaim deli tubumwa komwaidona valu mavilousina. Bavagi makawala ulo biga katotila baissa tamam Eberaam.

⁴ Basakaim tubumwa kala bidubadu makawala utuyam wa labuma, e basaiki matausina komwaidona valu mavilousina. E boda komwaidona binigadaigusi paila bakabwaili matausina makawala goli lakabwaili tubumwa.

⁵ Yeigu bakabwailim, paila uula Eberaam ikabikuwolaigu deli iuvagi makawala ulo karaiwaga makwaisina.”

⁶ Mapaila Aisake imilivalu mapilana Gerara.

⁷ Avai tuta tomotela mapilana valu ikatupoisi paila la kwava, matauna iluki mwada minana luleta wala. E gala igagabila bikamituli paila minana la kwava, paila uula ikukoli tomotela mapilana valu mwada bikatumataisi matauna e bivaiyasiga Ribeka, paila minana saina namatabwaila.

⁸ Avai tuta Aisake bogwa leisimolila mapilana valu, guyau Abimeleki itadoyai oponana, e igisi Aisake eimisii Ribeka.

⁹ Mapaila Abimeleki idou Aisake, e iluki kawala, “Ka, bogwa lavitoki tolosila, minana m kwava wala! Avakaga uula lokulivala mwada minana lumta ke?” E Aisake ivitakauloki kawala, “Mwa ulo nanamsa, kidamwa bakamituli minana ulo kwava bogwa wala bikatumataigusi.”

¹⁰ E Abimeleki ikaibiga kawala, “Avaka baisa lokuvigakaimasi? Mwa! Kileta wala gala taitala ulo tomota imisii m kwava, e kaguyam yoku bikaiki wowom paila ma sulasi.”

¹¹ Abimeleki ikatululuti komwaidona tomota kawala, “Kidamwa availa matauna bilamidadi tau matauna kaina la kwava bakakatumataisi.”

¹² Aisake ibiguli pwaipwaia makwaina, e taitu makwaina matauna itaiyau lakatutala ikalisau la kwaisi kwaibogwa, paila uula Guyau imitukwaii matauna.

¹³ Matauna la kaisisu ikobaluluva e ivigaki matauna saina todabala.

¹⁴ Paila iyosi saina bidubadu la sipi, la bulumakau, deli la ula, e mina Pilisitia ipukwa kaiyasi paila la kaisisu.

¹⁵ Mapaila mina Pilisitia ikalidubolaisi komwaidona utuwotu makwaisina tamala Eberaam la towotetila eikelaisi avai tuta Eberaam igau eisisu otobwailala.

¹⁶ Oluvi Abimeleki iluki Aisake kawala, "Kusilavi ma valusi. Paila bogwa lokukwalisauwaimasi."

¹⁷ Mapaila Aisake igala e ila ibudi valu oItay-atilela Gerara, e imilivalu metoya mapilana valu.

¹⁸ E matauna ikelivau utuwotu makwaina mina Pilisitia eikalidubolaisi avai tuta Eberaam eikaliga. Utuwotu makwaisina eikelaisi ola tuta Eberaam. E Aisake idoumapu yagasi utuwotu makwaisina maigasina wala tamala eidoubogwi.

¹⁹ Aisake la touwata ikelaisi kwaitala utuwotu oitayatila e ibanaisi sopi.

²⁰ E mina Gerara toyamata sipi ikominimanisi deli Aisake la toyamata sipi ilivalasi kawasi, "Sopi makwaina kama sopisi." Mapaila Aisake idoki yagala utuwotu makwaina "Kominimani".

²¹ E Aisake la touwata ikelivauwaisi utuwotu kwaitala tuvaila, mitaga tuvaila wala komiminani itokaia paila sopi makwaina makawala kwaibogwa, mapaila idoki yagala utuwotu makwaina "Kwekukologu".

²² E igalasi metoya baisa e ilosi ewaiwa ikelaisi kwaitala utuwotu tuvaila. E makwaina gala isim komiminanila, mapaila idoki makwaina yagala "Taneku". Matauna ilivala kawala, "Tuta baisa Guyau bogwa eitanekwaidasi paila bitamilivalusi baisa, e bogwa wala bitayubwailasi."

23 Aisake igala ila Biasiba.

24 Wa bogi makwaina Guyau iyoumatila baisa matauna iluki kawala, "Yeigu tamam Eberaam la Yaubada. Gala bukukokola. Yeigu deli yoku. E bogwa wala bakabwailim e bavigaki tubumwa bidalasi makawala ulo biga katotila baisa ulo touwata Eberaam."

25 E Aisake ikaliyaiya kwaitala kabogabu lula, e itaimamila baisa Guyau. E makatupona wala ibudi la kabosikaiwa, e la touwata ikelaisi kwaitala utuwotu tuvaila.

Aisake sola Abimeleki ininabwailasi

26 Abimeleki, Ausata matauna la tokatayuvisa, deli Pikoli matauna la tokwabilia si kumatoula metoyasi Gerara leimaisi bigisaisi Aisake.

27 Mapaila Aisake ikatupoi matausina, "Avaka paila yokomi lagaila wala lokumaisi bukugisagusi ke? Ka, omitibogwa yokomi tokukolomi wala yeigu, e kukwaliyabaigusi lasilavi mi valu."

28 E matausina ivitakaulokaisi matauna kawasi, "Baisa tuta kanikolaisi Guyau deli yoku, e kananamsasi ibodi wala bitaninatalasi oluwalaidasi. Magimasi yoku bukukwatotila

29 mwada gala bukuyogagaimasi, e makawala goli yakamaisi gala kayogagaims. Omitibogwa yakamaisi lakamitukwaiyaims e katagwalasi lokusilavaimasi olopola vakota. Tuta baisa saina mimilakatila Guyau bogwa wala eikabwailim."

30 E Aisake ivagi kwaitala paka paila matausina, e ikamkwamsi deli imomomsi.

³¹ E eiyam kaukwau pikekita taitala taitala ibiga katotila, e ikatukikitaisi si biga katotila. Aisake italoi e matausina lubaila goli ikatuwakedasi ilosi.

³² Wa Yam makwaina wala Aisake la towotetila imaisi ilukwaisi matauna paila utuwotu makwaina eikelaisi. Matausina ikaibigasi, “Mwa, bogwa kabanaisi sopi.”

³³ E matauna idoki utuwotu makwaina yagala “Katotila”. Baisa makawala valu Biasibah yagala eidokaisi.

Iso la kukova vilesi kedakeda

³⁴ Avai tuta Iso kala taitu iboda kwailuwovasi, e matauna ivaiya nayu vivila vilesi Itai, yagasi Duditi minana Bieri latula, e Basimata minana Eloni latula.

³⁵ E minasina iyomwauwaisi Aisake sola Ribeka si kaisisu.

27

Aisake isaiki kala kabwaila Yekobe

¹ Baisa tuta Aisake bogwa eitomoya, e eikau wala. E idou molitomoya Iso iluki matauna, kawala, “Mwa! Latug’o.”

E ivitakauloki, kawala, “Mayeigu ka.”

² Aisake ikaibiga, kawala, “Ka, bogwa latomoya, e kaina makateki bakaliga.

³ Mapaila kukwau m kwaiyala, e kula olawodila kubasi natana agu bolodila.

h **26:33** Maigana Biasiba kala kivila “Utuwotula Katotila.”
(Kugisi tuvaila 21.31)

4 E oluvi kusulu k'agu kwaitala kalumatabwaila e kumai bakam. Oluvi basakaim kam kwabwaila, paila ulo kaliga makateki wala."

5 Aisake ililivila makawala baisa Iso mitaga Ribeka bogwa inakaigali. E tutala Iso isunapula bila iwaiga,

6 e minana iluki Yekobe, kawala, "Ka, bogwa lalagi tamam iluki Iso, kawala

7 'Kumai agu bolodila e kusulu paila yeigu. Tutala bakam biwokuva, e basakaim kam kwabwaila, paila makateki bakaliga wala.? ??

8 E Ribeka ikaibiga, kawala, "E latugu, ka, ibodi bukulagi bukuvagi avaka balukwaim.

9 Kula mayuwona gota bukunagi nayu nagugugwadi napusoposa, e kumai basulu k'ala tamam kalumatabwaila.

10 E ibodi bukuuyoki tamam bikam e bisakaim kam kwabwaila e bikaligaga."

11 Mitaga Yekobe iluki inala, kawala, "Ka yoku kunikoli matauna Iso tounuunu, mitaga yeigu todudubuna.

12 Kaina tamagu bikabikonaigu e binikoli lasipuloki matauna, e makawala goli bogwa babani agu bolata, gala wala agu kwabwaila bakau."

13 Mitaga inala ivitakaula, kawala, "Kidamwa bisakaim kam bolata, ka latugu, yeigu bakeula agu pakula mabigasina. Desi wala. Yokugwa kuvagi wala avaka lalukwaim. Kula kumai minasina gota baisa yeigu."

14 E mapaila ila wala imai minasina gota isaiki inala, e minana isulu k'ala tamala kalumatabwaila.

¹⁵ E minana eisisia Iso kala kakapula yaminab-waita ola bwala. Mapaila imai miyana ivisikoma Yekobe.

¹⁶ E ivisikoma minasinagota kanuvinesi oya-mala Yekobe, e deli isaili okaigadula ambaisa gala unuunula.

¹⁷ E minana isaiki Yekobe k'ala tamala kalumatabwaila, deli makwaina kaula eisulu makateki.

¹⁸ E Yekobe ilokaia tamala, kawala, "Tamagu."

E ivitakauloki, kawala, "Mayeigula. Ka litugwa taiyu, e avai taugwa yoku?"

¹⁹ E Yekobe ivitakauloki matauna, kawala, "Yeigula latum Iso molitomoya. Ka bogwa lavagi makawala kulukwaigu. Anigadaim kusimalaula kukwam kam viliona avaka lamiakaim, e mapaila gagabila bukusakaigu agu kwabwaila."

²⁰ E Aisake ikaibiga, kawala, "Mwa! Latugu, ammakawalaga saina nanakwa lokubani agu bolodila?"

E Yekobe ivitakaula kawala, "Guyau m Yaubada ipilasaigu e bogwa labani."

²¹ E Aisake iluki Yekobe, kawala, "Anigadaim kusimada bakabikonaim. Ki mokwitala yoku Iso?"

²² Yekobe isimada okaipapala tamala, e Aisake ikabakakavi, kawala, "Kaigam makawala Yekobe, yamamgwa makawala Iso."

²³ Aisake gala wala binikoli Yekobe, paila yamala saina unuunula makawala Iso yamala. E makateki bisaiki kala kabwaila,

²⁴ mitaga ikatupoivau, kawala, "Ki mokwita goli yoku Iso, ke?"

E ivitakaula, kawala, "Yeigu goli."

²⁵ Aisake ikaibiga, kawala, “Kumai sitana agu viliona bakam. Oluvi goli basakaim kam kwabwaila.” Yekobe imiaki matauna, e tuvaila imai sitana kala waini.

²⁶ E tamala iluki matauna, kawala, “Latugu kusimada kuviyuwolaigu.”

²⁷ Yekobe ima biviyuwoli, e Aisake isikoni maiinela kala kakapula, e mauula isaiki kala kabwaila. Ikaibiga, kawala, “Latugu, maiinela saina simasimina wowom, makawala maiinela bagula makwaina Guyau eimitukwaii.

²⁸ Ibodi Yaubada bivinumli m bagula kidamwa bikabinai sainela. Ibodi tomota bimitukwaiyaim bisakaim kaula deli waini saina bidugaga.

²⁹ Ibodi tomota ituwoli bona ituwoli bona biwotitalaims e deli bikavaginas baisa omatam. Ibodi bisim m kwaraiwaga baisa dalem komwidona. Availa availa bisakaimsi kam bolata, ibodi bibanaisi kasi bolata. Availa availa bisakaimsi kam kwabwaila, ibodi bibanaisi kasi kabwaila.”

Iso iyokakapsi mwada Aisake bisaiki kala kabwaila

³⁰ Aisake ivenoku kala kabwaila Yekobe, e Yekobe isunapula. E matutona tuwala Iso isuvi imai kala bolodila tumasi.

³¹ E matauna tuvaila isulu k'ala tamala kalumatabwaila, e imiaki tamala. Kawala, “Tangu, ka anigadaim kusimalaula kukwam kam viliona avaka lamiakaim, e gagabila bukusakaigu agu kwabwaila.”

³² E Aisake ikatupoi, kawala, “Availaga yoku?”

E ivitakaula, kawala, “Yeigula latum molitomoya Iso.”

³³ Aisake ivitouula itatatuva wowola delila nokubukubu sainela, e ikatupoi, kawala, “Availaga matauna makateki ikatumati agu bolodila e imiakaigu? Paila igau gala bukusuvu, lakambogwa. Paila bogwa lasaiki iyavila ulo kabwaila baisa matauwena. Matauna goli eikoumkulovi kala kabwaila gala biwokuva, bikangaga goli.”

³⁴ Tutala Iso ilagi baisa, iuwakula kaigala kaigaveka nanola saina mmayuyu e ikaibiga, kawala, “Tamag’o, yeigu tuvaila. Bukusakaigu agu kwabwaila.”

³⁵ Aisake ivitakaula, kawala, “Wo, bodam leima eisipulokaigu. Bogwa eikau kam kwabwaila.”

³⁶ Iso ikaibiga, kawala, “Ka, tuta baisa siviyuwela eisipulokaigu. Ka mokwitatoula matauna yagala Yekobe.ⁱ Ikugwa eikau ulo kaicheya yeigu molitomoya, e tuta baisa ikau agu kwabwaila. Ki gala kwaitala kuyosi agu kwabwaila?”

³⁷ Aisake ivitakaula, kawala, “Mwa! Latugu, bogwa lakaraiwaga matauna biguyoi odabam, e deli veyala lavigaki la ula. E lasaiki kaula deli waini. E bogwa leiwokuva, gala avaka gagabila bavagi paila yoku.”

^{27:36 27.36} Vit 25.29-34 ⁱ ^{27:36} Maigana Yekobe kala lega makawala kwaiyu si biga mina Iberu. Kwaitala bogwa taginisi (kugisi Vit 25.26). E biga kwaiyuwela “tosasopa”.

38 Mitaga Iso iyokakapisi baisa tamala, kawala, “Ki, tamagu, gala wala kwaitala kabwaila isisu, ke? Tamag’o, kusakaigu agu kwabwaila tuvaila!” E ikapwali la koku ivalam.

39 E Aisake iluki matauna, kawala, “Yaubada gala bivinumli m bagula, e m bagula gala wala bikabinai.

40 M puluta wala bivigakaim bukutokwaraiwaga, mitaga bukuwotitali bodam.

E avai tutu mwada bukukoulovi la karaiwaga, E tutu matutona goli bogwa bukukwalisau.”

41 Iso saina igaga nanola baisa bodala paila uula tamala leisaiki Yekobe kala kabwaila. E ininamsi, kawala, “Makateki goli tamagu bikaliga, e yeigu bavalam. Mitaga tutala basimla, e bogwa bakatumati Yekobe.”

42 Mitaga tutala Ribeka ilagi Iso nanola, idou Yekobe iluki matauna, kawala, “Ka tuwam magila bikiduwosisii vavagi makwaina metoya om kwaliga.

43 Mapaila latugu, ka, ibodi bukuvagi avaka balukwaim. Bukunanakwa wala bukulokaia luguta Lebani mapilana Erana,

44 e bukusisu wala baisa, igau tutala biminumki nanola paila la gibuluwa tuwam,

45 e bilumwelavi baisa avaka lokuvigaki matauna. E oluvi bawitali availa biuyokaim biga, e bukukwaimilavau baisa. Ki, avakaga kala bwaina kidamwa kasitaiyu litugwa bibodasi kaliga yamla kwaitala wala?”

Aisake iwitali Yekobe bilokaia Lebani

⁴⁶ Ribeka iluki Aisake, kawala, "Ka, bogwa lakamagwesi paila minasina vilesi kedakeda Iso la kukova. Kidamwa Yekobe tuvaila bivai natana minasina vilesi Itai, kaina bibodi yeigu bakaliga wala."

28

¹ Mapaila Aisake idou Yekobe inokagutoki, e iluki matauna, kawala, "Gala bukuvaiya natana vilela Kenani.

² Kaimapula wala, kula mapilana Mesopotemia, e bukulokaia tabum Betuweli ola valu, kidamwa bukuvaiya natana vilakapugula baisa, kainaga natana kadam Lebani latula vilakapugula.

³ Ibodi Yaubada Topeuligaga bikabwaili m veivai e bukubani litumwa bidubadu, kidamwa bidubadu mina watanawa tubusi yoku.

⁴ Ibodi Yaubada bimitukwaiyaim deli tubumwa, makawala eimitukwaii Eberaam. E ibodi yoku igau wala bukuyosi mapilana bukuvigaki m pwaipwaia, paila yoku mokusisiki, e omitibogwa Yaubada bogwa eisaiki Eberaam."

⁵ E Aisake iwitali Yekobe ila mapilana Mesopotemia, kidamwa bilokaia Lebani, matauna Betuweli guma Aramia latula. E matauna luleta Ribeka, minana inasi Yekobe sola Iso.

Iso isewa la vilayawa

⁶ Iso lagi kidamwa Aisake eisaiki Yekobe kala kabwaila, e oluvi iwitali bila Mesopotemia bibani

la kwava. E tuvaila ilagi kidamwa tutala Aisake isaiki kabwaila iluki taga bivaiya natana vilela Kenani.

⁷ E inakaigali kidamwa Yekobe ikabikuwoli tamala deli inala e bogwa leila Mesopotemia.

⁸ E mapaila Iso ikateta kidamwa tamala gala eiyomwasali nanola paila minasina vilesi Kenani.

⁹ E mapaila Iso ilokaia matauna Isimeili, Eber-aam latula, e ivaiya natana Isimeili latula, yagala Maalati. E minawena tuwala Nebaioti.

Yekobe kala mimi mapilana Beteli

¹⁰ Yekobe isilavi Biasiba e ililoula bila Erana.

¹¹ Bogwa eisalili kalasia, imakaia pilatala valu viloubumaboma e isisu baisa. E ikau kwaitala dakuna ivigaki kala kabaikunu e ikenu imasisi.

¹² Imimi, e wa mimi igisi kaboteta metoya valu watanawa bila wa labuma e igisi anelosi imweimwenasi ibubusisi.

¹³ E, ka, Guyau itotu opapala, kawala, "Yeigu Guyau, Eberaam deli Aisake si Yaubada. Pwaipwaia makwaina ambaisa lokukwanuk-wenu bogwa basakaim yoku deli tubumwa.

¹⁴ E tubumwa bidalasi saina bidugaga, kasi bawa makawala tubumyou odabala pwaipwaia. Bogwa biyoulisi si valu ambaisa ambaisa, e yeigu bamitukwaii komwaidosi mina watanawa metoya baisa yoku deli tubumwa.j

28:12 28.12 Yn 1.51 **28:13 28.13** Vit 13.14-15 **28:14 28.14** Vit 12.3; 22.18 j **28:14** *bamitukwaii komwaidosi...metoya baisa yoku deli tubumwa.* Gagabila bitagini "Komwaidosi mina watanawa binigadaigusi mwada bamitukwaii matausina makawala goli lamitukwaiyaimi yoku deli tubumwa."

15 E kululuwai baisa yeigu basikailim deli bakolaim ambaisa ambaisa bukula, e bakaimilivauwaim mapilana valu baisa gala goli basilavaim igau tutala bavigimkulovi komwaidona avaka lakatotila baisa yoku.”

16 Yekobe imamata e ikaibiga, kawala, “Wa! Guyau isisu wala baisa! Ka, isisu mapilana valu goli e yeigu gala wala anikoli.”

17 Ikokola e ikaibiga, kawala, “Wi. Saina agu kokola. Kaina baisa goli Yaubada la bwala. Kaina goli baisa labuma kalapisilela.”

18 Igau ikikivisiga Yekobe itokaia. E ikau kabaikunu dakuna makwaina e itomiliwoli ivigaki kaboluluwai. E iligabu bulamila olibe odabala dakuna makwaina, e makawala ikabomi makwaina baisa Yaubada.

19 E idoki mapilana yagala Beteli.^k (E omitibogwa mapilana viloubogwa yagala Lusi.)

20 E tuta baisa Yekobe ilivala la biga katotila baisa Guyau, kawala, “Kidamwa yoku bukusikailigu deli bukukolaigu baisa ogu kwaidadina, e deli bukusakaigu agu kwalaga deli agu kwama,

21 e tuvaila kidamwa gala wala basilagi mitaga bakaimilavau baisa ola valu tamagu, e ka! - bogwa bavigakaim yoku ulo Yaubada.

22 Bogwa latomiliwoli dakuna makwaina lavigaki kaboluluwai, kidamwa mapilana valu bibodi tomota bitapwarorusi baisa yoku. E tuvaila bogwa basakaim tala metoya luwotala komwaidona avaka avaka bukusakaigu.”

^k **28:19** Maigana Beteli kala katumiki “Yaubada la bwala”.

29

Yekobe iviloubusi Lebani ola valu

¹ Yekobe isaitaula ilokaia mapilana opilibomatu.

² E nanakwa ibani utuwotu osaivau, e yuwotolu sipi itoulaisi makwaina. Paila bivimomwaisi minasina metoya makwaina utuwotu, e dakuna kwaiveka ikanubodi wodola utuwotu.

³ E avai tuta yuwomwaidona sipi bimaisi baisa e toyamata sipi bilopipinai si dakuna e bivimomwaisi minasina. Oluvi bilopipinai si bikaimilivauwaisi dakuna owodola utuwotu.

⁴ Yekobe ikatupoi toyamata sipi, kawala, “Segwaia, ammokutoyasi?”

Ikaibiasi, “Yakamaisi mina Erana.”

⁵ E ikatupoi, kawala, “Ki sitana kunikolaisi matauna Lebani Nayo latula?”

E ivitakaulasi, “Mitaga.”

⁶ E ikatupoi, kawala, “Ammakawala matauna, bwaina wala, ke?”

Ivitakaulasi, “E, bwaina wala isisu. Ka kugisi minawena latula Retieli leima deli la sipi tamala.”

⁷ E Yekobe ikaibiga, kawala, “Tuta baisa yam wala e gala ibodi tuta baisa bukuvisuvisi sipi okasi kali. Avaka paila gala kuvimomwaisi minasina, e gagabila bukukwaimilivauwaisi bikabubunasi tuvaila?”

⁸ E ivitakaulokaisi, kawasi, “Galaga gagabila bakavagaisi igau tutala komwaidona mayuwosina bitotusi baisa, e bogwa bilopipinai si dakuna. Oluvi goli gagabila bakavimomwaisi mayuwosina.”

⁹ E igau ililivalasi deli Yekobe, e minana Retieli leima deli la sipi.

¹⁰ E tutala Yekobe igisi minana, deli kadala Lebani la sipi, e Yekobe ilokaia utuwotu ilopipini dakuna, e ivimom la sipi minana.

¹¹ Oluvi iviyuwoli minana, e ivalam deli la mwawasawa.

¹² E iluki minana, kawala, “Ka, tamam kadagu. Yeigu Ribeka latula.”

Retieli isakaula iluki tamala.

¹³ E tutala Lebani ilagi bulogala kadala Yekobe, e isakaula, ibodi, ikaipapi iviyuwoli, e imai matauna ola bwala. Tutala Yekobe iluki Lebani komwaidona avaka eikaloubusi,

¹⁴ e Lebani ikaibiga, kawala, “Wo, mokwitatoula yoku dalegu.” E Yekobe isisu baisa natana tubukona namwaidona.

Yekobe iwotetila baisa Lebani, e ivaiyasi Retieli sola Lea

¹⁵ Lebani iluki Yekobe, kawala, “Gala bibodi bukopaisewamakava baisa paila uula yoku kadagu. Ki avaka bibodi basakaim mapula m paisewa?”

¹⁶ E Lebani litula nayu. Vilitomoya yagala Lea, e vilagwadi yagala Retieli.

¹⁷ E Lea matala kweminabwaita. Mitaga Retieli saina namitabwaila, e nagumwakota.

¹⁸ Yekobe saina migibwailila Retieli mapaila ikaibiga, kawala, “Bogwa bawotitalaim biboda kwailima kwaiyu taitu, kidamwa bukutagwala bavaiya minana Retieli.”

¹⁹ Lebani ivitakauloki, kawala, “Kidamwa ibodi bayovaiya minana, e magigu sainela yoku

wala. Anigadaim bukusigaga baisa, e deli bitapaisewasi.”

²⁰ Yekobe iwotetila makawala kwailima kwaiyu taitu, kidamwa mapula bivaiya Retieli, mitaga matauna kala lumkola mwada kwaivila wala yam ipupaisewa, paila uula saina wala migibwailila minana.

²¹ E Yekobe iluki Lebani, kawala, “Ka, bogwa tavinakwaisi taitu. Kaina bukutagwala bakavai sogu latum.”

²² Mapaila Lebani ivagi pakala veivai e idou komwaidosi bisuvisi.

²³ Mitaga bogi makwaina kaimapula Retieli ilau Lea isaiki Yekobe, e matauna imisii minana.

²⁴ (E Lebani isaiki la ula vivila natana yagala Silipa baisa latula Lea, paila bivigaki kala toyamata.)

²⁵ Mitaga eiyam, ka, Yekobe ibani bogwa ivaiya Lea. E ilokaia Lebani ikatupoi, kawala, “Avaka uula lokuvigakaigu makawala? Lawotitalaim mwada bavaiya minana Retieli. Avaka uula lokusipulokaigu?”

²⁶ Lebani ikaibiga, kawala, “Galaga kama gu-logulasi kidamwa vilagwadi bivaibogwa oluviga vilitomoya.

²⁷ Bukutulotula wiki kwaitala igau biwokuva veivai pakala e oluvi basakaim minana, kidamwa bukuwotitalaigu tuvaila kwailima kwaiyu taitu.”

²⁸ Yekobe itagwala, e igau tutala wiki makwaina eiwokuva deli ivinakwaisi veivai pakala, Lebani isaiki Retieli e Yekobe ivigaki la kwava.

²⁹ (E Lebani isaiki la ula vivila natana yagala Bilia baisa latula Retieli paila bivigaki kala toyamata.)

³⁰ E Yekobe imisii Retieli tuvaila, e kala yebwaili paila Retieli ikalisau kala yebwaili paila Lea. Oluvi ikatumkulovi kala wotetila Lebani iboda kwailima kwaiyu taitu tuvaila.

Liliula Yekobe

³¹ Tutala Guyau igisi kidamwa Yekobe migibwailila Retieli, mitaga iyebwaili Lea sitana wala, e Guyau ipilasi Lea kidamwa biunai litula. Mitaga Retieli isisu wala nakaliga.

³² Lea isuma e ivilulu tau. Ikaibiga, kawala, “Guyau bogwa leigisi nanogu kala mmayuyu, e tuta baisa ulo mwala biyebwailigu wala.” E mapaila ivabu yagala e idoki magudina Rubeni.^l

³³ E isumavau e ivilulu tau tuvaila. Minana ikaibiga, kawala, “Guyau eisakaigu matauna latugu taiyuwela, paila wala eilagi ulo mwala gala iyebwailigu.” E mapaila ivabu yagala e idoki magudina Simioni.^m

³⁴ E isuma tuvaila e ivilulu tau. E ikaibiga, kawala, “Ulo mwala gagabila basipukikiti, paila bogwa launai litula tauwau taitolu goli.” E mapaila ivabu yagala e idoki magudina Libai.ⁿ

³⁵ E isumavau ivilulu latula tau. E ikaibiga, kawala, “Ka, tutu baisa bayakawoli Guyau.” E

^l **29:32** Maigana Rubeni kala lega makawala mina Iberu si biga “Ka, latugu tau”, deli “Leigisi nanogu kala mmayuyu.” ^m **29:33** Maigana Simioni kala lega makawala mina Iberu si biga “lilagi”. ⁿ **29:34** Maigana Libai kala lega makawala mina Iberu si biga “sipukikiti”.

mapaila ivabu yagala idoki magudina Yuda.^o Oluvi minana itaboda lopola gala tuvaila iunai litula.

30

¹ Mitaga Retieli gala biunai gugwadi baisa Yekobe, e mapaila ikaibigiuliweli tuwala, e iluki Yekobe, kawala, “Ibodi bukusakaigu litugwa. Kidamwaga gala, e bogwa bakaliga wala.”

² E Yekobe isegibuluwi minana Retieli e ikaibiga, kawala, “Gala goli gagabila yeigu kaimapula Yaubada bapilasaim. Paila matauna wala ikatubodi m valulu.”

³ E Retieli ikaibiga, kawala, “Ka, kulau minana ulo ula Bilia. Gagabila minana kaimapugu biuni gugwadi. E baisa makawala yeigu babani latugu metoya baisa minana.”^p

⁴ E isaiki minana Bilia baisa la mwala, e imisii minana.

⁵ E Bilia isuma iuni Yekobe latula tau.

⁶ E Retieli ikaibiga, kawala, “Yaubada matauna Toyakala e ikabwailigu wala. Bogwa eilagi ulo nigada e isakaigu latugu tau.” E mapaila ivabu yagala, idoki magudina Dani.^q

⁷ E Bilia isumavau iunai taiyuwela latula tau baisa Yekobe.

^o **29:35** Maigana Yuda kala lega makawala mina Iberu si biga “yakaula”. ^p **30:3** Kugisi nanamsa makwaina kala katumiki isisu Vit 16.2. ^q **30:6** Maigana Dani kala lega makawala mina Iberu si biga “toyakala eikabwaili”.

⁸ Retieli ikaibiga, kawala, “Bogwa lakakomini-mani sogu tuwagu, mitaga yeigu bogwa latomgwaga.” E mapaila ivabu yagala idoki magudina Napitalai.^r

⁹ Tutala Lea ikateta bogwa eisiligulagu valulu, e minana iyovaiya la ula Silipa baisa Yekobe.

¹⁰ E Silipa iuni Yekobe latula tau.

¹¹ E Lea ikaibiga, kawala, “Ka, bogwa layub-waila goli.” E mapaila ivabu yagala idoki magudina Gada.^s

¹² Silipa iuni tuvaila Yekobe latula tau.

¹³ E Lea ikaibiga, kawala, “Saina amwasawa. Ka, baisa tuta vivila bidokaigusi namwamwasila goli.” E mapaila ivabu yagala idoki magudina Asera.^t

¹⁴ Kala kweluva tayoyuwala witi, e Rubeni ililoula osaivau e ibani sita la koiwaga.^u E ikau makaisina imiaki inala Lea. E Retieli iluki Lea, kawala, “Anigadaim bukusakaigu sita latum la koiwaga.”

¹⁵ Lea ivitakauloki, kawala, “Ka, bogwa lokuy-ouli ulo mwala. Ki, magim bukuyosikiki wala? Paila magim bukukwau latugu la koiwaga. Wo!”

Mitaga Retieli ikaibiga, kawala, “Kidamwa bukusakaigu la koiwaga latum, bogwa bukumasisisi deli Yekobe bogi makwaina.”

^r **30:8** Maigana Napitalai kala lega makawala mina Iberu si biga “komiminani”. ^s **30:11** Maigana Gada kala katumiki

“yubwaila”. ^t **30:13** Maigana Asera kala katumiki “mwasawa”.

^u **30:14** Mina Iberu bubunesi omitibogwa kaina kasi gulogula tau bivakoma vivila metoya okoiwaga kidamwa nanola mwada bimisii minana, e idokaisi makaina koiwaga bivigaki minana nani bisuma goli.

16 E bogi makwaina tutala Yekobe ivenoku la paisewa wa bagula e ima ovalu, Lea isunapula ibodi matauna ikaibiga, kawala, “Ka, bogi makwaina bitamasisi deli, paila bogwa labuwaim metoya makaisina latugu la koiwaga.” E mapaila wa bogi makwaina Yekobe imisii minana.

17 Yaubada imapu Lea la nigada, e isuma, ivilulu latula tailimala baisa Yekobe.

18 Lea ikaibiga, kawala, “Yaubada eisakaigu agu mapu, paila uula latugwali minana ulo ula baisa ulo mwala.” Mapaila ivabu yagala idoki magudina Isaka.^V

19 Lea isumavau e ivilulu latula tau tailima taitalela baisa Yekobe,

20 e ikaibiga, kawala, “Yaubada eisakaigu bobwailila saina bwainigaga. E baisa tuta ulo mwala bikabwailigu, paila launai litula tailima taitala goli.” E mapaila ivabu yagala idoki magudina Sebuloni.^W

21 E igau oluvi ivaluluvau, latula vivila. E ivabu yagala minana e idoki Dina.

22 E tuta baisa Yaubada iluluwai Retiel. Imapu la nigada minana e iulaim la valulu.

23 E minana isuma e ivilulu tau. Ikaibiga, kawala, “Yaubada bogwa eikau agu mmosila e isakaigu latugu.

24 E ulo nigada tuta baisa kidamwa Guyau bisakaigu latugu taiyuwela.” E mapaila ivabu

V **30:18** Maigana Isaka kala lega makawala mina Iberu si biga “Tamipumapu taitala topaisewa”, deli “Isim mapu.” W **30:20** Maigana Sebuloni kala lega makawala mina Iberu si biga “tagwala” deli “bobwailila”.

yagala, idoki magudina Yosepa.^X

Yekobe sola Lebani ininatalasi paila Yekobe mapula

²⁵ Avai tuta Yosepa bogwa eikaloubusi, Yekobe iluki Lebani kawala, “Kutugwalaigu bala e igagabila bakaimilavau ogu valu.

²⁶ Kusakaigu ulo kukova deli litugwa matausina latakuni metoya ogu wotetila baisa yoku, e basilavaim. Deli kunikoli ulo wotetila bogwa lavigibau baisa yoku.”

²⁷ E Lebani iluki matauna kawala, “Mwa, kulagi avaka balivala. Bogwa lavitoki tolosila avaka makateki bikaloubusi. Ka, paila wala yoku mapaila goli Guyau eikabwailigu.

²⁸ Mapaila kusaili mapum, e yeigu bamapwaim.”

²⁹ Yekobe ivitakauloki kawala, “Bogwa kunikoli ammakawala ulo paisewa paila yoku deli ammakawala eiyuwoveka m yawa metoya ogu wotetila.

³⁰ Omitibogwa m yawa yuwokekita wala, mitaga avai tuta lama, lokukeula m vayoguta. Metoya ogu wotetila paila yoku, Guyau bogwa eikabwailim. Mapaila baisa tuta ibodi baneviki sitana agu bwaina titoulegu.”

³¹ E Lebani ikatupoi matauna kawala, “Avaka bamapwaim?”

Yekobe ivitakauloki matauna kawala, “Gala magigu avai mapu bukusakaigu. Mitaga magigu

^X **30:24** Maigana Yosepa kala lega makawala mina Iberu si biga “Mwada bisaiki taiyuwela”, deli “Bogwa leikau wala.”

baiyamata wala m yawa, kidamwa bukukwab-waili nanamsa makwaina.

³² Kutagwala balokaia m yawa komwaidona lagaila e bayausi komwaidona lam nabubwabwau, deli komwaidonagota natunutunu kaina lidabwau. E baissa wala magigu agu mapu.

³³ Igau tuta oluvi avai tuta bukuma paila bukuvitoki tolosila agu mapu saina gagabila wala bukubani kaina tokamokwita yeigu kaina gala. Kidamwaga bayosi natana gota gala lidabwau, kaina gala natunutunu, kaina natana sipi gala nabwabwau, e yoku bogwa bukunikoli minasina laveilau."

³⁴ E Lebani ivitakauloki matauna kawala, "Bogwa latagwala. E bitavagi makawala nanom."

³⁵ Mitaga yam makwaina wala Lebani ikatukili gota nammwala minasina liyada, tunutunu, deli goli komwaidona nauvila minasina lidabwau, tunutunu, deli minasina sousou, deli ikatukili komwaidona sipi nabubwabwau. E ikaraiwogi litula biyamataisi minasina,

³⁶ e oluvi Lebani deli mayuwona yawa isilavaisi Yekobe, e ililoulasi ilos'o iboda kwaitolu yam. E Yekobe isim iiyamata mayuwona kesala Lebani la yawa.

³⁷ E Yekobe itaiya sisigigeyata, sisisi yanowawa, saida, deli kaitawoula, e itanini sitana tupwasi mapaila sisi masisisina ipupwakau ambaisa ambaisa eitanini.

³⁸ E ambaisa wala okasi kaiwaga matauna isaili masisisina sisi. Paila avai tuta la yawa bimaisi bimomsi bogwa bikatukoli migisi makawala masisisina sisi.

³⁹ Mapaila avai tutagota bikatumwakulasi omitasi massisina sisi, bivilulaisi litusia komwaidosi naliliyada, kaina lidabwau, kaina natunutunu.

⁴⁰ E Yekobe ikatupali sipi ituwoli e gota ituwoli, deli ivigaki bigisamapusi deli Lebani la mauna minasina naliliyada deli nabubbwabwau. Matauna eivagi makawala kidamwa bivayoguta la yawa titoulela, e ikatupali minasina metoya Lebani la yawa.

⁴¹ Avai tuta dilimoya bikatumwakulasi, Yekobe isaili sisila kai okasi kaiwaga e igagabila bikatukoli migisi makawala massisina sisi.

⁴² Mitaga gala isaili massisina omitasi minasina nagugolia. E igau Lebani iyosi komwaidona minasina nagugolia, e Yekobe iyosi dilimoya.

⁴³ Metoya keda makadana, Yekobe ivigaki saina bidugaga la guguwa. Matauna iyosi bidubadu la sipi, la ula, la kameli, deli la ase.

31

Yekobe isakaula metoya baisa Lebani

¹ Yekobe inakaigali Lebani litula ililivalasi kawasi, “Tauwau, Yekobe bogwa eikoiyai komwaidona la guguwa tamadasi. Komwaidona la guguwa avaka leiyosi metoya wala baisa tamadasi.”

² Tuvaila bogwa eivitusi Lebani la yebwaili gala makawala omituvaula.

³ Oluvi Guyau iluki Yekobe kawala, “Bukukwaimilavau oviloutabum deli baisa veyamwa. E yeigu deli yoku.”

⁴ Mapaila Yekobe iwitali biga baisa Retielo sola Lea, bilokaiasi matauna osaivau ambaisa la sipi eitotusi.

⁵ E matauna iluki minasina kawala, “Veve, yeigu bogwa lavitoki tolosila tumami la yebwaili baisa yeigu gala makawala omituvaula; mitaga tumagwa si Yaubada deli wala yeigu.

⁶ Yokomi kamitaiyu bogwa kunikolaisi auwotitali tumami deli ulo peula komwaidona.

⁷ Mitaga matauna iuwabwaigu wala e agu mapu isivaluwotala katumapu. Mitaga Yaubada gala wala itagwala matauna biyogagaigu.

⁸ Avai tuta Lebani bilivala kawala, ‘Ka, minasinagota lidabwau baisa kam mapu,’ e yawa mayuwona eiunigeyaisi, yuwomwaidona wala lidabwau. Avai tutaga matauna bilivala kawala, ‘Ka gota minasina liyada baisa kam mapu,’ e yawa mayuwona eiunigeyaisi yuwomwaidona wala liyada.

⁹ Yaubada bogwa eikau yawa mayuwosina metoya baisa tumami, e leisakaiguga.

¹⁰ “Tutala minasina si tuta katumwakula, e yeigu amimi, lagisi mwada minasina gota nammwala eikikatumwakulasi, liyada, tunutunu, deli lidabwau.

¹¹ E wa mimi Yaubada la anelosi idouwaigu kawala, ‘Yekobe!’ E yeigu avitakauloki kawagu, ‘Mayeigu ka.’

¹² E isaitaula wala ibigatona kawala, ‘Ka, kugisi komwaidona minasina gota nammwala eikikatumwakulasi, liyada wala, tunutunu, deli lidabwau. E vavagi baisa layomitali paila uula bogwa lagisi avaka avaka Lebani eiuvigakaim.

13 Yeigu wala Yaubada e mayeigu wala layoumatila baisa yoku mapilana Beteli, baisa goli lokubulami dakuna makwaina metoya bulamila olibe e lokukwabomi makwaina makawala kwaitala kaboluluwai deli makatupona wala lokukwatotila mwau baisa yeigu. E tuta baisa kukwatubaiasa bukukwaimilavau ovalu makwaina ambaisa eikapusaiya kulum.’”

14 Retieli sola Lea ivitakaulokaisi Yekobe kawasi, “Gala kwaitala vavagi ikesa paila kama bigukeya metoya baisa tamama.

15 Matauna ivigakaima makawala tomitawasi yakama. Ivigakaima kaikulela la veiguwa, e tuta baisa mani magulona veiguwama komwaidona wala bogwa eiyomadi.

16 Komwaidona guguwa makwaisina Yaubada eikau metoya baisa tamama, makwaisina ma guguwasi deli litumaia. Mapaila kuvagi avaka Yaubada leilukwaim.”

17-18 Mapaila Yekobe ikatubaiasa paila bikaimilavau baisa tamala mapilana Kenani. Matauna ivisiyaila litula deli la kukova okameli, e ivigaki la yawa komwaidona ivakumgwasi, deli goli komwaidona avaka leitakuni mapilana Mesopotemia.

19 E Lebani bogwa leilobogwa paila bivaliu la sipi unuunusi, e tuta makwaina eitamwau, Retieli iveilau tamala la yaubada minasina tokolu katububulela la bwala.

20 Yekobe ikiwoli Lebani gala iluki binikoli paila bogwa bisilavi matauna.

21 Mapaila ikoluluvi komwaidona la guguwa titoulela, e isilavi gala kwemanum. Matauna ivabus iwapela Waya Yupereiti e isaitaula wala bilaguva mapilana Giliadi.

Lebani ivakuli Yekobe

22 Kwaitolu yam bogwa leiwokuva, oluvi Lebani ilega biga paila Yekobe bogwa leisakaula.

23 Mapaila iyosi la tomota e deli matauna iyeikulaisi Yekobe. E bogwa eiboda kwailima kwaiyu yam isakailasi matauna wa koya mapilana Giliadi.

24 E wa bogi makwaina Yaubada iyoumatila baisal Lebani wa mimi, e iluki matauna kawala, “Kuyamataim taga bukuninamsi avai nanamsa mwada bukukwakukoli Yekobe.”

25 E Yekobe bogwa ibudi la kabosikaiwa wa koya e tuvaila Lebani deli la tomota ibudaisi si kabosikaiwa wa koya mapilana Giliadi.

26 E Lebani iluki Yekobe kawala, “Avaka paila lokukiwolaigu e lokusakawoli litugwa lokumai makawala minasina vivila eikatupipaisi metoya okabilia?

27 Deli avaka uula lokukiwolaigu gala kuluwaigu e lokuvakiwada wala lokuma ke? Ka, kidamwa bukulukwaigu, bogwa bawitalaim bukuma deli m mwasawa, e bukuusiwosi deli butusi sasani deli gita.

28 Deli gala sitana kutagwala bavyuwoli e batali tubugwa deli litugwa. Mwa, baisal nagowa wala lokuuvagi!

29 Yeigu ibodaigu wala bayogagaim, mitaga ila wala matauna tamam la Yaubada wa bogi

ilukwaigu gala baninamsi avai keda mwada bayokukolaim.

³⁰ Bogwa lanikoli lokusilavaigu paila uula bogwa wala eisetoyaim bukukwaimilavau om valu, mitaga avaka paila lokuveilau minasina ulo yaubada katububulela ulo bwala?”

³¹ E Yekobe ivitakauloki matauna kawala, “Mwa, akukolaim wala, paila adokila mwada bukubisabu litumwa bisiwaisi.

³² Mitaga kidamwa bukubani taitala yaka-maisi eikau m yaubada matauna bitakatumataisi wala. Ka, omitasi wala da tomota bukunevi avai guguwa m guguwa e kukwau minasina m vavagi.” E Yekobe gala wala inikoli Retieli bogwa eiveilau Lebani la yaubada.

³³ E Lebani isuvi isuvali Yekobe la buliyoyova iwokuva, e oluvi Lea ola buliyoyova, deli osi buliyoyova minasina nayu ula, mitaga gala wala ibani minasina la yaubada. E oluvi isuvi Retieli ola buliyoyova.

³⁴ Mitaga Retieli bogwa eikau minasina tamala la yaubada katububulela la bwala e isewoya olumoulela kabala paila bisisu otapwala la kameli e isipela isikaila minasina. Lebani isuvali buliyoyova makwaina kwemwaidona mitaga gala wala ibani minasina.

³⁵ Retieli iluki tamala kawala, “Tomwaya, gala bukugibuluwaigu, yeigu gala ibodaigu batotu omatam, paila vivila kama katoulasi eiyosaigu.” Lebani isisaval当地 wala mitaga gala wala ibani la yaubada minasina katububulela la bwala.

³⁶ E Yekobe igibuluwa. Ikatupoi deli la gibuluwa kawala “Mwa, avai sula lavagi? Avai

karaiwaga lakodidaimi e eibisiki lopom bwaina wala bukuyukukolaigu?

³⁷ Ka, bogwa lokusuvali ulo guguwa komwaidona leiwokuva, e avai vavagi katububulela m bwala lokubani ke? Kumai kukwatugai omitasi m tomota deli ulo tomota e bigisaisi e ibodi binagaisi availa eikamokwita yoku kaina yeigu.

³⁸ Yeigu asisu deli yoku iboda kwailuwowyu taitu, e m sipi deli m gota isousewasi wala, mitaga gala wala akamkonni natana m sipi nammwala metoya om yawa.

³⁹ Avai tuta mauna nabubolodila bikamataisi natana sipi gala bamiakaimi paila bukugisi mwada yeigu gala agu pakula. Mitaga tuta komwaidona yeigu wala bampumapu. Yoku kukwaraiwogaigu mwada bakiduwosisii vavagi makwaisina biveilauwaisi wa yam kaina wa bogi.

⁴⁰ Bidubadu tuta alumkoli agu mmayuyu, deli agu kwalasia wa yam e agu numla wa bogi. Gala ammasisi bwaina.

⁴¹ Baisa makawala lokuvigakaigu olumoulela makwaisina kweluwoyu taitu tasisu kadataiyu. Kweluwtala kwaivasi taitu yeigu awotitalaim paila litumwa minasina lavaiya nayu - e kwailima kwaitala taitu paila m yawa. E wa taitu makwaisina olumoulela kusivaluwotala katumapu agu mapu.

⁴² Kidamwa tumagwa si Yaubada, matauna Eberaam deli Aisake si Yaubada gala deli yeigu, yoku bogwa bukuyabaigu bala yumawokuva wala yamagu. Mitaga Yaubada bogwa eigisi agu

mwau deli ulo wotetila avaka bogwa lavagi e wa bogi matauna ivagi avaka la karaiwaga.”

Yekobe sola Lebani ininatalasi

⁴³ Lebani ivitakauloki Yekobe kawala, “Ka, minasina vivila litugwa goli; e litusia ulo vavagi wala, e tuvaila mayuwona yawa baisa ulo mauna wala. E mokwita goli avaka avaka lokugisi baisa komwaidona wala ulo vavagi. Mitaga kuluwai wala gala ammakawala bavigaki paila bayosi litugwa deli goli litusia,

⁴⁴ mapaila yeigu bogwa latagwala kidamwa bitaninatala. Ibodi bitakouguguli gulotala dakuna kidamwa bikatululuwaiyaida paila da ninatala, kadai.”

⁴⁵ Mapaila Yekobe ikau kwaitala dakuna e ivitomiliwoli makwaina bivigaki si kaboluluwai.

⁴⁶ E iluki la tomota bikauwaisi mimilisi dakuna e bikougugulaisi. E oluvi ikamsi okaipapala magulona dakuna.

⁴⁷ Lebani idoki yagala Yega Saaduta, e Yekobe idoki yagala Galeedi.

⁴⁸ E Lebani iluki Yekobe kawala, “Ka, magulona dakuna bivigaki da kaboluluwai.” Baisa uula idokaisi valu makatupona yagala Galeedi.

⁴⁹ E Lebani tuvaila ikaibiga kawala, “Ibodi Guyau bigigisaida tuta makwaina bitasikaduwonaku.” Mapaila valu makatupona tuvaila idokaisi yagala Misipa.

⁵⁰ Lebani isaitaula wala bigatona kawala, “Ilagoli kidamwa bukuvakatutuki litugwa kaina bukuvaiya ituwoli vivila, e yeigu gala banikoli makawala bikaloubusi, mitaga kululuwai Yaubada eigigisaida wala.

⁵¹ Ka, magulona dakuna bogwa lakatuguguli oluwalaida, deli makwaina dakuna paila da kaboluluwai.

⁵² Dakuna magulona deli dakuna makwaina kwaiyu wala da kaboluluwai. Yeigu gala avai tuta bavapaili dakuna magulona mwada baka-bilia baisa yoku, e yoku gala avai tuta bukuva-paili dakuna magulona kaina dakuna makwaina mwada bukukwabilia baisa yeigu.

⁵³ La Yaubada Eberaam deli la Yaubada Nayomatauna bikaraiwogaida.” Oluvi Yekobe ika-totila mwau oyagala Yaubada matauna Aisake itemmali.

⁵⁴ Matauna ikatumati natana mauna, minana eivigaki lula odabala koya e idou la tomota ilosi okamkwam makwaina. Avai tuta bogwa leivenokusi kamkwam, e ikanawaisi wala wa koya.

⁵⁵ Eiyam kaukwau pikekita Lebani iviyuwoli tubula deli litula, e itali matausina, e ikaimilavau ola valu.

32

Yekobe ikatubaiasa bibodi tuwala Iso

¹ Yekobe ililoula wala e mimilisi anelosi ibodaisi matauna.

² E tuta matutona igisi matausina, ikaibiga, kawala, “Mapilana Yaubada la kabosisu.” Mapaila idoki mapilana Maanaim.y

³ Yekobe iwitali mimilisi touwata bilobogwasi bibodaisi tuwala Iso mapilana Edom.

Y **32:2** Maigana Maanaim kala katumiki “Kwaiyu kabosikaiwa”.

⁴ Iluki matausina mwada bikaibigasi, "Yekobe kawala, 'Ka, yeigu Yekobe m touwata tokabikaula, akamituli baisa yoku Iso agu tokugwa. Masisiki baisa Lebani, e omitibogwa gala awokiam, mitaga baisa tuta wala bogwa lanagi bakaimilavau.

⁵ Bogwa isim ulo bulumakau, ulo ase, ulo sipi, ulogota, e mimilisi tomota ulo ula. E tomwaya, ka. Baisa tuta awitali biga baisa yoku, paila nanogu mwada bukuninabwaila paila yeigu."

⁶ Tatala touwata ikaimilavausi baisa Yekobe, ikaibigasi, kawasi, "Kalokaiasi kabodaisi tuwam Iso, e bogwa ililoula bima bibodaim. E deli, matauna la tomota tauwau kasi bawa lakatuvasi deli eimaisi."

⁷ E Yekobe kala kokola inokubukubu. Mapaila la tomota ikovi ivigaki budoyu, e makawala minasina sipi, gota, bulumakau, deli kameli.

⁸ Idoki wala, "Kidamwaga bima biwaiya budo-tala e kaina buduyuwela gagabilis bisakaualasi."

⁹ E Yekobe inigada baisa Yaubada. Ikaibiga, kawala, "Mwa! Yaubada, yoku tabugu Eberaam la Yaubada, deli goli tamagu Aisake la Yaubada, ka, kulagaigu wala. Mwa! Guyau, bogwa kulukwaigu kidamwa ibodi bakaimilavau bala viloutabugu e lokulivala kidamwa bukumituk-waiyaigu vavagi komwaidona.

¹⁰ Ka, yeigu gala wala dimlegu. Gala ibodi bukunokapisaiigu deli bukuvakadaigu makawala lokuvagi omitibogwa e lagaila. Ka, omitibogwa tutala aluvapela wa Waya Yoridani, gala isim bubwaiagu mesinaku kaitala kaitukwa oyamagu wala. E baisa tuta akaimilavau deli mabudosina

budoyu.

¹¹ Anigadaim bukukolaigu metoya baisa matauna tuwagu Iso. Saina agu kokola. Paila akukoli kaina matauna bima bimtulaimasi deli goli vivila e gugwadi.

¹² Ka, bukululuwai ammakawala lokukwatotila kidamwa bukumitukwaiyaigu vavagi komwaidona kidamwa baboda vavagi bwaina wala. E deli lokukwatotila kidamwa tubugwa bidalasi, e gala gagabila availa bikalau paila kasi bawa makawala kanakenvu olumata.”

¹³⁻¹⁵ Wa bogi makwaina imasisisi baisa. E eiyam inagi mimilisi mauna metoya mayuwona paila kala bobwailila tuwala Iso. E baisa makawala - lakatuyugota nauvila deli buluwoyu gota nammwala; lakatuyu sipi nauvila deli buluwoyu sipi nammwala; buluwotolu kameli minasina nauvanunu deli litusia; buluwovasi bulumakau nauvila deli buluwotala bulumakau nammwala; e buluwoyu ase nauvila deli buluwotala ase nammwala.

¹⁶ Ikovi minasina ivigaki yuwovila yawa e isaili yuwotala taitala toyamata. E iluki matausina, kawala, “Bukulobogwasi omatagu, e yuwotala yuwotala bililoulasi, deli sitana sasa bisisu oluwalaisi yuwotala yawa e mayuwona iyeikuli.”

¹⁷ E iluki matauna ilobogwa, kawala, “Avai tuta tuwagu Iso bibodaim e bikatupoi, kawala, ‘Availa m guyau? Am bukula? Minasina mauna omatam, ki availaga tolimauna?’

¹⁸ e ibodi bukuvitakauloki matauna kawam, ‘Toli mauna matauna m touwata Yekobe. E bogwa eiwitali kam bobwailila, yokugwa kala

tokugwa Iso. E Yekobe titoulela iyeikulaimasi otuboulomasi eililoula.’”

¹⁹ E Yekobe ilivala makawala wala baisa taiyuwela e taitolula, e deli goli komwaidosi matausina iyamataisi mayuwosina. Ikaibiga, kawala, “Baisa makawala bukulivala avai tuta bukubodi Iso.

²⁰ Kawam, ‘E mokwita, m touwata Yekobe iyeikulaimasi otuboulomasi eililoula.’” Yekobe ininamsi, “Ka, bogwa bayomwasali nanola makwaisina bobwailila. E avai tuta yeigu babodi matauna kainaga biligaiwa makwaina ulo sula.”

²¹ E makwaisina bobwailila iwitali bilobogwasi omatala matauna, e bogi makwaina imasisi wala baisa.

Yekobe ipogudusi sola availa baisa mapilana Peneli

²² E bogi makwaina Yekobe itokaia ilau la kukova nayu, deli minasina la ula nayu eivigaki la kukova,^Z e deli litula tailuwotala taitala, e iluvapelasi wa Waya Yaboka.

²³ Yekobe iwitali matausina iluvapelasi e deli iwitali komwaidona la guguwa avaka avaka eisisia,

²⁴ mitaga matauna kalamwaleta wala gala iluvapela, isisu wala.

E oluvi taitala tau leima ipupogudusi wala ikikivisiga.

²⁵ E tutala tau matauna igisi gala wala bitomgwaga e iwaiya ikatusikili la kaidawaga Yekobe.

^Z **32:22** Minasina Silipa (kugisi Vit 29.24) deli Bilia (kugisi Vit 29.29). **32:24 32.24-26** Osi 12.3-4

26 E matauna tau ikaibiga, kawala, “Mwa! Kukilavaigu, paila bogwa biyam tatoula.”

Mitaga Yekobe ikaibiga, kawala, “Galaga bakilavaim. Ibodi bukubigbwailigu.”

27 E matauna ikatupoi, kawala, “Ami yagam?”

E ivitakaula, kawala, “Yeigu Yekobe.”

28 E matauna ikaibiga, “Gala tuvaila bidokaimsí Yekobe. Paila bogwa lokuyomimani som Yaubada deli goli tomota e bogwala lokutomgwaga. Mapaila bidokaimsí Isireli.”^a

29 E Yekobe ikaibiga, kawala, “Ka ibodi bukulukwaigu ami yagam.” Mitaga matauna tau ikaibiga, kawala, “Avaka uula magim bukunikoli yagagu?” E ibigibwaili Yekobe.

30 Yekobe ikaibiga kawala, “Ka bogwa lakanisamapu sogu Yaubada e ka! Asisu wala tomomova yeigu.” E mapaila idoki mapilana valu yagala Penieli.^b

31 E tutala Yekobe isisilavi Penieli, e kalasia eipela. E Yekobe ikagei paila uula matauna eikatusikili la kaidawaga.

32 Baisa tuta golic mina Isireli gala wala bikamsi sibuvatusi avai mauna avai mauna, paila uula matauna tau ikatusikili la kaidawaga Yekobe.

32:28 32.28 Vit 35.10 a **32:28** Maigana Isireli kala lega makawala mina Iberu si biga “Iyominimani sola Yaubada,” deli “Yaubada iyominimani.” b **32:29 32.29** Tok 13.17-18 c **32:30** Maigana Penieli kala lega makawala mina Iberu si biga “migila Yaubada”. d **32:32** Baisa yam makwaina iginisi mapilana buki.

33

Yekobe Iso ibudobodasi

¹ Yekobe igisi Iso ililoula imakaia deli la tomota tauwau lakatuvasi. Mapaila itavilevi litula oluwalaisi la kukova, minasina Lea, Retieli e minasina la ula eivigaki la kukova.^d

² Isaili budotala, minasina la ula eivigaki la kukova deli litusia e mabudona ilobogwasi. Isakaili mabudona Lea deli litula, e ivabodasinim Retieli deli latula Yosepa.

³ Yekobe ililoula ila omitasi mabudosina e ilokaia tuwala. Ililoula e sivalima sivayu ikavagina ila opwaipwaia omatala matauna.

⁴ Mitaga Iso isakaula ibodi matauna, e ikaipapi iviyuwoli wala. Kasitaiyu matausina iuvalamsi.

⁵ E Iso imitilibili igisi minasina vivila deli litusia e ikatupoi, kawala, “Mwa! Availaga mabudona tomota deli yoku kuliloulasi?”

E Yekobe ivitakaula, kawala, “Ka, tomwaya, Yaubada eimitukwaiyaigu e isakaigu litugwa magudisina, ka.”

⁶ E minasina la ula availa eivigaki la kukova ikugwa imaisi deli litusia e ikavaginasi.

⁷ Oluvi Lea deli litula, e kala vigimkovila Yosepa sola Retieli imaisi ikavaginasi.

⁸ E Iso ikatupoi, kawala, “Ammakawalaga mabudona ituwoli bogwa labodi? Avaka uula mabudona?”

Yekobe ivitakaula, kawala, “Uula wala magigu bayomwasali nanom.”

^d **33:1** Kugisi Vit 32.22.

⁹ Mitaga Iso ilivala, kawala, “Wa, bodagu, desi. Ulo vavagi bogwa ibodaigu wala. Bukuyosi m vavagi.”

¹⁰ Yekobe ikaibiga, kawala, “Gala wala tuwagu. Ka, kidamwa bogwa layomwasali nanom, kukwau ulo bobwailila. Paila bogwa lagisi migim, e agu lumkola makawala bogwa lagisi migila Yaubada, paila baisa tuta takalubailasi goli.

¹¹ Anigadaim bukukwau ulo bobwailila avaka lawitali. Paila Yaubada bogwa eimitukwaiyaigu e isakaigu komwaidona avaka magigu.” E Yekobe imnabi imnabi e mapaila Iso itagwala e ikau kala bobwailila.

¹² Iso ikaibiga kawala, “Bitakatubaiasasi bitalosi. E yeigu bavamatata.”

¹³ Mitaga Yekobe ivitakauloki kawala, “Bwaina, mitaga bogwa kunikoli gugwadi gala bikaka kaikesi paila biloulasi, deli ibodi baninamsi minasina sipi, bulumakau deli litusia. Kidamwa bitavaninakwaisi minasina, yam kwaitala wala, e mauna yuwomwaidosi bikaligasi.

¹⁴ Mwa, akoma lopom bwaina wala kukugwaiwa kuliloula e desi goli manum baliloula bauvakwabu gugwadi deli mauna tatoula wala bawa asakailam mapilana Edom.”

¹⁵ E Iso ikaibiga kawala, “O bwaina, mimilisi ulo tomota bisikaimwaimsi.”

Mitaga Yekobe ivitakauloki kawala, “Gala bikaiki wowom, mesinaku wala magigu bavagi makawala nanom.”

¹⁶ Mapaila yam makwaina wala Iso ikaimilavau ila mapilana Edom.

¹⁷ Mitaga Yekobe isum ila mapilana Sukoti, e mapilana baisa ikaliaii la bwala deli mimilisi buliyoyova paila la mauna. E baisa uula idokaisi makatupona yagala Sukoti.

¹⁸ Ola kaimilavau metoya Mesopotemia Yekobe iviloubusi bwaina wala ovilouveka valu Sekem mapilana Kenani, e ibudi valu osaivau opapala valu vilouveka.

¹⁹ E igimoli makatupona kwabila metoya odalela Emori, matauna Sekem tamala e mapula kala bawa iboda lakatutala siliba.

²⁰ E makatupona baisa ikaliaii kwaitala kabogabu lula, e idoki makwaina oyagala Eli, matauna mina Isireli si Yaubada.

34

Dina kala yosa

¹ Kwaitala yam Dina, minana Yekobe sola Lea litusi ila bikaiyaku deli mimilisi vilesi Kenani.

² Avai tuta Sekem matauna Emori latula guma Ivi, matauna goli guyoula mapilana valu, igisi minana, iyosi e imokaia minana.

³ Mitaga igisi vivila minana saina namanab-waita e ikau nanola paila minana, e ivigikoni mwada bivisimoli minana.

⁴ E Sekem iluki tamala kawala, “Tamagu, magigu bukulokaia minana vivila bukumiakaigu bavigaki ulo kwava.”

⁵ Yekobe bogwa eikateta paila latula bogwa eiyomsilaisi mitaga gala wala avaka ivagi, paila komwaidosi wala litula tauwau bogwa eilosí

osaivau iiyamatasi si mauna. E itulotula wala avai tuta eikaimilavausi.

⁶ E Emori Sekem tamala isunapula ilokaia Yekobe bibigatonasi,

⁷ e isivilasiga Yekobe litula tauwau eiuviloubussi metoya osaivau. Avai tuta ilagaisi bulogala vavagi makwaina, itutuvakau ninasi deli si gidumleiya paila Sekem leivagi vavagi makwaina deli leiyomsili tomtotala Isireli paila leiyosi imokaia Yekobe latula vivila.

⁸ E Emori iluki Yekobe kawala, “Mwa, latugu Sekem saina nambwailila latum; sogu akoma lopom,

⁹ kutagwala bitaninatala kidamwa ulo tomota bivaigogulasi deli m tomota.

¹⁰ E yoku ibodaim bukusivagasi baisa oma valusi deli yakamaisi, ibodaim wala bukula ambaisa nanom e bukubudi m valu, gala avaka bisilibodi paila bukugigimwala, deli avaka bukuyosa baisa m vavagi tatoum.”

¹¹ E oluvi Sekem iluki Dina tamala deli luleta kawala, “Ka, tauwau, kidamwa ulo nanamsa makwaina bukuvagaisi, e avaka magimi yeigu basakaimi wala.

¹² E kulukwaigusi avai bobwailila magimi, deli kunagaisi kasilavila veiguwa bakabi mapula minana; e yeigu basakaimi wala avai vavagi bukunigadaigusi, mitaga kidamwa wala buktagwalasi bavaiya minana.”

¹³ Mitaga paila uula Sekem iyomsili lusita Dina, mapaila Yekobe litula ivitakaulokaisi Sekem sola tamala Emori metoya avaka eibigiutaisi.

14 Matausina ilukwaisi Sekem kawasi, “Gala katagwalasi lumetasi bivaiya taitala tau gala isim kala bobu wowola, baisa biyomsilaimasi.

15 Yakamaisi bakatagwalasi kidamwa wala bukuvigakaimi makawala yakamaisi bukubobwaisi uwomi komwaidomi tauwau.

16 E oluvi bakatagwalasi bitavaigogulasi. E bakasilomlasi oluwalaimi bitavigakaidasi boda kwaitala.

17 Mitaga kidamwa gala bukuvagaisi makawala ninamaisi paila bukubobwaisi uwomi, e bakayusaisi wala minana bakalauwaisi.”

18-19 E nanamsa makwaisina ibudoki wala ninasi Emori sola latula, mapaila Sekem gala wala itulotula paila bivagi avaka si nanamsa, paila saina nambwailila minana Yekobe latula. Tuvaila osi kaukweda deli tumasi matauna wala kasi todabala.

20 Emori sola latula Sekem ilosi obikubaku katitaikinela kalapisilela valu, e ilivalasi baisa si tomota kawasi,

21 “Tomota matausina tomitakwai; kutagwalasi bisikailidasi oda pwaipwaiasi, deli kidamwa ambaisa ninasi bilosi, biluva wala taigasi. Kwabila saina kubilaveka bogwa bibo-daidasi komwaidodasi. Mapaila ibodi bitavaiyasi litusia vivila e bitasakaisi litudoiasi vivila bivaiyasi.

22 Mitaga matausina tauwau bitagwalasi bitasimwaisi, e bitavigakaidasi boda kwaitala, kidamwa wala bitabobwaisi uwodaisi komwaidodasi tauwau, makawala matausina bogwa leibobusi.

²³ Ki! gala ititagam lupomi paila komwaidona si bulutuvalu deli avaka eiyosisi baisa paila wala yakidasi? Mapaila bwadagwa kutagwalasi bisikaimwaidasi.”

²⁴ E komwaidona tomotala valu makwaina itagwalasi avaka Emori sola Sekem si nanamsa; e komwaidona tauwau ibobusi uwosi.

²⁵ Kwaitolu yam bogwa leiwokuva, avai tuta tauwau kasi bobu ouwosi igau wala eiuwolaga, e Yekobe litula taiyu yagasi Simioni sola Libai matausina Dina luleta, ikauwaisi si kaiyala gala iyolibigasi isuvisi ovalu ikatumataisi komwaidona tauwau,

²⁶ deli goli Emori sola latula Sekem. E matausina ibiasi Dina metoya Sekem ola bwala e isilavaisi valu.

²⁷ Avai tuta bogwa leivenokusi katumata, mimilisi tuvaila Yekobe litula isuvisi ikwaiyaisi valu paila bikeulasi lugwala lusita eiyomsilaisi.

²⁸ Matausina ivayouliji pipaisi, bulumakau, ase, deli goli komwaidona avaka avaka isisuausi ovalu deli obuyagu.

²⁹ Matausina ikauwaisi komwaidona si veiguwa, e ikatupipaisi komwaidona vivila deli gugwadi, e ivayouliji komwaidona avaka avaka wa bwala.

³⁰ E Yekobe iluki litula Simioni sola Libai kawala, “Ka, yokomi bogwa kuyomitulaisi agu pakula, tuta baisa mina Kenani, mina Peresi, deli komwaidosi availa availa isisuausi baisa bogwa bivigakaigusi tokukolosi yeigu. Gala ayosi bidubadu tomota; kidamwa komwaidosi bikatukwaitalasi bimakaiagusi, yeigu deli litugwa bimtumlaimasi wala bakadoumsi.”

31 Mitaga matausina ivitakaulokaisi tumasi kawasi, “Gala bakatagwalasi lumetasi bivigakaisi makawala minasina nakomlilipwa.”

35

Yaubada ikabwaili Yekobe mapilana Beteli

1 Yaubada iluki Yekobe kawala, “Baisa tuta wala bukula Beteli e bukusiwa mapilana. Bukukwaliaii kwaitala kabogabu lula paila yeigu Yaubada, paila mayeigula layoumatila baisa yoku matutona lokusakaula metoya baisa tuwam Iso.”

2 Mapaila Yekobe iluki litula deli komwaidona availa availa toyo matauna. Kawala “Kuligaimwaisi minasina gilagala si yaubada lokuiyosisi; deli kusikamsi kami kwama yamigileu.

3 Bogwa bitasilavaisi valu makwaina e bitalosiga Beteli, e yeigu bakaliaii kwaitala kabogabu lula baisa Yaubada, matauna goli agu topilasi ogu tuta mwau, e ambaisa ambaisa bala matauna deli wala yeigu.”

4 Mapaila matausina eisakaisi Yekobe komwaidona gilagala si yaubada minasina leiyosisi, deli kasi paya makaisina eisisikomasi. E Yekobe ibaku osikowala kaitala yawa katitaikinela Sekem.

5 Avai tuta Yekobe deli litula eikoluluvisi bilosi, e kokola igubami wala tomotala valu makwaisina opapala, mapaila gala wala ibokavilaisi matausina.

6 Yekobe deli komwaidona la tomota iviloubussi valu Lusi, tuta baisa eidokaisi Beteli, mapilana Kenani.

7 Matauna ikaliaii kwaitala kabogabu lula baisa, e idoki yagala oigiyagala Yaubada makatupona Beteli kala Yaubada; paila uula Yaubada iyoumatila baisa matauna avai tuta leisakaula metoya baisa tuwala.

8 Debora minana Ribeka kala toyamata ikaliga, e ibakwaisi osikowala kaitala yawa, mapilana Beteli opilibolimila. Mapaila idokaisi makatupona yagala "Yawela Valam".

9 Avai tuta Yekobe ikaimilavau metoya Mesopotemia, Yaubada tuvaila iyoumatila baisa matauna e ikabwaili matauna.

10 Yaubada iluki matauna kawala, "Mwa, yoku yagam Yekobe, mitaga metoya wa tuta baisa e tuta oluvi yagam Isireli." Mapaila Yaubada idoki matauna Isireli.

11 Yaubada iluki matauna kawala, "Yeigu Yaubada Topeuligaga. Yoku bukuunai litumwa bidubadu. Metoya baisa yoku, e boda komwaidona bidalasi, deli goli gweguya tubusi yoku.

12 Yeigu basakaim valu mapilana lasakaibogwi Eberaam, oluvi baisa Aisake e igau bukukwaliga, yeigu tuvaila basaiki baisa tubumwa."

13 E oluvi Yaubada isilavi matauna.

14 Makatupona wala ambaisa Yaubada eibigintoni matauna, Yekobe ivitomiliwoli kwaitala dakuna paila kaboluluwai e iligabu waini deli

bulami olibe odabala makwaina, e ikabomi makwaina.

¹⁵ E idoki makatupona valu yagala Beteli.

Retieli la kaliga

¹⁶ E Yekobe deli litula isilavaisi Beteli, e igau wala miloutala eisisu bilokaiasi Eparati, Retieli bogwa eigadi, e bwaina wala igidiuvili paila bitapoi yamala.

¹⁷ Avai tuta bogwa eigidiisiwasi lopola sainela, e minana nakaivalulu iluki Retieli kawala, "Retieli, gala bukunokubukubu; magudina gudiyuwela latum tau."

¹⁸ Mitaga minana bogwa wala bikaliga, e avai tuta eikutokutiga, minana ivabu latula yagala Benoni, e eikaliga. Mitaga tamala idoki magudina gwadi yagala Benamina.^f

¹⁹ Avai tuta Retieli bogwa eikaliga, ibakwaisi minana opapala keda makadana bilokaia Eparati, tuta baida eidokaisi Bedeliem.

²⁰ E wa yam makwaina Yekobe ivitomiliwoli kwaitala dakuna paila kaboluluwai e dakuna makwaina eivitau kabovituvitusila Retieli kala laka eitotu wala tuta baida.

²¹ E oluvi Yekobe isilavi makatupona, e ila ibudi la kabosikaiwa opapala buluvatoi mapilana Ederi.

Yekobe litula (1 Lil 2.1-2)

35:15 35.14-15 Vit 28.18-19 e **35:18** Maigana Benoni kala katumiiki "latugu ogu nigabubu". f **35:18** Maigana Benamina kala katumiiki "latugu toliguguwa".

²² Avai tuta Yekobe isisu wala mapilana valu, e Rubeni iyovilavila imisii Bilia, minana natana tamala la ula eivigaki la kwava. Avai tuta Yekobe lagi biga, matauna saina igaga nanola.

Yekobe litula kasi bawa tailuwotala taiyu.

²³ E matausina Lea litula, Rubeni (matauna Yekobe latula molitomoya), Simioni, Libai, Yuda, Isaka, deli Sebuloni.

²⁴ E Retieli litula Yosepa sola Beniamina.

²⁵ Bilia minana Retieli la nawotetila litula Dani sola Napitalai.

²⁶ Silipa minana Lea la nawotetila litula, Gada sola Asera. Matausina inisia eiunaisi mapilana Mesopotemia.

Aisake la kaliga

²⁷ Yekobe bogwa ilokaia tamala Aisake mapilana Mamira, katitaikina Ebironi, ambaisa Eber-aam sola Aisake eisisikaisi.

²⁸⁻²⁹ Aisake bogwa saina eitomoya kala taitu iboda lakatutala kweluwlolima kweluwtolou, e ikaliga. Litula Iso sola Yekobe ibakwaisi matauna.

36

Iso tubula liliusi

(1 Lil 1.34-37)

¹ Baisa makawala Iso matauna igiyuwela Edom tubula liliusi.

² Iso ivaiya Ada minana vilela Kenani, tamala yagala Eloni guma Itai. Nayuwela la kwava yagala Owolibama minana tamala yagala Anai, matauna Sibioni latula guma Ivi,

³ e natolula yagala Basimata, minana Nebaioti luleta, e tumasi Isimeili.

⁴ Ada latula Elipasa; Basimata latula Reueli;

⁵ e Owolibama litula, Yeusa, Yalam, deli Kora, matausina komwaidosi wala Iso litula leiuni mapilana Kenani.

⁶ Oluvi Iso ikoluluvi la kukova, litula tauwau deli vivila, e komwaidona la tomota ola bwala, la mauna komwaidona, deli la guguwa komwaidona makwaisina leitakuni mapilana Kenani, e Iso isilavi bodala Yekobe, e ila valu ituwoli.

⁷ Matauna la koluluvi uula valu makwaina leisisikaisi sola Yekobe gala ibudoki si kaisisu. Paila kasitaiyu wala saina bidugaga si mauna e gala ibodi bisisuaisi valu kwaitala.

⁸ Mapaila Iso ila ibudi valu mapilana Edom wa koya.

⁹ Baisa makawala Iso tubula, dalesi mina Edom.

¹⁰⁻¹³ Iso la kwava Ada iuni taitala wala latula yagala Elipasa. E oluvi Elipasa iunai tailima litula. Temani, Oma, Sepo, Gatam, deli Kenasi. E nayuwela la kwava, minana Timna eiuni taitala tuvaila latula tau, yagala Ameleki. Iso la kwava Basimata latula taitala wala tau, yagala Reueli, e oluvi Reueli iuni litula kasi bawa taivasi, yagasi. Naata, Sira, Samma, deli Misa.

¹⁴ E Iso nayuwela la kwava yagala Owolibama, minana Anai latula, e Anai matauna Sibioni latula. Minana iuni litula taitolu tauwau. Matausina yagasi Yeusa, Yalam, Kora.

¹⁵ Dala makwaisina leidalasi metoya baisa Iso. Iso la kuluta yagala Elipasa matauna dalela, Temani, Oma, Sepo, Kenasi,

¹⁶ Kora, Gatam deli Ameleki. Komwaidosi wala matausina tubusi Ada, minana Iso la kwava.

¹⁷ Iso latula Reueli matauna tubula madalasina, Naata, Sira, Samma deli Misa. Komwaidosi wala matausina tubusi Basimata Iso la kwava nayuwela.

¹⁸ Iso dalela leidalasi metoya baisa la kwava natolula, yagala Owolibama, minana Anai latula, matausina yagasi Yeusa, Yalam, deli Kora.

¹⁹ Komwaidosi wala matausina Iso dalela.

*Seiri tubula liliusi
(1 Lil 1.38-42)*

²⁰⁻²¹ Baisa makawala Seiri matauna guma Ora, tubula yagasi matausina tosibogwa mapilana Edom, Lotani, Sobali, Sibioni, Anai, Disoni, Esa, deli Disani.

²² Lotani dalela Ori sola Emani. (Lotani luleta yagala Timna.)

²³ Sobali dalela madilasina Alivani, Manaata, Ebali, Sepo deli Onam.

²⁴ Sibioni litula taiyu, Aiya sola Anai. (Anai matauna leibanena sopi yuviyavi ititayelu oviloupakala; avai tuta iiyamata tamala la ase.)

²⁵⁻²⁶ Anai latula Disoni e matauna tubusi, Endani, Esibani, Itirani, deli Kerani dalela. Tuvalia Anai latula natana vivila yagala Owolibama.

²⁷ Esa dalela madilasina Bilani, Saavani, deli Akani.

²⁸ Disoni dalela madilasina Usa deli Arani.

29-30 Matausina Ora dalela eisisuaisi mapilana Edom. yagasi, Lotani, Sobali, Sibioni, Anai, Disoni, Esa, deli Disani.

*Edom gweguyala liliusi
(1 Lil 1.43-54)*

31-39 Omitibogwa igau gala avai guyau iguguyoi Isireli, e ka, baisa yagasi matausina eitakasasi gweguyala Edom.

Bela matauna Beori latula, tolela Dinaba Yobabi matauna Sera latula tolela Bosira Usam matauna tolela mapilana Temani Adadi matauna Bedadi latula, tolela Aviti, (matauna eitomgwaga odubasi mina Midiani okabilia mapilana Mowabi)

Samla matauna tolela Masireka Sauli matauna tolela Reyoboti Wa Waya Beali Anani matauna Akibori latula Adadi matauna tolela Pau (matauna la kwava yagala Meetabeli; minana Materedi latula, e Meseyabi tabula.)

40-43 Matausina Iso tubula mina Edom. Timna, Aliva, Yeteti, Owolibama, Ela, Pinoni, Kenasi, Temani, Mibisari, Magidieli, deli Iram. E ammakatuposina dala madalasina isisuaisi idokaisi si valu yagasi oigiyagala wala si dala.

37

Yosepa deli tuw'ala

1 Yekobe isigaga baisa mapilana Kenani, ambaisa mesisiki tamala.

2 E baisa goli liliula Yekobe veyala.

Matauna Yosepa toulatila wala, kweluwtala kwailima kwaiyu kala taitu. E matauna deli

mimilisi tuw'ala iyamataisi mayuwosina sipi toyo gota. Tuw'ala matausina Bilia deli Silipa litusia, minasina tumasi la ula eivigaki la kukova.^g E tuta tuta Yosepa bilokaia tumasi bisolamapu biga paila tuw'ala si wotetila.

³ Yekobe tombwailila wala Yosepa, tuw'alaga kasi yebwaili sitana wala, paila eiuni Yosepa tutala bogwa eitomoya. Yekobe ibasi yatala Yosepa kala kakapula yawonaku isim kala yumiyami, saina yaminabwaita, e isaiki Yosepa.

⁴ Tutala tuw'ala eigginsi tumasi tombwailila wala Yosepa e saina ikalisuwoli matausina, e ikoulovaisi budasi sainela, e gala ikalubailisi kaina ibigonisi matauna.

⁵ E bogi kwaitala Yosepa imimi e oluvi iluki tuw'ala avaka mimi makwaina. Mitaga tutala ilagaisi ikoulovaisi matauna sainela.

⁶ Yosepa ikaibiga, kawala, “Ka, kulagaisi baisa avaka lamimi.

⁷ Komwaidodasi wa bagula tatataisi witi, e makaisina witi tasailavaisi. E ka, yeigu ulo sailava itokaia itomalaula goli. E yokomi mi sailava itoulaisi ulo sailava e ikavaginasi baisa maluvana.”

⁸ Tuw'ala ikaibigasi kawasi, “Wei. Ki, kaina kudoki bukuguyau e bukukwaraiwogaimasi?” E mapaila ikoulovaisi matauna sainela paila bogwa eimimi makawala, e deli eilivilala mimi makwaisina.

⁹ Oluvi Yosepa imimi tuvaila e iluki tuw'ala, kawala, “Ka, bogwa lamimi tuvaila e wa mimi

^g **37:2** Kugisi Vit 16.3.

agisi kalasia e tubukona e tuvaila utuyam naluwotala natana imakaiagusi ikavaginasi baisa yeigu."

¹⁰ E tuvaila iluki tamala makwaina mimi e tamala ibuyoyu matauna, kawala, "Wi, saina gegedu makwaina mimi. Ki, kaina kudoki kidamwa inam deli tuwamwa e deli goli yeigu bakamakaiamsi bakakavaginasi baisa yoku? Wo!"

¹¹ E tuw'ala isim si pog i bai Yosepa, mitaga tamala ininamsi komwaidona vavagi makwaisina.

Yosepa igimolaisi ilauwaisi Itipita

¹² Yosepa tuw'ala ilokiasi Sekem biyamataisi mayuwona la sipi tumasi.

¹³ E kwaitala Yam Yekobe iluki Yosepa, kawala, "Ka, magigu bukula Sekem, mapilana tuwamwa iyamataisi mayuwona sipi."

E Yosepa ivitakaula, kawala, "Bogwala bala."

¹⁴ Tamala ilivala, kawala, "Kula sitana kugisi tuwamwa deli sipi, ammakawala si kaisisu, e kumaiga bulogasi bukulukwaigu." Mapaila tamala iwitali bisilavi Itayatilela Ebironi e bila.

Yosepa iviloubusi Sekem,

¹⁵ e ililoula olopolo mapilana. Taitala tau igisi matauna e ikatupoi, kawala, "Mwa! Avaka kunainevi?"

¹⁶ E ivitakaula, kawala, "Sogu, lanainevila tuwagwa iiyamataisi si sipi. Anigadaim bukulukwaigu am mesisikaisi."

¹⁷ E tau matauna ikaibiga, kawala, "Bogwa leilos. E lalagi si mowai eililivalasi mwada

bilosi mapilana Dotani.” Mapaila Yosepa ibokuli tuw’ala e ibani matausina mapilana Dotani.

¹⁸ Tuw’ala igisaisi matauna sitana kaduwon-aku ililoula leima. E igau gala biviloubusi, ikeiwalaisi mwada bitakatumataisi matauna.

¹⁹ Ilivalasi taitala baisa taitala, kawasi, “Wa, ka. Tokalamimi bogwa leima.

²⁰ E, tauwau, bitakatumataisi, e wowola bitalavaisi bila outuwotu kwaimada. Kainaga bitakaibigasi mwada natana bolodila eigigadi wala ikamati. E bitagisi ammakawala bisunapula kala kamokwita kala mimi matauna.”

²¹ Rubeni lagi ikeiwalaisi mwada biwaiyasi, e inevi ammakawala bikoli Yosepa. Ikaibiga, kawala, “Kaina gala bitakatumataisi.

²² Bwaina wala, talavaisi bila makwaina utuwotu kwaimada. Gala bibodi bukuyogagaisi matauna.” Ililivala makawala, mwada idoki igau bima bikoli e oluvi biwitali matauna bikaimilavau baisa tumasi.

²³ E avai tutu Yosepa imakaia tuw’ala, saina minimani ivililaisi miyana kala kakapula deli yumiayila saina yaminabwaita.

²⁴ E oluvi iyosisi ilavaisi ila makwaina utuwotu kwaimada.

²⁵ Ikamkwamsi, e nani igisaisi budotala mina Isimeili ikwaidadinasi, eisilavaisi mapilana Giliadi ililoulasi bilosi Itipita. Si kameli eididagaisi bidubadu kai yekwesila deli waitunela ituwoli ituwoli avaka bibodi biwaki kaula, e deli kai pwatigela simasimina avaka bivigakaisi bisuluki bulami.

²⁶ Yuda iluki sala, kawala, “Tauwau, ammakawala? Kidamwa bitakatumataisi bodadasi

e oluvi takatupwanaisi, e avaka kala bwaina paila yakidasi?

²⁷ Kaina bitagimolaisi matauna bainsa mina Isimeili, e bivigakaisi si ula. E makawala goli gala bibodi bitayogagaisi. Paila mokwita wala matauna bodadasi, tamadasi goli la unai." E matausina sala itagwalasi,

²⁸ e tutala mimilisi mina Midiani togigimwala ililoulasi imaisi, e ilupaisi Yosepa metoya outuwotu e igimolaisi Yosepa bainsa mina Isimeili, mapula matauna kweluwoyu siliba. E matausina mina Isimeili ilauwaisi Yosepa ilosi Itipita.

²⁹ Tutala Rubeni ikaimilavau makwaina utuwotu, e ibani Yosepa bogwa eitamwau. E ikisi kala kwama deli la ninamwau.

³⁰ Ilokaia budala e ikaibiga, kawala, "Magudina gala wala abani bainsa. Wi, avakaga bavagi?"

³¹ Mapaila ikatumataisi natanagota nagwadi e ividagwaisi miyana kala kakapula obuyavila minanagota mwada bivitokaisi bolodila eigadi.

³² Ilauwaisi miyana isakaisi tumasi, e ikaibigasi, kawasi, "Ka bogwa lakabanaisi miyana. Ki, kaina bainsa latum kala kakapula?"

³³ Yekobe ivitusi miyana e ikaibiga, kawala, "Wi, miyanala latugu kala kakapula. Bogwa leikamat natana bolodila nagigasisi. Mauna bogwa einovili eitapupoi latugu Yosepa."

³⁴ Yekobe saina mwau nanola, ikisi kala kwama e isikam la saigala. E ivalam paila Yosepa tutakaduwonaku.

³⁵ Komwaidosi litula tauwau deli vivila mwada bivisimolaisi matauna, mitaga ipaiki wala, gala

magila bisimla. Ikaibiga, kawala, "Bogwa babusi bala tomata osi valu mitaga gala wala basim valam paila latugu." E iuvalam tuta komwaidona paila latula Yosepa.

³⁶ E mapilana Itipita mina Midiani eigimolaisi Yosepa baisa mina Itipita si guyau la toyausa yagala Potipara. E matauna ligisa kala toyamata kasi tokugwa.

38

Yuda sola Tamara

¹ E tuta matutona wala Yuda isilavi budala e ilokaia taitala tau yagala Ira, tolela Adulam.

² E mapilana wala, Yuda ipakusi sola natana vivila vilela Kenani, minana tamala yagala Suwa. E Yuda ivaiya minana,

³ e minana iuni guditala litusi tau, e ivabu yagala Eri.

⁴ Minana isumavau e iuni gudiyuwela litusi tau e ivabu yagala Onani.

⁵ E tuvaila isumavau e iuni guditolula litusi tau wala, e ivabu yagala Sela. Yuda isisu mapilana Akisibi avai tuta gwadi magudina eikaloubusi.

⁶ E Yuda iyovaiya la kuluta yagala Eri baisa natana vivila yagala Tamara.

⁷ E Eri la bubunela gaga, gala wala iyomwasali nanola Guyau, mapaila Guyau ikatumiata mataluna.

⁸ Oluvi Yuda iluki Eri bodala yagala Onani kawala, "Mwa kulokaia kumisii minana tuwam kubuyala. Kuvagi makawala kada gulogulasi. E kuvaiya minana, e gagabila tuwam dalela bidalasi metoya baisa yoku."

⁹ Mitaga Onani bogwa leinikoli gugwadi biuni gala wala dalela matauna. Mapaila avai tuta matauna bikanavaiya minana tuwala kubuyala, e la sopi bimoi wala ibubusi omalaga, mapaila baisa gala wala bibani gugwadi paila tuwala dalela.

¹⁰ Avaka matauna leiuvagi, Guyau gala imwamwasila nanola, mapaila Guyau tuvaila ikatumati matauna.

¹¹ Oluvi Yuda iluki yawala kawala, “Tamara bwaina bukukwaimilavau baisa vejamwa, e bukusisu wala nakakau yoku, e igauga latugu matauna Sela iulatila.” Yuda ilivala makawala paila ikokola idoki Sela bikaliga makawala tuwala matausina leikaligasi. Mapaila Tamara ikaimilavaau ola valu.

¹² E igau bogwa leim lumwaitala, Yuda la kwava ikaliga. Avai tuta Yuda bogwa eisunapula wa libu, matauna sola lubaila Ira tolela Adulam ilosi mapilana Timnai, ambaisa la sipi eiviliwaisi unuunusi.

¹³ E taitala tomota iluki Tamara paila yawala bila Timnai bivaliu unuunusi la sipi.

¹⁴ Mapaila Tamara ivilili kala koula miyasina eisisikoma isaim, e isikomaga ituwoli karekwa, deli ikapoli migila, e isili okadumalaga makadana bila Enaim, valu makwaina itobodi wala keda bila mapilana Timnai. Minana bogwa einikolibogwi, Yuda latula molagwadi matauna Sela bogwa eiulatila, mitaga gala wala iyovaiyasi matauna baisa minana.

¹⁵ E avai tuta Yuda igisi minana, idoki mwada natana minasina nakomlilipwa, paila uula migila bogwa eikapoli.

16 Mapaila ilokaia minana osiusiula keda e ikatupoi, “Ve, tawaga takanavai?” Mitaga gala inikoli minana yawala wala.

Minana ikatupoi kawala, “Ki avakaga bukusakaigu?”

17 E matauna imapu minana kawala, “Igau bawitali natanagota nagwadi metoya ogu yawa.” Minana ikaibiga, “Bogwa bwaina, kidamwa wala bukusakaigu avai vavagi kabutuvitusila avaka lokukwanukusaigu, tatoula wala bukuwitali gota minana.”

18 E matauna ikatupoi minana kawala, “Ki avaka basakaim paīla kabutuvitusila avaka lakanukusaim?”

E minana ivitakauloki matauna kawala, “Magigu bukusakaigu kam kuwekuwa makwaina kibila yamam deli m kwaitukwa makaina lokuiyosi.” E matauna isaiki guguwa makwaina baisa minana. Oluvi matauna imokaia minana, e igau oluvi minana isuma.

19 Tamara ikaimilavau ola bwala, ikatulova e isikomvauga kala koula.

20 Yuda iwitali lubaila Ira biuyoki gota minana baisa minana vivila, e bikaimaliga guguwa makwaisina leisakaibogwi, mitaga Ira gala ibodi bibani minana.

21 Matauna ikatupoi mimilisi tolesi Enaim kawala, “Tauwau, ki gala sitana kugisaisi minana nakomlilipwa, minana mesisikila baisa osiusiula keda?” Matausina ivitakaulokaisi matauna kawasi, “Mwa, gala wala avai tutanatana nakomlilipwa isisu baisa.”

22 E matauna ikaimilavau baisa Yuda e iluki matauna kawala, “Gala wala abani minana. Deli

tolesi valu makwaina ikatulokaigusi mwada gala avai tuta natana nakomlilipwa isisu baisa.”

23 Yuda ikaibiga kawala, “Desi wala biyosi guguwa makwaisina. Gala magidasi tomota bigigilaidasi. Ka, yeigu magigu babuwi minana, mitaga gala wala kubani minana.”

24 Makawala natonu tubukona bogwa leiwokuva, taitala tomota iluki Yuda kawala, “Mwa, yawam Tamara eibububuna makawala natana minasina nakomlilipwa, e tuta baisa bogwa leisuma.” E Yuda ikaibiga kawala, “Kulosi kuyosisi minana kulauwaisi oyosewa, e kuvakamataisi minana wa kova.”

25 E bogwa leiyosisi minana bivisunupuloiyaisi bilauwaisi, e minana ikilavi biga baisa yawala kawala, “Mwa, yeigu lasuma metoya tau matauna la guguwa makwaisina laiyosi. Kugisi availa la guguwa - makwaina kuwekuwa kibila yamala deli makaina kaitukwa.”

26 E Yuda bogwa ivitusi guguwa makwaisina, e ilivala kawala, “Bogwa leikamokwita minana. Yeigu gala avagi makawala kada gulogulasi baisa minana - ibodaigu bayovaiya latugu Sela baisa minana.” Mapaila Yuda gala avai tuta tuvaila ikanavaiya minana.

27 Avai tuta minana bogwa la tuta bitapoi yamala, ivitusaisi lopola minana biuni nupoyu.

28 Tutala minana lopola bogwa eigidiusiwasi bitapoi yamala, guditala magudisina yamala isunupulabogwa; e minana nakaivalulu iyosi gwadi yamala isipu wotunu yabweyani, e ilivala kawala, “Ka, magudina kuluta.”

²⁹ Mitaga ibiyumali yamala ikaimilivau olopolo inala, e magudina mwada kasusu ikaloubusibogwa. Oluvi minana nakaivalulu ilivala kawala, “Wo, kukosaikikina wala lokusunapula!” Mapaila ivabu yagala magudina idoki Peresi.^h

³⁰ E oluvi magudina mwada kuluta ikaloubusi deli wala miyana wotunu yabweyani oyamala, e ivabu yagala magudina idoki Sira.

39

Yosepa deli Potipara la kwava

¹ E mina Isimeili eilauwaisi Yosepa ilosi Itipita e igimolaisi matauna baisa taitala guyau la toyausa yagala Potipara. E matauna ligisa kala toyamata kasi tokugwa.

² E Guyau Yaubada isikaili Yosepa e ipiliasi matauna kidamwa bipeula. E Yosepa isisu ola bwala kala tokwaraiwaga guma Itipita, matauwena Potipara.

³ E matauna tokwaraiwaga igisi kidamwa Guyau Yaubada eisikaili Yosepa e mapaila ipapeula wala avaka avaka eiuvagi.

⁴ E Yosepa iyomwasali nanola Potipara e mapaila ivigaki matauna la tosikwawa. E mapaila Yosepa iyosi karaiwaga paila tokwaraiwaga la bwala deli paila komwaidona avaka avaka eisisii.

⁵ E oluvi Guyau Yaubada imitukwaii matauna guma Itipita deli la ula komwaidona, deli goli

^h 38:29 Maigana Peresi kala katumiki “Tosaga”. 39:2 39.2 VA

ikabwaili komwaidona guguwala la bwala deli la bagula.

⁶ Mapaila Potipara itugwali komwaidona la vavagi baisa Yosepa, mwada biyamati, e gala wala bininamsi avai vavagi avai vavagi - mesinaku wala ininamsi kamkwam wala.

Matauna Yosepa togumwakota deli tomatabwaila,

⁷ e igau wala Potipara la kwava ikau matala paila matauna, e ikasemwali matauna mwada bimasisisi kasitaiyu.

⁸ Mitaga Yosepa ipaiki e eikamitilaki minana, kawala, "Ka, kugisi, agu tokwaraiwaga gala wala ininamsi avai vavagi ola bwala kidamwa yeigu asisu baisa. E bogwa isakaigu karaiwaga paila komwaidona avaka avaka isisii.

⁹ E yeigu isim wala ulo karaiwaga makawala la karaiwaga matauna. E bogwa itugwali avaka avaka baisa yeigu, mesinaku wala yoku gala wala itagwala. E ammakawalaga gagabila bavagi mitugaga makwaina e makawala bavigaki sula baisa omatala Yaubada?"

¹⁰ E minana yam yam goli imnabi matauna, mitaga gala goli bitagwala bimisii minana.

¹¹ Mitaga kwaitala yam Yosepa isuvi wa bwala kidamwa bipaisewa e gala avai topaisewa isisu deli.

¹² E minana iyosi kala kakapula e ibia, kawala, "Kumaga bitamasisi kada?" Mitaga Yosepa isaga e isakaula isunapula e ikilavi kala kakapula oyamala minana.

¹³ Minana igisi kidamwa Yosepa ikilavi kala kakapula e eisakaula isunapula,

14 e minana idou matausina la touwata ikaibiga, kawala, "Ka, kugisaisi miyana. Matauwenala guma Iberu, ulo mwala eimai baisa bogwa eiyogigedu da sisuaisi. Ka, bogwa eisushi matabudona ulo kabomasisi e iyosaigu mwada bimisiaigu, mitaga yeigu awakula saina vakaigaga.

15 E tutala ilagi ulo wakula e ikilavi kala kakapula e isakaula isunapula."

16 E isisii miyana igau tutala Yosepa kala tokwaraiwaga ikaimilavau.

17 E iluki matauna makawala wala, kawala, "Ka, matauwenala guma Iberu yokugwa lokumai baisa eisushi matabudona ulo kabomasisi e iyosaigu.

18 Mitaga tutala awakula e matauna eikilavi kala kakapula okaipapagu, e isakaula isunapula."

19 Yosepa kala tokwaraiwaga saina igidaleiya,

20 e ikaraiwaga biyosisi Yosepa bisailisi wa bwala katupipi, e bisisu matabudona ambaisa tuta tuta bisailisi si guyau la tokwatupipi. E baisa goli isivagasi.

21 Mitaga Guyau Yaubada isikaili Yosepa e imitukwaii matauna. E Yosepa saina iyomwasali nanola matauna tokatupipi kasi toyamata.

22 Matauna ivigaki Yosepa bikaraiwogi komwaidosi tokatupipi, e isaiki la koni biyamati komwaidona avaka eiuvagaisi wa bwala makwaina.

23 E matauna toyamata ibodi gala wala bivagi avaka kidamwa bogwa eisaiki Yosepa la

koni mwada biyamati baisa. Paila uula Guyau Yaubada eisikaili Yosepa, e mapaila eipeula wala komwaidona avaka avaka eiuvagi.

40

Yosepa ikatumiki kasi mimi taiyu tokwatupipi

¹ Igau oluvi mina Itipita si guyau la tovigogula waini deli la togabu pwarawa kasi tokugwa iyogagaisi nanola si guyau.

² E guyau igibuluwa baisa matausina la touwata,

³ e isaili matausina wa bwala katupipi. Isisuaisi ola bwala matauna toyamata kasi tokugwa. E baisa goli Yosepa mesisiki.

⁴ E isigagasi baisa, tuta kaduwonaku, e matauna tokugwa ivigaki mwada matausina kositaiyu si touwata Yosepa.

⁵ E bogi kwaitala matausina tovigogula waini deli togabu pwarawa imimisi, e kasi mimi kala katumiki ituwoli ituwoli.

⁶ E eiyam Yosepa imakaia matausina igisi kidamwa deli si nokubukubu.

⁷ E ikatupoi matausina, kawala, “Tauwau, avaka uula kunokubukubusi lagaila?”

⁸ Ivitakaulasi, kawasi, “Ka yakama bogwa lakamimi, e gala availa isisu baisa gagabila bikatumiki avaka uula mimi makwaisina.”

E Yosepa ikaibiga, kawala, “Yaubada wala bisaiki peula kidamwa bitakatumiki mimi. E bukulukwaigusi avaka kami mimi.”

⁹ E matauna tovigogula waini ikaibiga, kawala, “Ka, agu mimi agisi tamtala waini omatagu,

10 e isim sisila sisitolu. E avai tutu yekwesila eitam, e nanakwa isisi e ibukula, e mapulina bogwa leimonogu.

11 Oyamagu ayosi ulo guyau kala viga, mapaila akau mapulina waini apoli e waini ibubusi okala viga. E asaiki guyau mwada bimom.”

12 Yosepa ikaibiga, kawala, “Kala katumiki baisa makawala. Ka, masisisina sisitolu baisa kwaitolu yam.

13 Igau biwokuva kwaiyu yam, e kwaitolulaga yam guyau bitanekwaim e biligaiwa m sula, e bikaimilivauwaim om wotetila. E bukusaiki matauna kala viga bimom, makawala omitibogwa avaka lokuvagi.

14 E anigadaim bukululuwaigu kidamwa tutu matutona bukusibbwabwaila. Kaina bukukwavitagi yagagu baisa guyau e makawala bukupillasigu kidamwa basunapula metoya wa bwala katupipi makwaina.

15 Paila ka, bogwa eiyosimakavaigusi imaiyagusi metoya oma valusi mina Iberu. E tuvaila mapilana Itipita, gala wala avai pakula baisa yeigu bibodi bisailigusi wa bwala katupipi.”

16 E tutala matauna togabu pwarawa igisi kidamwa matauna tovigogula waini ibani kala katumiki bwaina, e iluki Yosepa, kawala, “Ka, yeigu tuvaila lamimi. Odabagu tolu petala pwarawa agigabi.

17 E mitana odabala isisu bidubadu kawailuwa saina simokainia, avaka lagabu paila guyau, e mauna nayoyowa ikamkomasi makwaisina kawailuwa.”

18 Yosepa ivitakaula, kawala, "Kala katumiki baisa makawala. Ka, tolu peta baisa kwaitolu yam.

19 Igau biwokuva kwaiyu yam, e kwaitolulaga yam guyau bitanekwaim, e bikaraiwaga bika-pitunaisi kaiyom. Oluvi bilasoyasi wowom wa kai, e mauna nayoyowa bikomasi wowom."

20 E igau yam kwaitolula, makwaina la yam kaloubusi guyau e ivagi kwaitala paka idou la touwata komwaidsi bimaisi. E tuta matutona itaneku matauna la tovigogula waini deli matauna la togabu pwarawa kasi tokugwa, e imai matausina omitasi la touwata komwaidsi.

21 E matauna tovigogula waini ikaimilivau ola wotetila avaka eivagi omitibogwa,

22 mitaga matauna togabu pwarawa ikarai-waga bikatumataisi. E komwaidsone vavagi baisa eikaloubusi makawala avaka Yosepa leilivala.

23 Mitaga matauna tovigogula waini gala wala ininamsi Yosepa. Bogwa wala ilumwelavi matauna.

41

Yosepa ikatumiki guyoula Itipita kala mimi

1 Kwaiyu taitu bogwa leiwokuva, e guyoula Itipita imimi. E okala mimi matauna itotu opapala waya Naili.

2 E makateki nalima nayu bulumakau saina naminibwaita deli nakakaitubwa iyoulapulasi imaisi opapala waya e ikamkwamsi mnemonu.

3 E tuvaila nalima nayu bulumakau iyoulapulasi saina napupatata natotuwana. Imaisi itotusi otalisi minasina nakakaitubwa opapala waya,

⁴ e minasina bulumakau napupatata iko-masi minasina bulumakau nakakaitubwa. Kala vigimkovila, guyau imamata isimalaula.

⁵ Matauna ikenuvau imasisi e tuvaila imimi. Igisi kwailima kwaiyu waitunela witi kwesuku-saikutu bogwa leimituwoki iuwasi uulaga kaitala wala.

⁶ Oluvi kwailima kwaiyu witi tuvaila iuwasi, makwaisina kwelubulobwaga kwesisisikwa yag-ila yuviyavi metoya oviloupakala ikaligou.

⁷ Makwaisina witi kwelubulobwaga kwemigi-gaga ilupolaisi makwaisina kwesukusaikutu deli kwemmatuwa. E guyau imamata bogwa ivitoki tolosila avaka bogwa igisi okala mimi.

⁸ Eiyam kaukwau guyau inokubukubu, mapaila iwitali biga baisa matausina tomigameguva deli tokabitam mapilana Itipita. Iluki matausina kala mimi, mitaga gala availa gagabila bikatumiki makwaisina mimi baisa matauna.

⁹ E matauna tovigogula waini iluki guyau, kawala, "Ibodaigu bakamituli sula avaka bogwa lavagi.

¹⁰ Ka, yoku kugibuluwa baisa matauna togabu pwarawa deli goli yeigu, e lokusailima obolela mipuki deli matauna toyamata kasi tokugwa.

¹¹ E kwaitala bogi kamataiyu wala kamimi, e mimi makwaisina kala katumiki ituwoli ituwoli.

¹² E taitala totubovau guma Iberu isisu deli yakama, e toyamata kasi tokugwa la ula matauna. E kalivala kama mimi ilagi ikatumiki baisa yakama.

¹³ E vavagi makwaisina eikaloubusisi

makawala bogwa eilivala. Ka, yoku lokukwaimilivauwaigu ogu paisewa, mitaga matauna togabu pwarawa lokukwaraiwogi leikatumataisi.”

¹⁴ E guyau iwitali biga baisa Yosepa paila bima, e saina nanakwa imaiyaisi metoya obolela mipuki. Ikugwa iviliu kala gabula e ikatulovi kala kakapula e ilokaia guyau omatala.

¹⁵ E guyau iluki matauna, kawala, “Yeigu lamimi kwaitala mimi e gala availa gagabila bikatumiki baisa yeigu. E ilukwaigusi kidamwa yoku gagabila bukukwatumiki tomota kasi mimi.”

¹⁶ Yosepa ivitakauloki, kawala, “O ulo guyau, yeigu gala gagabila bakatumiki. Mitaga Yaubada wala metoya ola katumiki biyomwasalaim.”

¹⁷ E guyau ilivala, kawala, “Lamimi kidamwa yeigu atotu opapala waya Naili.

¹⁸ E nalima nayu bulumakau nakakaitubwa deli naminibwaita ikaloubusisi metoya wa waya e ivitouulasi kamkwam mnumonu.

¹⁹ E tuvaila nalima nayu bulumakau ikaloubusisi napupatata natotuwana minasina. E saina namigigaga minasina bulumakau, yeigu gala agisi natana makawala olopolo Itipita.

²⁰ E bulumakau nakapatata ikomasi minasina naminibwaita nakakaitubwa.

²¹ Taga gala availa binikoli mwada bogwa eikamkwamsi kwaiveka makawala, paila kasi gigisa oluvi makawala wala omitibogwa, gala wala bidavila uwosi minasina. E oluvi amamata asimalaula.

22 E tuvaila amimi agisi kwailima kwaiyu witi kwesukusaikutu bogwa leimituwoki iuwasi uulaga kaitala wala.

23 E tuvaila kwailima kwaiyu witi waitunela kwelubulobwaga kwesisisikwa metoya yagila yuviyavi oviloupakala.

24 E makwaisina witi kwesisisikwa ilupolaisi makwaisina kwesukusaikutu. Oluvi goli aluki agu mimi baina tomigameguva, mitaga gala availa gagabila bikatumiki baina yeigu.”

25 Yosepa ikaibiga baina guyau, kawala, “Makwaisina mimi kala katumiki kwaitala wala, e Yaubada bogwa eilukwaim wa mimi paila avaka bivagi tuta oluvi.

26 E baina makawala. Nalima nayu bulumakau nakakaitubwa baina kwailima kwaiyu taitu. E kwailima kwaiyu makwaisina waitunela witi baina tuvaila kwailima kwaiyu taitu. E kala katumikiga makawala wala.

27 E nalima nayu bulumakau nakapatata makateki eikaloubusisi eimaisi, deli makwaisina kwailima kwaiyu waitunela witi eima yagila yuviyavi metoya oviloupakala ikaligou baina makawala kwailima kwaiyu taitu molusaula.

28 Baina bogwa makawala avaka lalukwaim. Yaubada bogwa ivitulokaim paila avaka bivagi.

29 Olopolo kwailima kwaiyu taitu saina maliapwasa olopolo Itipita.

30 E maliapwasa bogwa biwokuva, e biviloubusiga kwailima kwaiyu taitu molusaula, e makwaisinaga taitu luvabwaila igau bilumwelavaisi paila molusaula bogwa biyotitavi valu.

³¹ E kali nanamsa paila luvabwaila deli malia bogwa bitamwau mokwita, pailaga molusaula makwaina kwevakaigaga sainela.

³² E pailaga kala kamokwita kam mimi kwaiyu, baisa kala katumiki. Yaubada bogwa eiyosikikit e bogwa wala bikaloubusi igau tuta pikekita wala.

³³ “Mapaila lagaila wala ibodi bukunagi taitala tau tokabitam deli toninalapula, e bukusaiki biguyoi mapilana valu.

³⁴ Makawala goli bukunagi mimilisi kaidadala valu. E bipaisewasi otutala tayoyuwa, e metoya kougugulela witi gulolima bikauwaisi gulotala wala. Bivagaisi makawala taitu kwaitala kwaitala olopola makwaisina kwailima kwaiyu taitula luvabwaila deli malia.

³⁵ Ibodi bukukwaraiwaga bikougugulaisi witi komwaidona makawala paila taitula luvabwaila igau bima, e bukusaiki matausina kasi karaiwaga bikedidagaisi witi omi valu makwaisina, e biyamataisi.

³⁶ Paila kougugula makwaina bisisu e bipilasi valu avai tuta molusaula makwaina bikaloubusi paila kwailima kwaiyu taitu mapilana Itipita. E makawala wala tomota gala bikamolusi.”

Yosepa iguyoi mapilana Itipita

³⁷ E tutala guyau deli kaidadala valu ikabwailisi nanamsa makwaina,

³⁸ e guyau iluki matausina, kawala, “Galaga bitabanaisi avai tau makawala Yosepa, paila matauna Yaubada la baloma isisu olumoulela.”

³⁹ E guyau iluki Yosepa, kawala, “Yaubada bogwa ivitulokaim vavagi komwaidona mapaila

kam gigisa wala ikamitulaim yoku m kwabitam saina vakaigaga deli m ninalapula gala taitala makawala yoku.

⁴⁰ E yoku bakaraiwaga bukuguyoi ogu valu e ulo tomota komwaidona bikabikuwlaisi m kwaraiwaga. Mitaga yeigu wala odabam basisu.

⁴¹ Baisa tuta bogwa lanagaim bukutokwaraiwaga komwaidona viluwela Itipita.”

⁴² E guyau ivili kala kakalougwa isim leilaila metoya oyamala. E leilai makwaina ikibuboti gweguya kabutuvitusila karaiwaga. E kabutuvatusi makwaina ivili oyamala Yosepa. E ivisikoma matauna kala kwama yaminabwaita e isipu kala kuwekuwa goulawokuva okaiyola.

⁴³ E tuvaila guyau isaiki matauna gweguya si waga kaibibiu makaina isikaili paila bisila, deli la tokaila bikugwasi omatala matauna bikawausi, “Guyau ee guyau, kuulaisi keda.” E makawala goli Yosepa ivigakaisi bitokwaraiwaga komwaidona viluwela Itipita.

⁴⁴ E guyau iluki matauna kawala, “Yeigula wala guyau, mapaila bogwa larakaraiwaga gala availa olopola Itipita gagabila bivagi avai vavagi kidamwa yoku gala ikugwa bukutagwala.”

⁴⁵⁻⁴⁶ E guyau idoki Yosepa igatala Itipita igalela maigana Sapanati Panea, e isaiki matauna natana la kwava yagala Asinata. E minana tamala yagala Potipera, matauna tolula mapilana Eliopoli.

Yosepa kala taitu kweluwtolu wa tuta makwaina ivitouula iwotetila baisa guyoula Itipita. E

Yosepa isilavi la bwala karaiwaga guyau itavina olumoulela Itipita viluwela komwaidona.

⁴⁷ Olopolo kwailima kwaiyu taitu makwaisina malia, pwaipwaia isaiki uwala bidubadu sainela,

⁴⁸ e ikouguguli uwala taitu kwailima kwaiyu makwaisina ididagi valu komwaidona Itipita olopolo. Itipita opapala valu kwaitala kwaitala makwaisina ididagi kaula metoya obigulela valu makwaina.

⁴⁹ Witi kala bidubadu ikalisau sainela, e Yosepa gala gagabila biveikwai, paila saina bidugaga makawala kanakenyuva obolita kala bawa.

⁵⁰ Igau makateki molusaula bisunapula, Yosepa ikugwa ibani taiyu litula metoya Asinata.

⁵¹ E ikaibiga, kawala, “Yaubada ivigakaigu balumwelavi agu mmayuyu deli goli tamagu dalela komwaidona.” Mapaila ivabu molitomoya yagala Manasa.ⁱ

⁵² Tuvaila ikaibiga kawala, “Yaubada bogwa isakaigu litugwa olopolo valu makwaina ulo tuta mmayuyu deli mwau.” Mapaila ivabu molagwadi yagala Epereim.^j

⁵³ E mapilana valu Itipita saina kwaiveka kaimwana paila uula saina bidubadu witi, e leima kala vigimkovila taitu kwailima kwaiyu.

⁵⁴ E tutala ivitouula molusaula taitu kwailima kwaiyu tuvaila, makawala avaka bogwa leilivila Yosepa. Paila molusaula itokaia baisa valu

ⁱ **41:51** Maigana Manasa kala lega makawala mina Iberu si biga “Ivigaki balumwelavi.” ^j **41:52** Maigana Epereim kala lega makawala mina Iberu si biga “Isaiki litugwa.” **41:54** **41.54**

valu komwaidona. Mitaga mapilana valu Itipita ikasewa kaula.

⁵⁵ E tutala eivitouula molu baisa Itipita, tomota inigadaisi guyau paila kaula. Mapaila ikaraiwogi tomota bilokaiasi Yosepa e bivagaisi avaka bogwa biluki matausina.

⁵⁶ Mitaga molusaaula bogwa eiyouloveka e ikaligiaki baisa valu valu komwaidona, e mapaila Yosepa iulaim komwaidona la bwaima e ivitouula gigimwala witi baisa mina Itipita.

⁵⁷ Tomota komwaidona baisa ovalu watanawa imailabasi igimwalasi k'asi mapilana Itipita baisa Yosepa. Uula molusaaula bogwa leikaligiaki komwaidona ambaisa ambaisa.

42

Yosepa tuw'ala ilosi bigimwalasi witi mapilana Itipita

¹ Avai tuta Yekobe bogwa einikoli witi isisu mapilana Itipita, e iluki litula tauwau, kawala, "Tauwau, avaka kuvagaisi? Ki ammakawami, gala sitana bikaiki uwomi?

² Ka, bogwa lalagi bulogala witi isisu mapilana Itipita. Ibodi bukulosi bukugimwalasi sitana bikamovaidasi e taga bitakaligasi."

³ Yosepa tuw'ala tailuwotala bogwa ibusisi bilosi bigimwalasi witi mapilana Itipita.

⁴ Mitaga Yekobe gala wala itagwala Beniamina, Yosepa bodala tatoula, deli bilosi, paila saina kala kokola igau avaka bikaloubusi baisa matauna.

5 Litula Yekobe deli mimilisi tomota tuvaila deli wala ilosi paila bigimolaisi witi, paila tuta makwaina molusaula eiviloubusi mapilana Kenani.

6 Yosepa matauna iguyoi valu Itipita, e igigimwala witi baisa tomota ovalu komwaidona. E avai tuta Yosepa tuw'ala leimaisi itaimamilasi omatala ikavaginasi opwaipwaia.

7 Tuta makwaina Yosepa igisi tuw'ala leimaisi bogwa inikoli matausina mitaga ivigaki makawala kala tomakava. Ikatilakavi tuw'ala e ikatupoi, kawala, "Tauwau am mokutoyasi?"

E ivitakaulokaisi, kawasi, "Makatoyasi mapilana Kenani lakamaisi mwada bakagimwalasi kaula."

8 Yosepa ivitusi tuw'ala, mitaga matausina gala ivitusaisi matauna.

9 E iluluwai makwaisina mimi eimimi paila matausina e ikaibiga, kawala, "Yokomi tokwauta. Lokumaisi bukunevisi ambaisa ma valusi kala mama."

10 E matausina ivitakaulokaisi, kawasi, "Gala tomwaya. Yakamaisi makawala m touwata wala kagigimwalasi kaula.

11 Yakamaisi komwaidona dilatala wala. Ka, tomwaya, yakamaisi gala tokwauta, yakamaisi tauwau tokwamokwita."

12 Yosepa ikaibiga baisa matausina, kawala, "Gala goli. Lokumaisi bukunevisi ma valusi kala mama."

13 Ikaibigasiga, kawasi, "Yakamaisi omitibogwa kama bawasi tailuwotala taiyu, tuma-maisi taitala tomoya deli kasisuaisi oviluwela

Kenani. Taitala bodamasi bogwa eikaliga e kasusugwa eisisu deli tumamaisi.”

¹⁴ Yosepa ikaibiga, kawala, “E bogwa makawala lalivala. Yokomi tokwauta wala.

¹⁵ Baisa makawala bawakolaimi. Alivala biga mokwita omatala guyau, kidamwa gala bukusilavaisi valu mapilana kidamwa gala buku-maiyaisi mi kasusu baisa.

¹⁶ Taitala yokomi bila bivakouli matauna bimai. Komwaidomiga bukusimwaisi baisa e toyausa biyamataimi igau tutala babani kala kamokwita baisa avaka lokulivalaisi. Kidamwaga gala, ka, alivala biga mokwita omatala ulo guyau, bogwa badokaimi tokwauta.”

¹⁷ Mapaila isaili matausina obolela katupipi kwaitolu yam.

¹⁸ E Yam kwaitolula, Yosepa ikaibiga baisa matausina, kawala, “Ka, yeigu atemmalli Yaubada. E yeigu bakolaimi kidamwaga bukuvagaisi baisa kwaitala wala vavagi.

¹⁹ Magigu babani kala kamokwita kidamwa yokomi lokukwamokwitasi. Taitala yokomi bisim wala bwala katupipi makwaina ambaisa bogwa eiyamataimi, e kesalaga yokomi ibodi bukukweitasi bukukwaimalaisi witi baisa veimia tokwamolu, makwaisina bogwa lokugimolaisi.

²⁰ Oluvi ibodi bukumaiyaisi budami kasusu baisa yeigu. Kidamwa kuvagaisi makawala, baisa bikamituli avaka bogwa lokulivalaisi biga mokwita. E mapaila gala bakatumataimpi.”

E matausina itagwalasi paila baisa,

21 e ilivalasi taitala baisa taitala, kawasi, “Ka, lagaila tabodasi mwau takaimapwaisi mmayuyu makwaina avaka bogwa tavigakaisi baisa bodadasi. Bogwa tagisaisi eilumkoli mwau avai tua einigadaidasi paila pilasi mitaga yakidas gala wala tapilasaisi. Baisa uula lagaila makwaina pakula bitakaimapwaisi.”

22 Rubeni ikaibiga, kawala, “Bogwa lalukwaimi mwada gala bukuyogagaisi magudina mitaga yokomi gala wala kulagaisi biga. E lagaila goli bitakaimapwaisi la kaliga.”

23 Yosepa bogwa inikoli avaka eilivalaisi, mitaga matausina gala wala bikatetasi baisa paila uula bogwa eilivalasi baisa matauna metoya baisa tokwatumiki.

24 Yosepa isilavi matausina ila ivitouula ivalam. E avai tua gagabila bilivilavau, e ikeiita imakaia inagi Simioni bivigaki tokwatupipi, e iyuwoli matauna omitasi.

Yosepa tuw'ala ikaimilavausi mapilana Kenani

25 Yosepa ikaraiwaga bitavileisi tuw'ala si koni deli witi, bikaimalaisi si mani taitala taitala ola baiki e isaiki matausina kaula paila kasi kalaga. E bogwa ivagaisi makawala.

26 Tuw'ala witi eigimolaisi ikaidodigasi osi ase e isilavaisi Itipita.

27 Tutala iviloubusisi okatupwaila keda ambaisa bimasisisi, e taitala matausina iulaim la baiki bivakoma la ase e ibani la mani odabala witi.

28 E idou sala kawala, “Tauwau ulo mani ikaimilivauwaisi. Ka, makwaisina ogu baiki.” E

ikiuta ninasi, ikatupoiyaisi taitala baisa taitala deli kasi kokola, kawasi, "Tauwau, avaka Yaubada eivigakaidasi?"

²⁹ Avai tuta imaisi baisa tumasi Yekobe mapilana Kenani ilukwaisi matauna avaka eikaloubusi baisa matausina,

³⁰ kawasi, "Mwa! Matauna tokwaraiwogala Itipita saina ikatilakaiyaimasi deli itabiankaimasi mwada yakamaisi tokwauta valu.

³¹ Mitaga lakamapwaisi la biga kawamasi, 'Yakamaisi gala tokwauta. Yakamaisi tauwau tokwamokwita.

³² Yakamaisi omitibogwa kama bawasi tailuwotala taiyu e litula taitala tau. Taitala bodamasi bogwa eikaliga e kasusu wala eisisu mapilana Kenani deli tumamaisi.'

³³ Mitaga matauna ivitakauloki, kawala, 'Ka, baisa makawala bakateta kidamwa yokomi tokwamokwita. Taitala yokomi bakasim e komwaidomiga bukulauwaisi witi kuuyokaisi veimia, paila kasi molu eisisuaisi, e bukulosi.

³⁴ E bukumaiyaisi mi kasusu baisa yeigu. Baisa bikibuboti e banikoli mokwita mwada yokomi gala tokwauta mitaga tokwamokwita, e igau bakaimilivau budami basakaimi, e oluvi gagabila yokomi bukusisuaisi baisa e bukugigimwalasi.' "

³⁵ Bogwa iligabwaisi kasi witi metoya oka-bosakaila, e taitala taitala ibani kapolela mani isisu. E tutala igisaisi, e deli tumasi Yekobe ikiuta ninasi deli kasi kokola.

³⁶ E tumasi iluki matausina, "Ki, yokomi nianmi mwada bakitumou komwaidosi litugwa? Ka, Yosepa eitamwau e Simioni itamwau. E

baisa tuta mwadaga magimi bukulauwaisi Beniamina. Mitaga yeigu agumwaleta wala abubani mmayuyu."

³⁷ E Rubeni iluki tamala, kawala, "Ka, tomwaya, kidamwa gala bakaimilivau Beniamina baisa yoku, e kasitaiyu litugwa kaimapula bukukwatumati wala. Bukuvigaki baisa agu pakula bayamati magudina, e bogwala bakaimilivau magudina."

³⁸ Mitaga Yekobe ikaibiga, kawala, "Gala wala gagabila batagwala latugu Beniamina deli bukulosi. Paila tuwala Yosepa bogwa eikaliga e magudina kalamwaleta wala eikesa. Kaina bukubodasi kaboyogagi wa keda e bogwa bisilagi magudina. Ka, yeigu bogwa latomoya. Kidamwaga baboda nanogu kala mwau metoya baisa, e bogwa wala bakaliga."

43

Yosepa tuw'ala ikaimilavausi Itipita deli Beniamina

¹ Mapilana Kenani molusaula bogwa saina igaga mokwita.

² Yekobe deli veyala kasi witi bogwa eivinakwaisi baisa avaka eigimolaisi mapilana Itipita. E Yekobe iluki litula, kawala, "Kukweitasasi Itipita kugimwalasi sitana kadasi."

³ Yuda iluki tamala kawala, "Tomwaya, tau matauna igidaleiya ilukwaimasi mwada migila gala bakagisaisi kidamwa budamaisi gala deli bakalauwaisi.

⁴ Kidamwa bukutagwala deli budamaisi bakalosi, e bogwa bakalosi kagimwalasi kaula paila yoku.

⁵ Kidamwa gala bukutagwala, e gala bakalosi, paila matauna tau ikaibiga kawala, ‘Gala bukugisaisi migigu kidamwa gala deli budami.’ ”

⁶ Yekobe ikaibiga, kawala, “Avaka paila lokuvigakaisi saina agu mmayuyu paila lokukwamitulaisi baisa matauna tau paila taitala budami tuvaila eisisu?”

⁷ Matausina ivitakaulokaisi, kawasi, “Paila matauna tau saina ikatukoyaimasi baisa paila yakamaisi deli veimaiasi, kawala, ‘Ki, tumamiga eisisu wala, e sitana taitala budami eisisu?’ Yakamaisi ibodi bakamapwaisi la katupoi. E ammakawalaga kidamwa bakanikolaisi baisa, paila matauna eilukwaimasi mwada deli budamaisi bakamaisi?”

⁸ Yuda ikaibiga baisa tamala, kawala, “Ka, kuwitali gwadi deli yeigu. Baisa tuta baktokaiasi bakalosi e gala taitala yakidasi biboda molusaula kala mwau e bikaliga.

⁹ Yeigu atugwali ulo momova titoulegu, e yoku bukusakaigu agu pakula paila matauna gwadi. Ka, kidamwa gala bakaimali matauna baisa yoku deli bulogala bwaina, e yeigu goli tuta komwaidona bakau pikolela.

¹⁰ E ka, kidamwa baktulotulasi saina kaduwonaku, kala yam bogwa bakalilouyusi bakalosi e bogwa bakakaimilavausi tuta baisa.”

¹¹ Tumasi ikaibiga baisa matausina, kawala, “Kidamwa makawala, e bwaina wala. Bukukwauwaisi kaiuwala da valusi deli yokomi, kuse-

woyaisi omi baiki, bukuvigakaisi mi bobwailila balsa tokwaraiwaga matauna, ka, seyakwa sitana e kitorina, sita dibirera deli saida.

¹² Bukukwauwaisi tuvaila mani guliyuwela paila kaina bukukwaimalaisi magulosina mani avaka eikaimalaisi omi baiki. Kainaga eisulasi balsa.

¹³ Kulosi deli budami, nanakwa bukulosi e kukwaimilavausi.

¹⁴ Ibodi Yaubada Topeuligaga bivigaki matauna tau binokapisaimi e bisakaimi Beniamina deli budami taiyuwela bikaimili balsa yokomi. E yeigu ammakawagu? Ke, kidamwa bakitumou litugwa, desi wala bakitumou matausina.”

¹⁵ Mapaila ikauwaisi bobwailila deli mani ikigolaisi e ilokaiiasi Itipita deli Beniamina. E ovalu iyoumatilasi balsa Yosepa.

¹⁶ Avai tuta Yosepa igisi Beniamina deli matausina ikaibiga balsa la tosikwawa, “Matausina igau bilosi ikamsi deli yeigu ilalavi, mapaila kukwatumati natana mauna kuvakapuli.”

¹⁷ E touwata ivagi makawala kala karaiwaga e ilau matausina ola bwala Yosepa.

¹⁸ Bogwa makawala ilau ola bwala, mitaga matausina ikokolasi ininanamsasi, kawasi, “Yakidas eimaiyaidasi balsa paila mani makwaisina omitibogwa eikaimalaisi oda baikisi. Ka, bogwa biwaidasi bikauwaisi da maunasi e bivigakaidasi la towotetila.”

¹⁹ Mapaila wa kabosusuvi ikaibigasi balsa tosikwawa,

20 “Mwa! Tomwaya, sita bukunokapisaimasi. Ka, malilouna liloutala lakamaisi baisa kag-imwalasi kaula.

21 Wa keda kabudaisi ma kabosikaiwasi kaulaimwaisi ma baikisi taitala taitala ibani la mani owodola la baiki. Ka, komwaidomasi wala kakaimilivauwaisi makwaisina mani baisa yoku.

22 Deli lakamaiyaisi tuvaila mani bakag-imwalasi kaula, mitaga gala kanikolaisi availa eisaivau mani oma baikisi.”

23 Towotetila ikaibiga, kawala, “Gala bukun-inayuwasi, e gala bukukokolasi. Kainaga mi Yaubada, matauwena tumami la Yaubada, eisaivau makwaina mani omi baiki paila yokomi. Yeigu bogwa labani mapula witi.” Oluvi ivakouli Simioni iuyoki matausina.

24 Touwata matauna ivakouli matausina isuvisi wa bwala. Isaiki sopi biwinaisi kaikesi, e ivakoma si mauna.

25 Ikatubiasaisi si bobwailila paila bisakaisi Yosepa lalavi, tutala bimakaia, paila bogwa iluk-waisi matausina kidamwa bikamsi deli matauna.

26 E avai tuta Yosepa iviloubusi wa bwala, ikauwaisi si bobwailila makwaisina e isuvisi wa bwala ikavaginasi opwaipwaia.

27 Yosepa ikatupoi paila si kaisisu, e oluvi ikaibiga, kawala, “Lokulukwaigusi paila tumami, e ammakawala matauna, ke, matauna igau to-momova deli ibwaina wala ke?”

28 Ivitakaulokaisi matauna, kawasi, “E makawala, tumamaisi, matauwena m touwata goli, igau wala tomomova, e ibwaina wala.” E ikavaginasi omatala.

²⁹ Tutala Yosepa bogwa igisi bodala Beniamina ikaibiga kawala, "Ki budami kasusu lokuluk-waigusi, mtonala ke? Yaubada binokapisaim latugu."

³⁰ E Yosepa isilavi nanakwa paila saina ikalisau saina kakapisigaga lopola paila bodala. Katitaikina bivalam mapaila ila matabudona la kabomasii e ivalam.

³¹ Bogwa ikiwisa e isunapula ima ipeuloki wala iluki biyeyasi kaula.

³² Kwaitala tebeli paila Yosepa e kwaiyuwela paila tuw'ala. Mina Itipita itavileiyaisi si kamkwam gala bikamsi deli mina Iberu paila uula idokaisi gala wala avaka dimlesi.

³³ Tuw'ala isilaisi mitasi ikoulakaiwaisi Yosepa, ikaraiwogi isidadelisi makawala kasi taitu kuluta ilaga kasusu. Tutala igisaisi si kaisisu makawala saina iyowa luposi igisamapusi.

³⁴ Kaula iyeyasi paila matausina metoya Yosepa ola tebeli e Beniamina isivalimasi eyeyasi ikalisau kala bawa k'asi matausina tuw'ala. Mapaila ikamkwamsi deli imomomsi igau tatoula wala imommatasi.

44

Kwelatala viga eitamwau

¹ Yosepa ikaraiwogi la tosikwawa kawala, "Kutavili matausina tauwau kasi witi bila osi baiki kuvakasau kala siniveka makawala gagabila matausina bikeulasi. Deli taitala taitala la mani kusewoya odabala la baiki.

² E kusailiga agu viga siliba kwelakavikavila olumoulela la baiki budasi kasusu, kuseigoli deli

la mani paila kala witi.” E tosikwawa ivagi makawala bogwa eiluki.

³ Kaukwau pikekita tuw’ala itokaiasi ilokaiasi osi keda deli si ase.

⁴ Avai tuta bogwa leilosí sitana wala kala kaduwonaku metoya ovalu, e Yosepa iluki la tosikwawa, kawala, “Kunanakwa kuyeikuli matausina tauwau. Avai tuta bukusakaila matausina, bukukwatupoi kawam, ‘Avaka paila lokumapwaisi gaga kaimapula bwaina?’

⁵ Avaka paila lokuveilauwaisi ulo tokwaraiwaga kala viga siliba kwelakavikavila? Paila kwelatinidesi makwelana bimomom deli makwelana wala eivigaki la kabovitoubobuta. Lokuvagaisi mi sula saina gaga.’ ”

⁶ Tutala la tosikwawa ibani matausina ikaibigivau wala mabigasina biga.

⁷ Mitaga ivitakaulokaisi matauna, kawasi, “Mwa! Tomwaya, avaka m nanamsa paila lokulivali makawala baisa? Yakamaisi kalivalasi biga katotila saina peula, mokwitala gala kavagaisi avai vavagi makawala.

⁸ Kunikoli lakakaimalaisi metoya Kenani baisa yoku makwaisina mani lakabanaisi odabala ma baikisi. Avaka paila bakaveilausi siliba kaina goula metoya baisa m tokwaraiwaga ola bwala?

⁹ Ka tomwaya, kidamwa taitala yakamaisi bitabanaisi leiyosi makwelana, ibodi bikaliga wala, e kesalaga yakamaisi bakasisuaisi m ula yakamaisi.”

¹⁰ Ikaibiga, kawala, “Baisa bwaina, mitaga kwaitala vavagi, taitala wala availa eikau viga,

matauna wala bavigaki ulo ula, e kesalaga yokomi bwaina wala bukulosi.”

¹¹ Mapaila ivabwaisi si baiki opwaipwaia e taitala taitala iulaim la baiki.

¹² Yosepa la tosikwawa kwemanum inainevi, ivitouula baisa molitomoya e ivigimkulovi baisa kasusu, e bogwa ibani viga makwelana kwe-lakavikavila baisa Beniamina ola baiki.

¹³ Tuw'ala ikisaisi kasi kwama deli si ninamwau e ikedidagaisi si baiki otapwala mauna e ikeiitasi ovilouveka.

¹⁴ E avai tuta Yuda deli budala ikeiitasi imaisi Yosepa ola bwala e matauna isisu wala baisa, e mapaila ikavaginasi baisa matauna.

¹⁵ Yosepa iluki tuw'ala, kawala, “Avaka baisa kuuvagaisi? Ki gala kunikolaisi taitala tok-waraiwaga makawala yeigu tovitoubobuta wala e gagabila wala babanaimi?”

¹⁶ E Yuda ivitakauloki matauna kawala, “Tomwaya, avaka bakalivalasi baisa yoku? Am-makawalaga gagabila bakakamitulaimasi? E ammakawala gagabila bakavitulokaimsí mwada tokwamokwita yakamaisi? Paila Yaubada bogwa eiulaim ma sulasi. E komwaidomasi baisa tuta kasisuaisi m ula e gala wala kalamwaleta matauna eibanaisi viga ola baiki.”

¹⁷ Yosepa ivitakauloki, kawala, “Tauwau. Yeigu gala igagabila bavagi makawala baisa yokomi. Mitaga matauna wala eikau viga makwelana, kalamwaleta matauna wala ulo ula e komwaidomiga bukukweiitasi deli bulogami bwaina baisa tumami.”

Yuda ininigada mwada bikoli Beniamina

¹⁸ Yuda bogwa ilokaia Yosepa e ilivala, kawala, "Mwa! Guyau, kutagwala sitana bitabigatona bibwaina. Gala bukugibuluwaigu, paila yoku makawala matauna uula guyau Itipita.

¹⁹ Tomwaya, lokukwatupoiyaimasi, 'Ki, isim tumami kaina taitala budami?'

²⁰ Kamapwaisi, 'E tumamaisi isisu, matauna bogwa eitomoya e budamaisi kasusu. Tutala tumamaisi bogwa eitomoya e eiuni matauna. E matauna tuwala bogwa eikaliga. Kasitaiyu inasi natana wala e matauna wala eikesa isisu tomomova. Ka, tamala isaiki bobonala mokwita baisa magudina.'

²¹ Tomwaya, ka - lokulukwaimasi bakamaiyaisi matauna baisa e mwada bukugisi matauna.

²² E yakamaisi lakalukwaimsi kidamwa gwadi matauna gala wala ibodi bisilavi tamala. Paila kidamwa bisilavi tamala igau tamala bikaliga.

²³ Yoku lokukwaibiga kawam, 'Kidamwaga budami gala deli bukumaisi, gala wala bukugisaisi migigu tuvaila.'

²⁴ "Tuta makwaina lakakeiitasi baisa tamamas i kalukwaisi matauna avaka bogwa lokulivala.

²⁵ Mapaila ilukwaimasi tuvaila mwada bakakaimilavausi baisa, bakagimwalasi sitana kama witisi.

²⁶ Kavitakaulokaisi, kawamasi, 'Gala igagabila bakalosi. Yakamaisi gala ibodi bakaviloubusisi omatala matauna tau, kidamwa gala deli bodamasi kasusu bakawaisi. Igagabila wala bakawaisi kidamwa bodamasi kasusu deli bakalosi.'

²⁷ E tamamas i ilukwaimasi, kawala, 'Kunikolaisi kidamwa ulo kwava Retieli eiuni taiyu wala

tauwau.

²⁸ Taitala matausina bogwa eitamwau. Adoki matauna bogwa wala eiyogagaisi mauna olawodila einikaisi, e mapaila gala lagisi matauna igau tutala eisilavaigu e lagaila.

²⁹ Kidamwa bukulauwaisi matauwena kasusu metoya baisa yeigu lagaila, adoki kaina kwaitala vavagi mwau bikaloubusi baisa matauna. E ka bukuvigakaigusi nanogu kala mwau sainela e bogwa bikimataigu, paila ka, bogwa latomoya.’ ”

³⁰⁻³¹ E Yuda tuvaila ilivala, kawala, “E tomwaya ka, kidamwa bakeiita baisa tamagu gala deli matauna gwadi, e avai tuta bigisi kidamwa matauna gwadi gala deli yeigu, e bogwa bikaliga. Paila tomoya matauna isisu tomomova paila uula wala magudina eisaiki bobonala. E kidamwa bakayomwauwaisi nanola tomoya makawala, e mwau makwaina bogwala bikimati matauna, paila bogwa eitomoya.

³² E ka, tuvaila, bogwa laluki tamagu mwada agu pakula matauna gwadi. Bogwa laluki matauna kidamwa gala bakaimili magudina gwadi baisa matauna, e yeigu goli bakeula agu pakula wala ogu tuta komwidona.

³³ E tomwaya, ka, tuta baisa basim wala baisa bukuvigakaigu m ula kaimapula magudina. Bukutugwali matauna bikeiita deli tuw’ala.

³⁴ Ammakawala bakeiita baisa tamagu kidamwa matauna gwadi gala deli yeigu? Gala goli gagabila bagisi mwau makwaina bisunapula baisa tamagu.”

45

Yosepa iyomitali titoulela baisa tuw'ala

¹ E Yosepa gala wala imomwa gala gagabila bikatupwani kala lumkola omitasi la touwata mapaila ikaraiwogi matausina komwaidosi wala bisunapulasi metoya ola bwala. Gala availa deli matausina e iyomitali titoulela baisa tuw'ala.

² Matauna iuvalam wala iwaki mota deli kaigala kaigaveka. E valu ikubila paila la valam, e mina Itipita bogwa ilegasi valam, e bulogala makwaina iuyokaisi ambaisa guyoula Itipita la katuposula.

³ Yosepa ilivala baisa tuw'ala, kawala, "Tauwau yeigu Yosepa, e kwalaisiga, tamagu eisisu wala tomomova ke?" Mitaga matutona tuw'ala ilagaisi makawala, saina itakala ninasi deli goli kasi kokola e gala wala imapwaisi la katupoi budasi.

⁴ Mapaila Yosepa ilivala baisa matausina, kawala, "Segwaia, anigadaimi kutomadasi kumaisi katitaikinegu." E bogwa ivagaisi makawala e ilivala, kawala, "Tauwau, mayeigula budami Yosepa, matauna lokugimolaisi baisa mina Itipita.

⁵ Tauwau, tuta baisa gala bukunokubukubusi deli bimwau ninami kaina bitabinakaimi yokomi titoulemi mi sula paila lokugimolaigusi lama baisa. Avaka kala kamokwita baisa ka - Yaubada bogwa leiwitalibogwaigu e oluviga yokomi, paila bikoli bidubadu tomota si momova.

⁶ E baisa kwaiyuwela wala taitu molusaula valu olumoulela, e igau eisisu kwailima tuvaila

taitu bima, makwaisina gala kabobagula kaina kabotayoyuwa.

⁷ Yaubada bogwa iwitalibogwaigu oluviga yokomi, paila bikolaimi makawala baisa saina kaboyowalula, deli bigisi mokwita yokomi deli tubumia komwaidomi bukusisuaisi e gala buktamwausi.

⁸ Mapaila baisa kala kamokwita wala. Gala yokomi okuwitalaigusi lama baisa, mitaga Yaubada nanola makawala. Yaubada matauna isailigu guyau la tosikwawa komwaidosi kasi toveka. E yeigu aguyoi valu makwaina viloumwaidona. Ka yeigu atokwaraiwaga viloumwaidona Itipita.

⁹ “Kunanakwasi kukweitiasti baisa tamagu e kulukwaisi matauna kawami, ‘Latum Yosepa ikaibiga, Yaubada bogwa ivigakaigu batokwaraiwaga viloumwaidona Itipita. Nani bukumakaia-gusi.

¹⁰ Bukubudaisi mi valu mapilana Goseni, e baisa katitaikinegu bukusilaisi. Yokomi deli goli litumia toyo tubumia, mi sipi, migota, mi bulumakau deli goli komwaidona wala avaka avaka lokuiyosisi kumaiyaisi.

¹¹ Kidamwa bukusisuaisi Goseni e gagabila bayamataimi. Paila igau kwailima taitu bima molusaula bisisu wala, e yeigu gala wala magigu yokomi deli veimia e tuvaila mi mauna bukubodasi mwau paila molu.’ ”

¹² E Yosepa isetuwloli la bigatona, kawala, “Lagaila komwaidona yokomi, deli goli yoku

Beniamina, lokugisaigusi yeigu mokwita wala Yosepa.

¹³ Kulosi kulukwaisi tamagu bulogala ulo guyau mapilana Itipita, deli kulukwaisi matauna vavagi komwaidona avaka bogwa kugisaisi. Deli kunanakwasi kumiakaigusi tamagu sitana bagisi.”

¹⁴ E ikaipapi bodala Beniamina ivitouula ivalam, e Beniamina deli ivalam matutona tuwala ikaipapi matauna.

¹⁵ E igau wala iuvalam e ikaipapi tuw'ala taitala taitala iviyuwoli matausina. E bogwa eisimlasi valam e tuw'ala ibigatonasi deli matauna.

¹⁶ E bulogala bogwa iviloubusi ovilouguyau kidamwa Yosepa tuw'ala bogwa leimaisi, e guyau deli la touwata saina imwasawasi.

¹⁷ E iluki Yosepa, kawala, “Ka, kuluki tuwamwa bididagaisi si mauna e bikeiitasi osi valu Kenani.

¹⁸ E ibodi bilukwaisi tumasi deli litusia komwaidona bikovaluisi bimaisi baisa. E yeigu basaiki bulukumitabwaila olopolo Itipita, e bogwa bibodi komwaidosi matausina paila bisilaisi baisa.

¹⁹ E tuvaila bukuluki bikauwaisi waga kaibibiu metoya Itipita kidamwa bididagaisi si kukova, e litusia gudikikekita, e deli goli tumasi bididagaisi bimaiyaisi.

²⁰ Gala binokubukubusi paila biligaiwaisi komwaidona avaka avaka si guguwa, paila bogwa bakaimapu basaiki guguwala Itipita saina bwainigaga bivigakaisi si guguwa.”

21 E Yekobe litula ivagaisi avaka eiluki matausina. Yosepa isaiki matausina waga kaibibiu avaka bogwa guyau eikaraiwogi, deli goli kasi kalaga.

22 Deli goli isaiki matausina kasi karekwa paila si katulova, mitaga isaiki Beniamina lakatutolu siliba e deli yalima karekwa paila la katulova.

23 Iwitali paila tamala naluwotala ase otupwasi ikauwaisi guguwala Itipita kweminibwaita, deli naluwotala ase tuvaila otupwasi ikauwaisi witi, beredi, deli goli avai kaula avai kaula paila kasi kalaga.

24 E Yosepa iwitali tuw'ala bilosi mitaga tutala bisilavaisi ikatululuti matausina, kawala, "Gala bukugibuluwasi kaina bukuvayesisi wa keda."

25 Matausina isilavaisi Itipita ikaimilavausi osi valu baisa tumasi mapilana Kenani.

26 E matausina ilukwaisi tumasi, kawasi, "Yosepa isisu wala tomomova. Matauna eitokwaraiwaga viloumwaidona Itipita." Yekobe iyowa lopola sainela, saina itutu nanola e itom wala, gala avaka gagabila bilivali, paila gala gagabila bidubumi matausina si biga.

27 Mapaila matausina ilukwaisi tumasi komwaidona avaka avaka Yosepa leiluki matausina, e Yekobe eigisi makaisina waga kaibibiu Yosepa leiwitali paila bididagaisi matausina bilauwaisi Itipita. E mapaila Yekobe italapula nanola.

28 E Yekobe ikaibiga, kawala, "Wo, latugu Yosepa tomomova wala isisu. Gala magigu balagi avaka tuvaila. Ibodaigu wala yeigu tomomova ikugwa bala agisi matauna, e oluviga bakaliga."

46*Yekobe deli litula ilosi Itipita*

¹ Yekobe bogwa ikoululuvi avaka avaka iyosi metoya ola kaisisu, eilosiga Biasiba,k e baisa igabu mimilisi lula paila Yaubada, matauna tamala Aisake la Yaubada.

² Yaubada ilivala baisa matauna metoya okil-isala wa bogi, e idou matauna kawala, "Yekobe! Yekob'o!"

E matauna ivitakaula, kawala, "E mayeigu ka!"

³ E ivitakaula, kawala, "Yeigu Yaubada, yeigula tamam la Yaubada. Taga kukokola bukula Itipita, paila bavigaki tubumwa bidalasi metoya mapilana Itipita.

⁴ Yeigu deli yoku bitala Itipita, e tubumwa bakaimilivau bimaisi mapilana valu. Yosepa bisisiaim wala om tuta kaliga."

⁵ E Yekobe bogwa isilavi metoya Biasiba. Litula ilupaisi matauna ivisiyeilisi waga kaibibiu, e si kukova deli litusia gudikikekita deli isolasi okaibibiu, makaisina avaka guyoula Itipita bogwa eiwitali.

⁶ Matausina ikauwaisi si mauna, si vavagi avaka avaka iyosisi mapilana Kenani, eilositi Itipita. Yekobe ilau deli tubula komwaidosi.

⁷ Ikau komwaidosi litula deli litusia, tauwau deli vivila.

⁸ Mabudona Yekobe litula deli tubula eiilositi matauna mapilana Itipita, la kuluta tau Rubeni,

k **46:1** Mapilawena Aisake omitibogwa eikaliai kabolula mwada bitemmalli Yaubada; kugisi Vit 23-25; 28.10. **46:6** **46.6** VA 7.15

⁹ e Rubeni litula. Anoki, Palu, Esironi, deli Kami.

¹⁰ Simioni deli litula Yemweli, Yamini, Owadi, Yakini, Sowara, deli Sauli, matauna inala natana vilela Kenani.

¹¹ Libai deli litula. Gerisoni, Kowati, deli Merari.

¹² Yuda deli litula. Sela, Peresi, deli Sira. (Tuvaila Yuda litula, Eri, sola Onani, matausina eikaligasi mapilana Kenani.) Peresi litula Esironi sola Amlí.

¹³ Isaka deli litula. Tola, Puwa, Yasuba, deli Simroni.

¹⁴ Sebuloni deli litula. Seredi, Eloni, Yaleeli.

¹⁵ Matausina Lea sola Yekobe litusia tauwau eiunaisi mapilana Mesopotemia, deli goli natana litusi yagala Dina. Komwaidosi wala Yekobe dalela metoya baisa Lea, kasi bawa tailuwotolu taitolu.

¹⁶ Gada deli litula. Seponi, Agi, Suni, Esiboni, Iri, Arodi, deli Areli.

¹⁷ Asera deli litula. Imna, Isiva, Isivi, Beria, deli goli lusita Serai, Beria litula matausina Ebera sola Malikieli.

¹⁸ Matausina tailuwotala tailima taitala komwaidosi wala dalela Yekobe metoya baisa Silipa, minana ula Lebani eisaiki latula Lea.

¹⁹ Yekobe la kwava Retieli iuni litusia taiyu tauwau. yagasi, Yosepa sola Beniamina.

²⁰ Olopola Itipita Yosepa la kwava Asinata iuni litusia taiyu. Manasa sola Epereim, minana Potipera latula; matauna tolula olopola Eliopoli.

21 Beniamina litula yagasi, Bela, Bekerri, Asibeli, Gera, Neman, Ei, Rosi, Mpim, Upim, deli Adi.

22 Matausina tailuwotala taivasi Yekobe dalela metoya baisa Retieli.

23 Dani sola latula Usim.

24 Napitalai deli litula; Yaseeli, Guni, Yesera, deli Silem.

25 Matausina tailima taiyu tubula Yekobe metoya baisa Bilia, minana ula Lebani eisaiki latula Retieli.

Liliusi Yekobe litula deli tubula

26 Isonukulasi kasi bawa tubula Yekobe ilosi baisa Itipita kasi bawa luwolima luwotala tailima taitala. Mitaga gala deli ikalawaisi litula si kukova.

27 Yosepa eiuni litula taiyu tutala isisu mapilana Itipita. E matausina kasitaivasi ikatumkulovaisi iboda tailuwolima tailuwoyul kala bawa Yekobe dalela leilos mapilana Itipita.

Yekobe deli dalela mapilana Itipita

28 Yekobe iwitali Yuda bikugwai bila binigadi Yosepa bibodi matausina mapilana Goseni. Avai tuta iviloubusisi,

29 Yosepa isila ola waga kaibibiu ila Goseni paila bibodi tamala. Avai tuta ibodasi, Yosepa igigi tamala okaiyola, e ivalam tuta kaduwonaku.

30 Yekobe ilivala, kawala, “Bogwa ibodi bakaliga baisa tuta, paila bogwa lagisaim deli bogwa lanikolaim yoku tomomova lokusisu.”

I **46:27** Baisa eikalumgulisi Yosepa deli kasitaiyu litula, deli matauna tamala Yekobe. **46:27 46.27 VA 7.14**

³¹ E oluvi Yosepa ikaibiga baisa tuw'ala deli tamala toyo la ula komwaidona, kawala, "Ibodi yeigu bala baluki guyau paila tuwagwa deli tamagu sola la ula matausina eisisuaisi Kenani, e bogwa imakaiagusi baisa.

³² E baluki kidamwa yokomi komwaidomi toyamata sipi deli bulumakau toyamata, e kidamwa bogwa lokumaiyaisi mayuwosina mi sipi mi bulumakau deli avaka mi guguwa komwaidona.

³³ Avai tutu guyau bikatupoiyaimi avaka kuuvagaisi,

³⁴ e kululuwaisi bukulukwaisi kawami, 'Yakamaisi toyamata wala sipi deli bulumakau tutu komwaidona, makawala tubumaiasi eivagaisi.' E binanamsa bitugwalaimi bukusilaisi okubilela Goseni." E Yosepa leilivala makawala, paila uula tutu komwaidona mina Itipita ikasilalaisi komwaidosi toyamata sipi.

47

¹ E Yosepa ilau wala tuw'ala tailima bilokaiasi guyau. E Yosepa ikaibiga baisa guyau, kawala, "Tamagu deli tuwagwa bogwa leimaisi metoyasi mapilana Kenani, deli si bulumakau, si sipi, deli avaka avaka si guguwa komwaidona. E leimaisi okubilela Goseni isilaisi."

² Oluvi iyomitali tuw'ala baisa guyau.

³ Guyau ikatupoi matausina, kawala, "Avaka mi paisewa?"

Matausina ivitakaulasi ikaibigasi, kawasi, "Guyau, yakamaisi toyamata sipi, makawala tubumaiasi eivagaisi.

⁴ Lakamaisi mwada bakamili valusi mapilana valu, paila uula mapilana valu Kenani molusaula eikaligiaki sainela deli goli mayuwona ma sipisi gala isim kasi mnumonu. Mapaila tuta baisa bakanigadaimsí mwada bukusakaimasi mapilana valu Goseni, paila bakasilaisi.”

⁵ E guyau iluki Yosepa ikaibiga, kawala, “Ka, tuta baisa tamam deli tuwamwa bogwa leimaisi,

⁶ e mapilana viluwela Itipita baisa si vavagi wala. Ibodi wala bukusaiki matausina paila bibudaisi si valu mapilana Goseni, paila makubilana bulukumalala. Deli kidamwaga avai tauwau topapeula metoya oluwalaisi matausina, e kuvigaki matausina biyamataisi mayuwona ulo mauna tatougu.”

⁷ E Yosepa imai tamala Yekobe, e iyomitali matauna baisa guyau. E Yekobe isaiki guyau kala bigabwaila.

⁸ E oluvi guyau ikatupoi matauna, kawala, “Kwaivila kam taitu?”

⁹ Yekobe ivitakauloki, kawala, “Ulo tuta metoya ogu tavina bogwa leima kala vigimkovila makawala lakatutala kweluwotolu taitu. Taitu makwaisina gala kwebobawa, mitaga deli mwau olopolo lasisu. Mitaga gala makawala taitu makwaisina kwewonaku tubugwa osi tuta tavina.”

¹⁰ Yekobe ibigibwailitulai guyau e isilavi.

¹¹ E Yosepa isaiki tamala deli tuw'ala paila bibudaisi si valu olopolo Itipita, isaiki matausina si valu mapilana bulukumalala katitaikinela valu mapilana Ramesa, avaka bogwa guyau eikarai-wogi.

12 E Yosepa ivakoma tamala, tuw'ala, deli goli availa availa tamala eivauli bila itobu magudisina gudikikekita.

Molusaula

13 Molusaula saina vakaigaga e gala kaula isisu ambaisa. E tomotala mapilana Itipita deli Kenani iyomami uwosi deli kasi molu.

14 Tutala igimolaisi kasi witi, Yosepa ikatuyouli mani komwaidona ilau wa ligisa.

15 Tutala mina Itipita deli mina Kenani iyomadaisi si mani komwaidona, oluvi mina Itipita imakaiasi Yosepa ilivalasi kawasi, "Kusakaimasi kaula. Taga kuyovikidadaimesi igau bakakaligasi. Nani kuwonanaimasi avaka sitana bakakamsi! Ma manisi bogwa wala leiwokuva!"

16 Yosepa ivitakauloki ikaibiga, kawala, "Kidamwa mi mani bogwa leiwokuva - e desi wala bukumaiyaisi mi mauna e basakaimi kaula mapula minasina."

17 Mapaila si mauna komwaidona imiakaisi Yosepa e isaiki matausina kaula baisa mapula si wosa, sipi,gota, bulumakau deli ase komwaidona. Wa taitu makwaina isaiki matausina kaula paila mapula si mauna.

18 E taitu oluvi imakaiasi matauna ilukwaisi, kawasi, "Ka tomwaya, yakamaisi gala wala avaka eisisu uula bakakatuyumalaisi kwaitala vavagi. Ma manisi komwaidona bogwa leiwokuva, e ma maunasi lakasakaimsi baisa m vavagi. E gala wala avaka kesala isisu bakasakaimsi, mesinaku wala wowomasi e deli ma balekusi kesala.

19 Gala bukutagwala bakakaligasi! Kuwonana kuvagi sitana avaka paila yakamaisi. Gala bukuvigaki ma balekusi igau biviloububu wala. Bukugimolaimasi deli goli ma kwabilasi baisa mapula paila kaula. Ibodi guyau bivigakaimasi la ula, deli ma balekusi biyosi paila titoulela. Bukusakaimasi witi, paila bikamovaimasi, e sitanaga bakavaulasi oma bagulasi.”

20 E Yosepa imapu komwaidona kubilela Itipita paila la guyau. Paila uula molusaula sainela, e gala kwaitala vavagi isisu mesinaku wala ibodi bigimolaisi si kwabila. E mapaila komwaidona makubilasina ivigakaisi guyau la kwabila.

21 E Yosepa iyosi komwaidosi mina Itipita metoya kabulotala ila kabuluyuwela e ivigaki ula wala viloumwaidona.

22 Mesinaku wala tolula si kwabila gala bigimoli. Matausinaga gala ibodi bigimwalasi paila uula si guyau isisaiki taitala taitala tolula la mani paila la katuboyuva.

23 E Yosepa iluki tomota, kawala, “Tauwau, bogwa lagimolaimi deli goli mi kwabila e lasaiki guyau. Ka, baisa sitana bukukwauwaisi kami yagogu bukuvalaisi wala omi buyagu.

24 E igau tutala tayoyuwa bukukougugulaisi komwaidona witi gulolima, e gulotala bukusakaisi guyau. Kesalaga bukuyosisi kami yagogu e tuvaila k'ami titoulemi deli veimia.”

25 E ivitakaulasi, kawasi, “Tomwaya, bogwala lokukolaimasi. Bogwa kumitukwaiyaimasi. Ka, yakamaisi bogwa bakawotitalaisi guyau.”

26 E Yosepa ivigaki kasi karaiwaga mina Itipita kidamwa osi tayoyuwa witi bikougugulaisi gu-

lolima, e gulotala bisakaisi guyau. E baisa makawala eiuvagaisi, ee, leimaga tuta lagaila. Mesinaku wala tolula gala bigimolaisi si kwabila baisa guyau.

Yekobe inigada paila kala baku

²⁷ E mina Isireli ibudaisi valu opapala Itipita wa kwabila Goseni, e baisa ibanaisi guguwa bidubadu deli idalasi.

²⁸ Yekobe isisu olopolo Itipita taitu kala bawa kweluwtala kwailima kwaiyu. E ikatumguliki iboda kwelakatutala kweluwovasi kwailima kwaiyu kala taitu.

²⁹ E avai tuta la tuta bogwa eivakatitaikina paila bikaliga, e idou latula Yosepa iluki matauna, kawala, “Kusaili yamam okwaipipagum ogu kwaidawaga e kulukwaigu biga katotila. Ka, gala bukubakwaigu Itipita.

³⁰ Taga magigu bukubakwaigu ambaisa tumagwa eikanakaisi. E bukukwauwaigu bukusunupuloiyaigu metoya Itipita e bukubakwaigu ambaisa tumagwa eibubakwaisi.”ⁿ

E Yosepa ivitakauloki kawala, “Bogwa bavagi avaka lokulukwaigu.”

³¹ E Yekobe iluki, kawala, “Kulivala biga katotila kidamwa bogwa bukuvagi makawala.” E Yosepa bogwa ikatotila, e Yekobe ikabwaili matauna metoya ola kabokanukwenu.

47:29 47.29-30 Vit 49.29-32; 50.6 m **47:29** Kugisi kala katumiki kasi gologula makwaina isisu Vit 24.2. n **47:30** Baisa makwaina lagi isisu mapilana Makipela; kugisi Vit 23.19; 49.31; 50.13.

48

Yekobe ibigibwaili Epereim sola Manasa

¹ Igau oluvi Yosepa ilagi kidamwa tamala ikatoula. Mapaila ivakouli litula tauwau taiyu Manasa sola Epereim, e ilosi bibodaisi Yekobe.

² Tutala Yekobe ilagi Yosepa bogwa leima bibodi, e mapaila ipeuloki wala isimalaula okabala.

³ Yekobe ikaibiga baysa Yosepa, kawala, "Guyau Topeuligaga iyounatila baysa yeigu mapilana Lusi⁰ olumoulela mapilana Kenani e ikabwailigu.

⁴ Ilukwaigu, kawala, 'Igau basakaim litumwa bidubadu e dalem bidalasi bidubadu mina watanawa. Basaiki mapilana valu baysa tubumwa kidamwa bavigakaisi kasi bigukeya gala biwokuva, bikanigaga.'

⁵ Yekobe tuvaila ikaibiga, kawala, "Mwa, Yosepa! Litumwa matausina taiyu eikaloubussisi baysa yoku mapilana Itipita oluviga lama - ka, matausina mwada bavigaki litugwa. Kasitaiyu Epereim sola Manasa bavigaki makawala litugwa Rubeni sola Simioni, e bikeulasi kasi bigukeya metoya baysa yeigu.

⁶ Kidamwa bukubani tuvaila litumwa tauwau, matausina gala bavigaki litugwa. Matausina igau bikeulasi kasi bigukeya metoya baysa Epereim sola Manasa.

⁷ Lavagi baysa paila uula inam Retieli. Ka, ulo ninamwau kwaiveka, paila eikaliga mapilana

48:3 48:3-4 Vit 28.13-14 ⁰ **48:3** Mapilana valu igiyuwela Beteli; kugisi Vit 28.10-19. **48:7 48:7** Vit 35.16-19

Kenani katitaikina Eparati, tutala ogu lilouymila metoya mapilana Mesopotemia. E baisa goli labaku minana opapala kedala Eparati.” (Baisa tuta Eparati idokaisi yagala Bedeliem.)

8 Avai tuta Yekobe igisi Yosepa litula, e ikatupoi, kawala, “Avai tauwau magudisina?”

9 Yosepa ivitakauloki, kawala, “Matausina litugwa Yaubada bogwa isakaigu baisa mapilana Itipita.”

Yekobe ikaibiga, kawala, “Kumiakaigu magudisina kidamwa basaiki kasi bigabwaila.”

10 Yekobe mataala bogwa eidudubila paila bogwa eitomoya e gala bigisi bwaina. Yosepa imai litula baisa matauna e ikaipapi iviyuwoli magudisina.

11 Yekobe ikaibiga baisa Yosepa, kawala, “Adoki gala wala bagisaim avai tuta. Mitaga bogwa lagisaim e ka! - baisa tuta Yaubada bogwa itugwalaigu tuvaila bagisi litumwa.”

12 Mapaila Yosepa ilupi magudisina metoya Yekobe okwaitutula e ikavagina omatala tamala migila opwaipwaia.

13 Yosepa ivakouli Epereim isaili Yekobe ola kikiwama, e Manasa ola kakata.

14 Mitaga Yekobe yamala isobali isaili la kakatap opwanetala Epereim mtona molagwadi e yamala kikiwama isaili opwanetala Manasa matauna molitomoya.

P 48:14 Mina Iberu idokaisi moyakakata yamala moyapapeula, moyakikiwamaga moyamamama wala.

¹⁵ E Yekobe isaiki Yosepa kala bigabwaila. q Kawala,

“Yaubada, matauna eiwotitalaisi Eberaam deli Aisake,
ibodi matauna Yaubada bimitukwaii gugwadi matausina.

Yaubada eivakadaigu omitibogwa e lagaila.

Ibodi matauna Yaubada bimitukwaii gugwadi matausina.

¹⁶ Anelosi matauna eikolaigu e gala avai tutabasilagi.

Ibodi anelosi matauna bimitukwaii gugwadi matausina.

Ibodi bulogagu, e bulogasi tamagu Aisake deli tabugu Eberaam

bikanigaga baisa ovalu watanawa metoya baisa gugwadi matausina.

Ibodi bibanaisi litusia bidubadu e tubusia bidubadu.”

¹⁷ Yosepa ikaikai nanola tutala igisi tamala isaili yamala kakata opwanetala Epereim. Mapaila iyosi tamala yamala ibia metoya opwanetala Epereim mwada bisaili opwanetala Manasa.

¹⁸ Ikaibiga baisa tamala, kawala, “Tamagu, taga bukuvagi makawala. Ka, matauwena molitomoaya. Ibodi bukusaili yamam kweyakakata opwanetala matauwena.”

¹⁹ Mitaga tamala ipaiki, kawala, “Ka, latugu, bogwala Ianikoli. Manasa dalela bidalasi bimila tomota budoveka. Mitaga bodala tuta oluvi bikalisau tuwala e bodala dalela bidalasi

q **48:15** Yekobe eisaiki Yosepa kala bigabwaila metoya okasi bigabwaila Epereim deli Manasa.

saina bidugaga bimila tomota budovila buduvakaveka.”

²⁰ Mapaila Yam makwaina isaiki kasi bigabwaila matausina, ikaibiga, kawala, “Avai tuta mina Isireli bilivalasi bigabwaila, bogwa bisailiusi yagami. Bikaibigasi kawasi, ‘Ibodi Yaubada bivigakaim makawala Epereim sola Manasa.’” E makawala wala Yekobe ivigaki Epereim ivakumgwa baisa Manasa.

²¹ E Yekobe ikaibiga baisa Yosepa, kawala, “Ka, kugisi - yeigu katitaikina bakaliga. Mitaga Yaubada bogwa bisikailim, e matauna bikaimili-vauwaim bukula mapilana viloutabum.

²² Mapilawena Sekem basakaim, yoku wala, galaga basaiki tuwamwa. Mapilana saina kwekabinai pwaipwaia, avaka bogwa layouli metoya oyumasi mina Amora metoya ulo puluta toyo ulo kaiyala.”

49

Yekobe la biga kala vigimkovila

¹ Yekobe idau litula e ilivala, kawala, “Kusigugulasi gulitinidesi e balukwaimi paila avaka bivitolai tuta oluvi.

² “Tauwau litula Yekobe, kumaisi gulitinidesi kulegas.

Bukulagaigusi yeigu tumami yagagu Isireli.

³ “Mwa, Rubeni. Yoku ulo kulutala aunibogwaim, e yoku wala ulo peula.

Deli ulo kuluta yoku tutala igau otubovaugu.

Yoku tomwamwasila deli goli topeula metoya
oluwalaimi yokomi litugwa.

⁴ Yoku makawala sakala bidumyelu,
mitaga yoku gala kuvigakaim saina toveka.
Paila yoku lokumisii minana ulo ula,^r minawena
lavigaki ulo kwava,
e makawala goli lokukwavi kam kwaboma
titoulem.

⁵ "Simioni sola bodala Libai
oyumasi iyosisi si lewa e iyowaisi deli sesia.

⁶ E yeigu gala batoula deli matausina ikasilamsi,
e gala basilala olumoulela sigugula makwaina.
Paila ikatumataisi tomota deli kasi leiya,
e ikatuuwolaisi bulumakau nammwala kaikesi
paila bivigakaisi kasi yousokana.

⁷ Akagagi si gibuluwa, paila saina togigasisi.
E akagagi si gidaleiya paila uula saina toseputup-
watula.
Bayobutubutu matausina olopolo valu Isireli
komwaidona,
e babutugigai matausina bibutusi wala
oluwalaisi mina Isireli.

⁸ "Mwa, Yuda. Budamwa biyakawolaims.
Bukuyosi kam tilaula okaiyosi.
E budamwa bikavaginaimsi.

⁹ Yuda makawala laiyoni.
Bikamati kala tau e bikeiita kala nobwala,
bikanaki lopola yamala bivitukoli, bikanuk-
wenu,
e gala taitala biyobosi.

^r **49:4** Kugisi Vit 35.22. **49:9 49.9** Baw 24.9; YG 5.5

10 Yuda igau bikau gweguya kasi karaiwaga kabutuvitusila,
e dalela tuta komwaidona biguyausi.

Kabokwaraiwaga igau bimaiyaisi si urigubu,
e bikavaginasi deli si tagwala baisa matauna.

11 E isikoli la ase osisila waini,
makaina saina kaiminabwaita sainela,
e iwina kala kakapula metoya tovala waini bwneyani.

12 Matala ikulubuyavi ikalisau waini bwyanila,
e kudula pupwakaula ikalisau nunu kala pupwakau.

13 “Sebuloni matauna tokulumata.
Ola kawolawa baisa waga kaivakaveka si kabokota.
La valu kaligeila ila itobu mapilana Saidoni.

14 “Isaka gala bikalisau minana ase,
minawena ikanuwali makwaisina kabokaidodiga guguwa.

15 Mitaga igigisi mapilana valu kabovaiwasi saina bwaina.

E makubilana kwabila saina bwainigaga.
Mapaila itapopula ikau la koni
matauna ivigaki makawala taitala towotetila la koni.

16 “Dani igau bitokwaraiwaga baisa la tomota.
E Dani dalela makawala avai dala avai dala mina Isireli dalesi.

17 E Dani la bubunela makawala keiyuna kabala baisa osiusiula keda.

E minana keiyuna nayayana kabala osiusiula
keda.
Minawena igau bigadi wosa kegadula kaikela,
e availa matauna eisisu otapwala wosa bikapusi.

18 “E Yaubada, mwa! Yeigu latutulaim wala m
kwatumova.

19 “Gada biyosisi wala matausina tolibulebu.
Mitaga bogwa goli bitovila bibokavili matausina.

20 “Asera ola bagula bikabinai bitaiyau mata
kaula,
makwaina kaula bibodi gweguya k'asi.

21 “Napitalai matauna makawala natana dia
bulukilova
minawena tuta tuta bivilulu litula naminabwaita
sainela.

22 “Yosepa matauna makawala ase bulukilova
otalila utuwotu.

Kaina makawala ase nagugwadi olilina koya.^S

23 Kala tilaula bikabiliasi baisa matauna deli kasi
leiya,

e bibokavilaisi matauna deli kasi kaiyala.

24 Mitaga matauna kala kaiyala biyosikikiti,

deli yamala kweyapapeula wala,

metoya ola peula matauna Topeuligaga, Yekobe
la Yaubada,

^S **49:22 Yosepa...olilina koya:** Paila mailela 22, gagabila bitagini
“Yosepa makawala kai otalila utuwotu. Kaina makawala kai deli
saina kaiuwala otapwala kali.”

matauna Toyamata sipi, e matauwena goli kala
Tokwala Isireli.

²⁵ E baisa tamam la Yaubada eipilasaim,
e Yaubada matauna Topeuligaga bimituk-
waiyaim.

Bisakaim kuna metoya walakaiwa,
deli utuwotu metoya osikowala pwaipwaia.

Bisakaim bidubadu bulutuvalu deli litumwa.

²⁶ Bisakaim kaula deli lala.

Bisakaim tubumwa si koya,
deli goli bisakaim vavagi makwaisina saina
bwainigaga kasi gigisa metoya koya mak-
waisina kwetitovagasi.

Ibodi mitakwai makwaisina bisisuaisi baisa
Yosepa,
e matauna Yaubada eikatupali metoya baisa
tuw'ala bibani mitakwai makwaisina.

²⁷ “Beniamina matauna makawala kaukwa ugi-
wagi nagigasisi,
kaukwau deli koyavi ikikamati ilulupoli.”

²⁸ Matausina Isireli dalela dililuwotala dilayu
makawala avaka tumasi bogwa ilivala baisa
matausina. E isaiki biga bobwailila deli la biga
taloi taitala baisa taitala litula.

Yekobe la kaliga deli kala laka

²⁹ E Yekobe isaiki litula kasi karaiwaga
ikaibiga, kawala, “Ka, tuta baisa yeigu balokaia
ulo tomota baisa okaliga. Bukubakwaigusi deli
tubugwa olomoulela lagi makwainat olopolo
Epironi la kwabila guma Itai,

t **49:29** Kugisi Vit 23.17-20.

30 mapilana Makipela viluwela Mamira opilibomatu olumoulela mapilana Kenani. Eberaam omitibogwa eigimoli lagi makwaina deli goli baleku metoya baisa Epironi paila kasi laka.

31 E baisa eibakwaisi Eberaam deli la kwava Sera. Baisa eibakwaisi Aisake deli la kwava Ribeka. Makawala goli yeigu tuvaila labaku Lea.

32 Eberaam igimoli makubilana deli lagi makwaina olopolo kwabila metoya baisa mina Itai. E baisa goli bukubakwaigusi.”

33 Avai tuta Yekobe bogwa ivenoku la katuloluta baisa litula, ikenuvau tuvaila, e iwokuva la momova.

50

1 Yosepa ikapusi ilokaia tamala wowola ivalam deli iviyuwoli migila.

2 Oluvi ikaraiwaga bikapolaisi tamala wowola.

3 Ipaisewasi iboda kweluwovasi yam e ivigimkulovaisi kala kapula wowola, baisa makawala tutu tuta topaisewa matausina kala kaduwonaku si paisewa paila tomata. E mina Itipita ivalamsi paila matauna kweluwoshima kweluwoyou yam.

4 Tuta makwaina ivenokusi valam, Yosepa ikaibiga baisa guyau la kaidadala valu, kawala, “Anigadaimi bukukwauwaisi ulo biga baisa guyau.

5 Kawami, ‘Avai tutu tamagu la tuta katitaikina bogwa bikaliga, leilukwaigu mwada bakatotila paila babaku matauna laka makwaina bogwa

leikatubiasi mapilana Kenani. Mapaila anigadaim bukutugwalaigu balau abaku tamagu, e oluvi bakeiita.'"

⁶ E guyau ivitakauloki matauna, kawala, "Bwaina wala, kulau kubaku tamam, makawala m biga katotila mwada bukuvagi wala."

⁷ E Yosepa ila bibaku tamala. Komwaidona guyau la kaidadala valu, matausina tokwaraiwogala valu deli mina Itipita kasi tokugwa, komwaidsosi goli ilosi deli Yosepa.

⁸ Tuvaila Yosepa la bwala kala tosisu, e tuw'ala, deli tumasi la ula komwaidsosi deli ilokaiasi. Mesinaku gugwadi tokikekita wala isimwaisi e deli si mauna minasina sipi,gota e bulumakau komwaidona isisuaisi mapilana Goseni.u

⁹ Deli matausina mimilisi tauwau tosisula wogala kabilia kaibibiu toyo mimilisi tosisila wosa deli ilosi, e ivigaki saina boda budoveka.

¹⁰ Bogwa leimaisi Etadi okabotutula witi, baisa Yoridani opilibomatu, e baisa iuvalamsi kaigasi saina kaigaveka tuta kaduwonaku. E Yosepa ilibu kwailima kwaiyu yam paila tamala libula.

¹¹ Avai tuta mina Kenani igisaisi matausina eiuvalamsi mapilana Etadi, ikaibigasi kawasi, "Ka, ina kwaita libu mina Itipita eiuvagaisi!" Baisa uula idokaisi mapilana valu Eibeli Misireim.v

¹² E makawala wala Yekobe litula ivagaisi makawala tumasi eikaraiwogi matausina.

u **50:8** Kugisi Vit 45.10; 47.6. V **50:11** Maigana Eibeli Misireim kala lega makawala mina Iberu si biga "Mina Itipita ivalamsi."

¹³ Ikauwaisi wowola ilauwaisi mapilana Kennani, e ibakwaisi makwaina lagi Makipela, Mamira opilibomatu, makubilana omitibogwa Eberaam eigimoli metoya balsa Epironi guma Itai eivigaki kasi laka.

¹⁴ Yosepa eibaku tamala e oluvi ikeiita mapilana Itipita deli tuw'ala, e deli komwaidosi matausina leilokaiasi deli matauna paila kalisamila.

Yosepa ikatululuti tuw'ala mwada gala bikukolaisi avaka

¹⁵ Bogwa tumasi eikaliga e Yosepa tuw'ala ikaibigasi kawasi, "Wi, kaina Yosepa bikoulovoidasi bikaimpu balsa yakidasi komwaidona vavagi gaga avaka leitavigakaisi matauna."

¹⁶ Mapaila iwitalaisi biga balsa Yosepa, ikaibigasi, kawasi, "Igau tamadasi gala bikaliga,

¹⁷ ilukwaimasi bakanigadaims kawamasi, 'Bukuligaiwa ma sulasi makwaina avaka lakavigakaims tuta matutona kayogagaims.' Mapaila kanigadaims mwada bukuligaiwa ma mitugagasi avaka lakavagaisi, paila yakamaisi kawotitalaisi tamam la Yaubada." E Yosepa ivalam tuta matutona eilagi si bigatona.

¹⁸ E tuw'ala imaisi ikavaginasi balsa matauna ikaibigasi kawasi, "Ibodi bukuvigakaimasi mula."

¹⁹ Mitaga Yosepa ikaibiga balsa matausina kawala, "Gala bukukokolas. Gala gagabila bavigakaigu makawala Yaubada.

²⁰ Yokomi lokuninamsaisi gaga baida yeigu mitaga Yaubada ikatumapu ivigaki bwaina, kidamwa bikoli bidubadu tomota si momova. E bidubadu matausina yam lagaila isisuaishi tomomova paila uula vavagi makwaisina eikaloubussisi makawala.

²¹ Gala avaka bukukukolaisi. Bogwa bayamataimi deli litumia." E Yosepa ibigibwaili matausina deli la biga kamaiaba, e ikatigam luposi.

Yosepa la kaliga

²² E Yosepa isigaga wala mapilana Itipita deli tamala veyala. Kala taitu iboda lakatutala kweluwotala, e tutu makwaina ikaliga.

²³ Tutala isisu tomomova, e igisi Epereim litula deli tubula. E tuvaila igisi Manasa latula yagala Makira eiuni litula.

²⁴ Ikaibiga baida tuw'ala kawala, "Ka yeigu katitaikina bakaliga, mitaga Yaubada bogwala bisikailimi biyamataimi deli bivakadaimi bikaimilivauwaimi metoya makwaina valu e bilauwaimi makwaina valu bogwa eilivala la biga katotila baida Eberaam, Aisake, deli Yekobe."

²⁵ E oluvi Yosepa inigadi la tomota kidamwa bilivalasi biga katotila peula. Ikaibiga kawala, "Kukwatotilasi kidamwa avai tutu Yaubada bikaimilivauwaimi bukulosi mapilana valu, ibodi deli bukukwauwaisi wowogu e bukulauwaisi."

26 E Yosepa ikaliga mapilana Itipita kala taitu iboda lakatutala kweluwtala. E ikap-olaisi wowola isemoyaisi olumoulela kwaitala didawaga tomata kabosakaila.

Buki Pilabumaboma Kabutubogwa Deli Kabutuvau

Kilivila: Buki Pilabumaboma Kabutubogwa Deli Kabutuvau Bible

Buk Baibel long Tokples Kiriwina long Niugini

Copyright © 1984 Bible Society of Papua New Guinea

Language: Kiriwina (Kilivila)

Contributor: United Bible Societies

PNG Bible Society

This translation is made available to you under the terms of the Creative Commons Attribution-Noncommercial-No Derivatives license 4.0.

You may share and redistribute this Bible translation or extracts from it in any format, provided that:

You include the above copyright and source information.

You do not sell this work for a profit.

You do not change any of the words or punctuation of the Scriptures. Pictures included with Scriptures and other documents on this site are licensed just for use with those Scriptures and documents. For other uses, please contact the respective copyright owners.

2022-03-04

PDF generated using Haiola and XeLaTeX on 18 Apr 2025 from source files dated 5 Mar 2022

01ad9694-a6a1-5613-8f0b-40386c9f82d9